

Evaluering af grønne lokale og regionale netværk med deltagelse af myndigheder og virksomheder

Delrapport 3: Dokumentation af cases

Marianne Forman, Michael Søgaard Jørgensen og
Ulrich Moos
Teknologisk Institut

Miljøstyrelsen vil, når lejligheden gives, offentliggøre rapporter og indlæg vedrørende forsknings- og udviklingsprojekter inden for miljøsektoren, finansieret af Miljøstyrelsens undersøgelsesbevilling.

Det skal bemærkes, at en sådan offentliggørelse ikke nødvendigvis betyder, at det pågældende indlæg giver udtryk for Miljøstyrelsens synspunkter.

Offentliggørelsen betyder imidlertid, at Miljøstyrelsen finder, at indholdet udgør et væsentligt indlæg i debatten omkring den danske miljøpolitik.

Indhold

FORORD	7
1 INTRODUKTION	9
2 HOLBÆKREGIONENS MILJØFORUM	11
2.1 FORMÅL MED NETVÆRKET	11
2.2 AKTØRER I NETVÆRKET	11
2.3 AKTIVITETER I NETVÆRKET	12
2.4 STRUKTURER OG RESSOURCER I NETVÆRKET	13
2.5 DE DELTAGENDE VIRKSOMHEDER	14
2.5.1 Rekruttering	14
2.5.2 Netværkets forpligtende aktiviteter	14
2.5.3 Netværkets udviklingsaktiviteter	16
2.6 DE DELTAGENDE MYNDIGHEDER	17
2.7 ANDRE DELTAGENDE AKTØRER	17
2.8 NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR UDVIKLING	18
2.9 NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME GRØN MARKEDSØKONOMI	19
2.10 NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME DEN PRODUKTORIENTEREDE MILJØINDSATS	20
2.10.1 Målgrupper	20
2.10.2 Netværkets adgang til virksomhederne	20
2.10.3 Erfaringsudveksling i kommuner m.fl.	21
2.10.4 Netværkets muligheder	21
3 UDVIKLINGSFORUM FOR GRENAAS ERHVERVSLIV	22
3.1 UDVIKLINGSFORUM FOR GRENAAS ERHVERVSLIV	22
3.2 FORMÅL MED NETVÆRKET	22
3.3 AKTØRER I NETVÆRKET	22
3.4 AKTIVITETER I NETVÆRKET	22
3.5 STRUKTURER OG RESSOURCER	24
3.6 DE DELTAGENDE VIRKSOMHEDER	24
3.6.1 Rekruttering	24
3.6.2 Netværkets forpligtende aktiviteter	24
3.6.3 Netværkets udviklingsaktiviteter	27
3.7 DE DELTAGENDE MYNDIGHEDER	27
3.7.1 Netværkets forpligtende aktiviteter	27
3.8 ANDRE DELTAGENDE AKTØRER	28
3.8.1 Politikerne	28
3.8.2 BST, Erhvervsfremme aktører m.fl.	28
3.9 NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR UDVIKLING	29
3.10 NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME GRØN MARKEDSØKONOMI	29
3.10.1 Kompetenceophygning	29
3.10.2 Grøn efterspørgsel	30
3.10.3 Økonomiske incitamenter	30
3.10.4 Miljøredøgørelsen/diplomet som strategisk virkemiddel	30
3.10.5 Grønt Partnerskab	30

3.11	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR DEN PRODUKTORIENTEREDE MILJØSTRATEGI	30
3.11.1	<i>Målgrupper</i>	30
3.11.2	<i>Erfaringsudveksling I kommunen m.fl.</i>	30
3.11.3	<i>Aktuelle aktiviteter der understøtter POMS</i>	31
3.11.4	<i>Netværkets udviklingsmuligheder</i>	31
4	GREEN NETWORK	32
4.1	FORMÅL MED NETVÆRKET	32
4.2	AKTØRER I NETVÆRKET	32
4.3	AKTIVITETER I NETVÆRKET	33
4.4	STRUKTURER OG RESSOURCER	35
4.5	DE DELTAGENDE VIRKSOMHEDER	36
4.5.1	<i>Rekruttering</i>	36
4.5.2	<i>Netværkets forpligtende aktiviteter</i>	37
4.5.3	<i>Netværkets udviklingsaktiviteter</i>	39
4.6	DE DELTAGENDE MYNDIGHEDER	40
4.6.1	<i>Rekruttering</i>	40
4.6.2	<i>Netværkets forpligtende aktiviteter</i>	41
4.6.3	<i>Netværkets udviklingsaktiviteter</i>	43
4.7	ANDRE DELTAGENDE AKTØRER	43
4.8	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR UDVIKLING	44
4.9	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME GRØN MARKEDSØKONOMI	46
4.9.1	<i>Kompetenceophugning</i>	46
4.9.2	<i>Grøn efterspørgsel</i>	47
4.9.3	<i>Økonomiske incitamenter</i>	47
4.9.4	<i>Miljøredegørelsen/diplomet som strategisk virkemiddel</i>	47
4.9.5	<i>Grønt Partnerskab</i>	48
4.10	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME DEN PRODUKTORIENTEREDE MILJØINDSATS	48
4.10.1	<i>Målgrupper</i>	48
4.10.2	<i>Myndighedernes naturlige adgang til ledelsen</i>	48
4.10.3	<i>Erfaringsudveksling i kommunen m.fl.</i>	48
4.10.4	<i>Aktuelle aktiviteter som understøtter POMS</i>	49
4.10.5	<i>Netværkets udviklingsmuligheder</i>	49
5	GRØNT NETVÆRK SØNDERJYLLAND	50
5.1	FORMÅL MED NETVÆRKET	50
5.2	AKTØRER I NETVÆRKET	50
5.3	AKTIVITETER I NETVÆRKET	50
5.3.1	<i>Struktur og ressourcer</i>	52
5.4	DE DELTAGENDE VIRKSOMHEDER	53
5.4.1	<i>Rekruttering</i>	53
5.4.2	<i>Netværkets forpligtende aktiviteter</i>	53
5.4.3	<i>Netværkets udviklingsaktiviteter</i>	57
5.5	DE DELTAGENDE MYNDIGHEDER	59
5.5.1	<i>Rekruttering</i>	59
5.5.2	<i>Netværkets forpligtende aktiviteter</i>	59
5.5.3	<i>Netværkets udviklingsaktiviteter</i>	61
5.6	ANDRE DELTAGENDE AKTØRER	61
5.6.1	<i>Politikerne</i>	61
5.6.2	<i>Erhvervsudviklingskontoret</i>	61
5.7	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR UDVIKLING	62
5.8	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME GRØN MARKEDSØKONOMI	63

5.8.1	Kompetenceophugning	63
5.8.2	Grøn efterspørgsel	63
5.8.3	Økonomiske incitament	64
5.8.4	Miljøredegørelsen/diplomet som strategisk virkemiddel	64
5.8.5	Grønt Partnerskab	65
5.9	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME DEN PRODUKTORIENTEREDE MILJØSTRATEGI	65
5.9.1	Målgrupper	65
5.9.2	Myndighedernes naturlige adgang til ledelsen	65
5.9.3	Erfaringsudveksling i kommunen m.fl.	65
5.9.4	Aktuelle aktiviteter som understøtter POMS	66
5.9.5	Netværkets udviklingsmuligheder	66
6	INDUSTRIENS MILJØKLUB FYN OG MILJØFORUM FYN	67
6.1	INDUSTRIENS MILJØKLUB FYN	67
6.1.1	Netværkets baggrund og formål	67
6.1.2	Aktører i netværket	68
6.1.3	Aktiviteter i netværket	69
6.1.4	Strukturer og ressourcer	70
6.1.5	Resultater i netværket	72
6.1.6	Erfaringer med netværkets funktion	72
6.2	MILJØFORUM FYN	75
6.2.1	Netværkets baggrund og formål	75
6.2.2	Aktører i netværket	75
6.2.3	Aktiviteter i netværket	76
6.2.4	Strukturer og ressourcer	78
6.2.5	Resultater i netværket	79
6.2.6	Erfaringer med netværkets funktion	79
6.3	GRØN MARKEDSØKONOMI	80
6.4	DEN PRODUKTORIENTEREDE MILJØINDSATS	81
7	GREEN CITY DENMARK A/S	82
7.1	FORMÅL MED NETVÆRKET	82
7.2	AKTØRER I NETVÆRKET	82
7.3	AKTIVITETER I NETVÆRKET	83
7.4	STRUKTURER OG RESSOURCER	84
7.5	RESULTATER I NETVÆRKET	85
7.5.1	Økonomi	85
7.5.2	Eksport af miljøteknologi og -viden	86
	<i>Eksempel 1: Fast besøgsvirksomhed for udenlandske delegationer</i>	86
7.5.3	LCA-spredning via tilsynsmyndigheder	86
	<i>Eksempel 2: LCA i tekstilvirksomhed</i>	87
7.5.4	Miljø-nøgletal	88
7.5.5	Grøn Indkøbspolitik	88
7.5.6	Dogme 2000	89
7.5.7	Udvikling af lokale Agenda 21 projekter i landdistrikter	89
7.5.8	Virksomheds-miljøredegørelser	90
7.5.9	Tværkommunal miljøredegørelse	91
7.6	ERFARINGER MED NETVÆRKETS FUNKTION	91
7.6.1	Økonomien og de videre udviklingsperspektiver	91
7.7	NETVÆRKETS BETYDNING FOR GODKENDELSES- OG TILSYNSARBEJDET	92
7.8	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME GRØN MARKEDSØKONOMI	93
7.9	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME DEN PRODUKTORIENTEREDE MILJØINDSATS	93

8	HVIDOVRE MILJØFORUM	95
8.1	FORMÅL MED NETVÆRKET	95
8.2	AKTØRER I NETVÆRKET	95
8.3	AKTIVITETER I NETVÆRKET	95
8.4	STRUKTURER OG RESSOURCER I NETVÆRKET	96
8.5	EFFEKTEN HOS DE DELTAGENDE AKTØRER I NETVÆRKET	96
8.6	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR UDVIKLING	97
8.7	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME GRØN MARKEDSØKONOMI	97
8.8	NETVÆRKETS MULIGHEDER FOR AT FREMME DEN PRODUKTORIENTEREDE MILJØINDSATS	97

Forord

Der er iværksat en række lokale og regionale, grønne netværk med henblik på at igangsætte lokale og regionale aktiviteter med udgangspunkt i et udvidet samarbejde mellem virksomheder og miljømyndigheder. Fokus i netværkene har været på opbygning af miljøkompetence, forbedring af miljøforhold, dokumentering af miljøforhold m.m.

Under Program for renere produkter er der i maj 2002 iværksat en evaluering af regionale miljønetværk med offentligt og privat samspil, for at belyse mulighederne for samspil med Den Produktorienterede Miljøstrategi (POMS) og en eventuel kommende strategi for grøn markedsudvikling i Danmark. Formålet med evalueringen er at tilvejebringe systematisk og dokumenteret viden om danske netværk og deres funktion, herunder at:

- kortlægge eksisterende netværk
- beskrive modeller for grønne netværk
- vurdere effekter af hidtidige netværk
- afdække kritiske succesfaktorer for netværk
- vurdere, hvordan netværk kan udvikles
- vurdere muligheder og begrænsninger for disse netværk som et instrument til at fremme Den Produktorienterede Miljøstrategi og en eventuel kommende strategi for Grøn Markedsudvikling.

Delaktiviteterne i evalueringen er:

1. Workshop for centrale interessenter med det formål at fastlægge evalueringstemaer.
2. Udarbejdelse af et katalog over de eksisterende grønne netværk, hvor de enkelte netværk kort beskrives med hensyn til historie, formål, aktører, aktiviteter, struktur og resultater.
3. Uddybende interviewundersøgelse af aktører, der ikke er deltagere i grønne netværk.
4. Udarbejdelse af 7 cases om grønne netværk på basis af uddybende undersøgelse og gennemførelse af fokusgruppeinterview af udvalgte netværk.
5. Analyse og afrapportering.

Nærværende rapport er afrapportering af delaktivitet 4. Delaktiviteterne 2 og 3 er selvstændigt afrapporteret.

Evaluering af grønne, lokale / regionale netværk i Danmark er blevet gennemført af:

- Marianne Forman, Marianne Forman ApS
- Michael Søgaard Jørgensen, Danmarks Tekniske Universitet
- Ulrick Moos, Teknologisk Institut

- Tomas Wenøe Breddam.

Nærværende rapport er skrevet af: Marianne Forman og Michael Søgaard Jørgensen og Ulrich Moos.

Projektgruppen takker de grønne netværk, der har stillet deres tid og viden til rådighed gennem deltagelse i fokusgruppeinterview og telefoninterview.

1 Introduktion

Evaluering af grønne, lokale/regionale netværk i Danmark gennemføres af Marianne Forman ApS, Teknologisk Institut, Arbejdsliv og Danmarks Tekniske Universitet, Institut for Produktion og Ledelse. Evalueringen er finansieret af Programmet for Renere Produkter m.v. Nærværende bilagsrapport er dokumentation af 3. aktivitet i evalueringen, hvor der er blevet gennemført en dybdegående analyse af udvalgte netværk med det formål at afdække mekanismer, der har betydning for netværkenes etablering og udvikling.

I aktivitet 1 i denne evaluering er blevet udarbejdet et katalog over eksisterende grønne netværk mellem myndigheder og virksomheder i Danmark. I alt blev 26 netværk identificeret og beskrevet kort med hensyn til historie, formål, aktører, aktiviteter, struktur og resultater. I denne bilagsrapport er 7 af disse netværk blevet udvalgt for at blive undersøgt yderligere. Udvalgelsen af de 7 netværk er sket ud fra et ønske om variation mellem netværkene for på den måde at indsamle flest mulige erfaringer om grønne netværks funktion. Fokus i udvalgelsen har været på spredning med hensyn til netværkenes institutionelle forankring, formål, deltagende aktører, aktiviteter, modenhed med hensyn til hvor netværkene var i deres udviklingsforløb og geografi.

Nedenstående skema viser en skematisk oversigt over de udvalgte netværk og de specielle karakteristika, der knytter sig til det enkelte netværk.

Netværk	Karakteristika
Green Network	Amt, udbygget og forpligtende samarbejde mellem myndigheder og virksomheder, fokus på miljøreddegørelser, Vejle.
Green City Denmark	Region, udbygget og forpligtende samarbejde, udbygget sekretariat til at varetage planlægning og drift, fokus på markedsføring, Midtjylland.
Holbæk Regionens Miljøforum	Amt, andre aktører end myndigheder er tovholdere (BST og det lokale erhvervsråd), mindre forpligtende og fokus på erfaringsudveksling, Midtsjælland.
Udviklingsforum for Grenaas Erhvervsliv	Kommune, information og erfaringsudveksling, Grenaas.
Industriens miljøklub Fyn	Amt, udbygget og forpligtende samarbejde mellem myndigheder og virksomheder, fokus på miljøreddegørelser, virksomhedsinitiativ, Fyn.
Grønt Netværk Sønderjylland	Amt, netværk under etablering, forpligtende samarbejde, fokus på miljøreddegørelser, Sønderjyllands Amt.
Hvidovre kommune	Netværk, der har haft udvikling og afvikling, forstået som at netværket fra at være et formelt forum er blevet et uformelt forum.

Tabel: Skematisk oversigt over de udvalgte netværk og de specielle karakteristika, der knytter sig til det enkelte netværk.

Alle beskrivelserne af netværkene på nær beskrivelsen af Hvidovre Miljøforum er udarbejdet på grundlag af:

- Et fokusgruppeinterview med centrale repræsentanter fra netværket. I det enkelte fokusgruppeinterview har deltaget ca. 6-7 personer. Deltagere var repræsentanter fra miljømyndigheder, herunder en godkendende myndighed, repræsentanter fra virksomheder, repræsentanter fra sekretariatsfunktionen, politiske repræsentanter og personer, der deltager i udarbejdelse af den lokale/regionale erhvervs politik. Fokusgruppeinterviewene har varet ca. 2 ½ time og blev gennemført som en åben dialog, men med udgangspunkt i temaer, der på forhånd var sendt til deltagerne.
- Personinterview med repræsentanter fra 5 virksomheder og 2 lokale miljøforvaltninger. Personinterviewene blev gennemført som telefoninterview. Interviewene har varet fra 20 minutter til 45 minutter. Til at strukturere interviewene blev anvendt to forskellige spørgeguides - en til virksomhederne og en til de lokale miljøforvaltninger.

Både deltagerne i fokusgruppen og interviewpersonerne har efter udarbejdelsen af de enkelte beskrivelser haft beskrivelserne til kommentering.

Beskrivelsen af Hvidovre Miljøforum er udarbejdet på grundlag af telefoninterview.

2 HolbækRegionens Miljøforum

HolbækRegionens Miljøforum er et tilbud til virksomheder i Holbækregionen. Netværket blev etableret i slutningen af 1999. Netværket opstod på baggrund af, at en medarbejder fra BST i forbindelse med sit afgangsprøveprojekt fra efteruddannelsen 'teknisk miljøleder' på DTU undersøgte erfaringer med grønne netværk og blev inspireret til konkret at tage initiativ til at etablere HolbækRegionens Miljøforum. Netværket blev etableret i samarbejde med Holbækregionens Erhvervsråd, der i dag er sekretariat for netværket. Netværkets sigte er at fremme dialog og erfaringsudveksling om miljø og arbejdsmiljø mellem virksomheder og andre lokale aktører i lokalområdet. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at netværket er åbent for alle med en interesse i at udveksle synspunkter og erfaringer.

Fundamentet i Holbækregionens Miljøforum er Holbækregionens Erhvervsråd, WWW.bst.dk, miljømyndighederne i de fire kommuner: Jernløse, Svinninge, Tølløse og Holbæk samt deltagende virksomheder fra de fire kommuner.

2.1 Formål med netværket

Formålet med netværket er.

- At etablere og opretholde et forum for lokal debat, videnformidling og erfaringsudveksling om miljø- og arbejdsmiljø.
- At igangsætte aktiviteter, der kan styrke virksomhedernes miljøarbejde med fokus på forebyggelse af miljøbelastninger og omkostningsminimering.
- At forbedre virksomhedernes og kommunernes mulighed for at opnå en positiv miljøprofil.

2.2 Aktører i netværket

Der er ca. 40 medlemmer i HolbækRegionens Miljøforum. Medlemmerne er:

- HolbækRegionens erhvervsråd
- WWW.bst.dk
- De fire kommuner i Holbækregionen
- Virksomheder, der er medlem af HolbækRegionens Erhvervsråd, WWW.BST.dk og andre interesserede virksomheder.

Der er stor spredning på virksomhederne, der deltager i netværket. Der er både meget små og meget store virksomheder med, og de repræsenterer mange forskellige brancher. Netværket er ikke målrettet bestemte virksomheder, men alle virksomheder, der er interesserede i at deltage i dialog og erfaringsudveksling, kan deltage i netværket.

2.3 Aktiviteter i netværket

Der gennemføres en række forskellige aktiviteter i HolbækRegionens Miljøforum, der alle har til formål at øge dialog og udveksle erfaringer i lokalområdet. Aktiviteter er:

- Afholdelse af minimum to temamøder årligt med aktuelle emner, der har interesse for alle virksomhedstyper. Erfaringen er, at der deltager gennemsnitligt fra 15 til 20 virksomheder.
- Mulighed for løbende etablering af netværksgrupper til gennemførelse af konkrete aktiviteter/projekter efter behov og ønsker fra medlemmer af Miljøforum. Hidtil har der været etableret en netværksgruppe med fokus på miljøvenligt byggeri. BST-konsulenten og erhvervskonsulenten deltog i netværksgruppen som henholdsvis faglig medarbejder og tovholder. Deltagerne i netværksgruppen var primært arkitekter, og fokus var på at udvikle en checkliste, der kunne benyttes ved tilbud på opgaver/licitationer.
- Udlevering af medlemsliste til medlemmer af Miljøforum, så virksomhederne har mulighed for at gøre brug af netværket mellem arrangementerne.
- Vedligeholdelse af hjemmeside, hvor der informeres om netværket og netværkets løbende aktiviteter beskrives.

Den centrale aktivitet i netværket er afholdelse af temaarrangementer. Det er styregruppen, der fastlægger temaerne. Ved planlægning af temaarrangementer lægges vægt på at belyse temaerne fra forskellige vinkler. Ved afholdelse af et affaldsarrangement i forbindelse med et nyt affaldscirkulære deltog f.eks. både de centrale og de lokale myndigheder samt en lokal transportvirksomhed. De centrale myndigheder fortalte om cirkulærets tilblivelse; de lokale myndigheder fortalte om, hvordan de ville håndtere det nye cirkulære lokalt, og det lokale transportfirma fortalte om betydningen for transporten. Det vægtes, at oplægsholderne er både nøglepersoner for det pågældende tema, f.eks. medarbejdere, der har været med til at udforme en ny lovgivning, og lokale, f.eks. lokale virksomheder, der har erfaringer med det pågældende tema eller lokale myndigheder. Det prioriteres at have lokale aktører med, for at synliggøre lokale ressourcer og erfaringer.

Emner, der har været berørt i gennemførte temamøder, har omhandlet:

- Arbejdsmiljø - i kroner og øre
- Arbejdsmiljøarbejde i mindre og mellemstore virksomheder
- Jordforurening
- Erhvervsaffald
- Energiledelse
- Ventilation
- Emballage
- Transport og energi

- Bygherrers krav og forventninger til arkitekters og andre rådgiveres rolle i forbindelse med miljørigtig projektering.

2.4 Strukturer og ressourcer i netværket

Miljøforum har nedsat en styregruppe med repræsentanter fra de deltagende kommuner, de deltagende virksomheder og en repræsentant fra HolbækRegionens Erhvervsråd og en repræsentant fra WWW.bst.dk.

Styregruppen for HolbækRegionens Miljøforum:

A/S Polytex Skumplastfabrik, Henning Sandvei, produktionschef
 Eskesen A/S, Maria Jung, miljøkonsulent
 Beauvais A/S, Henning Leif Jensen, maskinmester
 Superfos Packaging, Jørgen Eldrup, miljøkoordinator
 www.bst.dk, Lene Jensen, teknisk miljøleder
 HolbækRegionens Erhvervsråd, Niels Nielsen, erhvervskonsulent

Miljømyndighederne:

Jernløse Kommune, Bjarne Quist, teknisk chef
 Svinninge Kommune, Bo Gabe, afdelingsleder
 Tølløse Kommune, Anne Sofie Olsen, miljømedarbejder
 Holbæk Kommune, Kirsten Kingo Lundin

Sammensætningen af styregruppen er karakteriseret ved at være medarbejdere, der er afdelingsledere, eller medarbejdere placerede i stabsfunktioner, hvor alle har en interesse for miljø. Styregruppens opgave er væsentligst at diskutere og beslutte temaer for temamøder i netværket. Koordinering og gennemførelse af arrangementer sker i et samarbejde mellem www.BST.dk og HolbækRegionens Erhvervsråd.

Holbæk Erhvervsråd er sekretariat for netværket. Styrken ved denne placering opfattes af styregruppen som værende, at netværket kan møde virksomhederne på virksomhedernes grundlag. Erhvervsrådets rolle er at markedsføre netværket og at fremme aktivitet mellem netværksvirksomhederne.

Der stilles ingen krav til deltagerne i forbindelse med rekruttering af deltagere til netværket. Alle virksomheder i regionen kan deltage. Interesserede virksomheder skal formelt tilmelde sig netværket. Herved tilkendes, at virksomheden er interesseret i at snakke miljø med andre lokale virksomheder. Udover denne tilkendegivelse er der ikke andre formelle forpligtelser for medlemmerne i netværket. Det er hensigten med netværket, at erhvervslivet kan fremkomme med forslag, ideer og ønsker til temamøder, aktiviteter og etablering af erfa-grupper.

De kommunale myndigheder fra regionens fire kommuner deltager ikke som kontrollerende myndigheder, men som uformel dialogpartner på lige

fod med virksomhederne, for at tilegne sig ny viden på miljøområdet og udveksle erfaringer.

For virksomheder, der allerede er medlem af WWW.BST.dk eller HolbækRegionens Erhvervsråd, er det gratis at deltage, mens andre virksomheder betaler i henhold til ansatte: 1-49 ansatte kr. 500 og for 50 ansatte og derover kr. 1000.

Netværket har en hjemmeside (WWW.miljøforum.dk), hvor der blandt andet er en aktivitetskalender for netværket.

I forbindelse med gennemførelse af temamøderne trækkes på eksterne fagfolk med viden inden for de forskellige emneområder, og hvor det er muligt bidrager lokale virksomheder med deres erfaringer.

2.5 De deltagende virksomheder

2.5.1 Rekruttering

Det er som tidligere primært WWW.BST.dk og HolbækRegionens Erhvervsråd, der rekrutterer virksomheder til netværket. De deltagende virksomheder er ofte medlem af BST eller erhvervsrådet.

Virksomhederne er ikke nødvendigvis på forkant med miljøarbejdet, men ønsker inspiration og information om miljø og arbejdsmiljø. Netværkets lave budget, og dermed lave kontingenter for medlemsvirksomhederne, er medvirkende til at fastholde den brede målgruppe.

2.5.2 Netværkets forpligtende aktiviteter

De formaliserede forpligtigelser i netværket er at gennemføre minimum to temaarrangementer om året. Medlemsvirksomhederne er ikke forpligtede til at deltage i temaarrangementerne. Virksomhederne udtrykker dels, at temamøderne bidrager til at holde virksomhederne informerede om nye tiltag, dels at det at høre om andre virksomheders erfaringer med at løse problemer inspirerer til egne aktiviteter. Hvordan virksomhederne konkret bruger informationen og inspirationen afhænger af den enkelte virksomheds egne forudsætninger og behov. Det er tilsyneladende ofte enkeltpersoner i virksomheder, der bruger netværket som inspiration, hvilket gør virksomhedernes aktive brug af netværket sårbart i forbindelse med personskift på virksomhederne. Netværket er oftest ikke anledning til uddybende kontakt mellem virksomhederne uden for temaarrangementerne. Se f.eks. eksempel 1, 2 og 3.

En væsentlig del af aktiviteten i netværket er centreret omkring netværkets styregruppe. I styregruppen fastlægges, hvilke temaer, der er aktuelle at bringe op på temaarrangementerne. Styregruppen rekrutterer primært virksomhedsrepræsentanter blandt virksomheder, der er langt fremme i deres miljøindsats. For disse virksomheder betyder arbejdet i styregruppen, at de får et uddybende kendskab til andre lokale miljøaktører, kendskab til

de lokale rammebetingelser for miljøarbejdet og indflydelse på hvilke temaer, der skal uddybes i forbindelse med temaarrangementerne. Se f.eks. eksempel 4.

Eksempel 1 - En mellemstor, miljøtug virksomhed

En mellemstor, miljøtug virksomhed har siden midten af 90'erne haft et miljøledelsessystem. Virksomheden implementerede miljøledelsessystemet som reaktion på stigende krav fra omgivelserne til virksomhedens miljøindsats. Det var oprindeligt en ledelsesrepræsentant, der meldte virksomheden ind i netværket, og han deltog i netværkets temaarrangementer. Hans væsentligste motivation for at deltage i netværket var at indhente information om miljø og arbejdsmiljø. Temaarrangementerne blev betragtet som en blandt flere kilder til at sikre, at virksomheden vidste, hvad der skete inden for miljø og arbejdsmiljø. Konkret inspirerede temamødet om leverandørkrav virksomheden til at overveje, om den skulle begynde at stille krav til sine leverandører. Virksomhedens deltagelse i netværket har ikke givet anledning til mere kontakt med andre virksomheder i området. Ledelsesrepræsentanten er holdt op på arbejdspladsen, og ingen af de øvrige medarbejdere har siden overtaget deltagelsen i netværket som en del af deres arbejde.

Eksempel 2 - En mellemstor virksomhed

På en mellemstor virksomhed er lederen ansvarlig for miljøarbejdet. Lederen og sikkerhedsrepræsentanten har deltaget i flere temaarrangementer, for at få informationer om lokale planer og for at blive inspireret af andre virksomheders måder at løse problemer på. Virksomheden bruger sin brancheforening som primær kilde, men oplever, at det at høre om erfaringer på tværs af brancher, supplerer erfaringer fra egen branche. Netværket har ikke givet anledning til, at virksomheden har taget kontakt til andre virksomheder i området.

Eksempel 3 - Lokal virksomhed som oplægsholder

Et rådgivningsfirma, der primært deltager i netværket som oplægsholder, oplever at ved at deltage i netværket får virksomheden kontakt til kunderne på en ny måde. Den benytter informationsmøderne til at kvalificere kunderne til at bruge virksomhedens ydelser. Virksomheden oplever ikke, at den får nye kunder via netværket, men snarere en bredere kontaktflade til eksisterende kunder.

Eksempel 4 - Aktiv deltagelse i styregruppe og som oplægsholder på temaarrangementer giver aktivt netværk.

En større virksomhed er langt fremme med sin miljøindsats blandt andet motiveret af krav fra større, udenlandske kunder. Virksomheden har et certificeret miljøledelsessystem og stiller miljøkrav til sine leverandører.

Virksomheden har gennem sit miljøarbejde, herunder arbejdet med at blive kapitel 5 godkendt, opbygget et godt forhold til myndighederne og oplever, at den ofte er længere fremme end myndighederne. Virksomheden deltager aktivt i netværkets styregruppe og temaarrangementer.

Virksomheden oplever, at netværket understøtter virksomhedens miljøarbejde på en række punkter:

- Netværket bidrager til at skabe nye kontakter til andre virksomheder i lokalområdet. F.eks. har virksomheden udvekslet erfaringer med en anden virksomhed i forbindelse med implementering af miljøledelse.
- Netværket bidrager til diskussion af virksomhedens ideer og strategier og er derved med til at kvalificere virksomhedens indsats angående det at stille krav til leverandører. Virksomheden har f.eks. holdt et oplæg om egne erfaringer for andre virksomheder m.fl., og det gav anledning til en masse feedback til virksomheden selv.
- Temaarrangementerne giver mulighed for at forstå lovgivningen rigtigt. Der deltager ofte repræsentanter fra Miljøstyrelsen, når temaarrangementerne handler om nye regler. Ved at høre om baggrunden for nye regler og ved at have mulighed for at diskutere reglerne med en, der har været med til at udforme dem, bliver det lettere at forstå reglerne i den rette sammenhæng.
- Netværket har haft betydning for, at virksomheden har kunnet ændre sit omdømme i lokalområdet. Virksomheden har tidligere haft problemer med at rekruttere medarbejdere på grund af et dårligt arbejdsmiljøomdømme. Ved at være med i netværket har virksomheden kunnet vise, at den prioriterer miljø og arbejdsmiljø.

2.5.3 Netværkets udviklingsaktiviteter

Netværket har mulighed for at igangsætte erfaringsudvekslingsgrupper. Der har hidtil været igangsat to grupper - en om miljøledelse og en om udarbejdelse af checkliste til brug til tilbudsgivning ved miljørigtigt byggeri. Erfaringsgrupper supplerer temaarrangementerne ved at fremme kontakt på tværs af virksomheder og ved at komme dybere ned i de enkelte virksomheders konkrete problemstillinger. Se f.eks. eksempel 5.

Eksempel 5 - Lille tegnestue deltager i erfa-gruppe om udvikling af checkliste til brug ved tilbudsgivning

En lille tegnestue har benyttet netværket til sammen med en række andre tegnestuer at udarbejde en checkliste, der kan anvendes i forbindelse med tilbudsgivning/licitationer inden for byggeri. Virksomheden oplever, at samarbejdet med andre kollegaer var frugtbar, og at virksomheden i flere tilfælde har kunnet benytte checklisten som dokumentation over for kunder. Samtidig oplever virksomheden dog, at netværkets muligheder for at understøtte en bæredygtig udvikling er begrænsede. Virksomhedens erfaringer er, at hverken de offentlige kunder eller andre private virksomheder efterspørger miljørigtig projektering. Virksomheden ville derfor ønske, at net-

værket kunne bruges til politisk pression over for blandt andet de offentlige kunder, som led i at fremme grøn efterspørgsel.

2.6 De del tagende myndigheder

Der er en fælles forståelse i netværket af, at myndighedernes deltagelse i netværket primært er et tilbud til virksomhederne. Myndighederne er repræsenterede i styregruppen og deltager som oplægsholdere i forbindelse med temaarrangementer. Det er de små kommuner i regionen, der bakker op om netværket.

Netværkets betydning for myndighedernes godkendelses- og tilsynsarbejde er afgrænset til, at de deltagende, mindre kommuner benytter netværkets temaarrangementer til at komme ud med informationer til de deltagende virksomheder. De væsentligste begrænsninger for de lokale myndigheder for at integrere netværkets aktiviteter i myndighedsarbejdet, er netværkets størrelse og medlemsvirksomhedernes miljøadfærd. Netværkets medlemskreds udgør kun en begrænset del af de virksomheder, kommunerne fører tilsyn med, og det betyder, at tilsynsmyndighederne alligevel er nødt til at satse på flere formidlingsstrategier, for at nå ud til alle virksomheder. Endvidere er det typisk de mest miljøpositive virksomheder i området, der deltager, og de virksomheder har myndighederne allerede i forvejen en positiv dialog med.

Myndighederne oplever, at henvendelser fra netværkets deltagere, f.eks. miljøpositive virksomheder og/eller BST, kan være anledning til, at myndighederne begynder at arbejde aktivt med nye områder. De deltagende kommuner er små kommuner med få ressourcer. I hverdagen fokuserer myndighederne derfor på de forhold, der er relevante for kommunerne, herunder de forhold, de får henvendelser om fra virksomheder m.fl.

I forhold til kommunernes øvrige aktiviteter har netværket en betydning som informationskilde og dialogforum. Som eksempel nævner en kommune, at den i forbindelse med udformningen af kommunens grønne indkøbspolitik blev inspireret og brugte informationer fra et temamøde i netværket om grønne indkøb. En anden kommune nævner, at en del af kommunens egne virksomheder/institutioner benytter netværket på lige fod med private virksomheder, og at de ad den vej får adgang til informationer og erfaringsudveksling. Netværket understøtter derfor kommunernes eget miljøarbejde. Denne betydning varierer dog fra kommune til kommune, idet der er stor forskel på, hvor meget de enkelte kommuner benytter netværket.

2.7 Andre del tagende aktører

De væsentligste aktører i netværket udover virksomheder og myndigheder er BST og Erhvervsrådet. BST og Erhvervsrådet oplever, at samarbejdet i styregruppen med miljømyndighederne har fremmet kendskabet til myndighedernes arbejdsområder. De har endvidere fået opbygget personlige kontakter til deltagerne i styregruppen. For BST og Erhvervsrådet betyder det, at de oplever, at det er blevet nemmere at kontakte de lokale miljømyn-

digheder, når de har spørgsmål, og det er blevet nemmere at henvise virksomheder til miljømyndighederne, når virksomhederne står med problemer, fordi de nu i højere grad kender til myndighedernes arbejdsområder og kan henvise til konkrete personer. Konkret nævner BST, at det er blevet nemmere i forbindelse med nye regler at tage telefonen og ringe til myndighederne for, at høre, hvordan de som myndighed vil håndtere de nye regler. BST oplever, at det øgede kendskab til myndighederne kvalificerer BSTs arbejde, da BST på denne måde kan bidrage til mere hos virksomhederne i forbindelse med BST-opgaver.

2.8 Netværkets muligheder for udvikling

Netværket har dialog som omdrejningspunkt, og der er ikke udviklet egentlige forpligtigelser for medlemmerne i netværket. De centrale drivkræfter i netværket er dels et engagement hos WWW.BST og HolbækRegionens Erhvervsråd, der begge oplever, at netværksarbejdet understøtter deres servicering af virksomheder, dels virksomheder, der prioriterer at deltage i styregruppearbejdet, fordi de får mulighed for at få nyttige miljøinformationer og sparring på eget miljøarbejde. Gennem dialogen i styregruppen identificeres miljøtemaer, der er centrale for den lokale udvikling af miljøarbejdet. Temaerne kvalificeres ved at rekruttere oplægsholdere m.m. med indsigt i de pågældende områder, og erfaringerne/informationerne spredes ud via temaarrangementer til en bred skare af virksomheder. Tilsyneladende har dialogen endvidere den effekt, at den er med til at sætte nye områder på dagsordenen hos de lokale myndigheder, ved at deltagere efterspørger viden hos myndighederne.

Netværket er primært opbygget som et stjernenetværk med fokus på information ud til enkeltaktørerne via temaarrangementerne. I netværket er der omkring styregruppen udviklet et edderkoppenetværk, som et slags netværk i netværket. Derudover har der for afgrænsede perioder været etableret to erfaringsgrupper med et mere forpligtende samarbejde omkring miljøledelse og miljøvenligt byggeri på tværs af virksomhederne i netværket. På baggrund af effektanalysen vurderes det, at de tilsyneladende centrale steder for kompetenceudvikling i netværket er:

- Styregruppen, hvor deltagerne har etableret et uformelt kontaktnetværk. Deltagerne ringer til hinanden, når de har brug for det, og de har fået en bedre indsigt i hinandens arbejdsfelter. Det sidste betyder, at nogle af deltagerne oplever, at de kan yde en mere kvalificeret indsats i deres arbejde.
- Temaarrangementerne, hvor deltagerne udnytter den viden og de informationer, de får på temamøderne til at kvalificere miljøarbejdet i både de kommunale institutioner m.m. og i virksomhederne.
- Erfa-grupperne, hvor deltagerne oplever, at de får et væsentligt bidrag til eget miljøarbejde. I forhold til erfa-grupperne ser det dog tilsyneladende ud til, at der ikke er særlig stor opbakning blandt

medlemsvirksomhederne til at deltage i en erfa-gruppe. Dette kan blandt andet ses ved, at der hidtil kun har været etableret to grupper.

2.9 Netværkets muligheder for at fremme grøn markedsøkonomi

Holbæk Regionens Miljøforum har ikke hidtil haft fokus på økonomiske incitamenter eller økonomiske støtteordninger i forbindelse med afholdelse af temaarrangementer. Netværket har gode muligheder for at sætte fokus på dette tema i fremtiden, da det vil være et naturligt emne for et lokalt erhvervsråd at bringe op.

Gennem styregruppens arbejde, afholdelse af temaarrangementer og etablering af erfa-grupper bidrager netværket til den generelle kompetenceudvikling i lokalområdet. Netværket bidrager dels til at øge miljøkompetencen hos de forskellige deltagere, dels til at de forskellige deltagere bedre kender til hinandens arbejdsopgaver. Ved at øge kendskabet til de forskellige lokale aktørers arbejdsopgaver kan samspillet mellem aktørerne øges.

Da der ikke er samspil mellem myndighedernes tilsynsarbejde og myndighedernes deltagelse i netværket og der ikke er forpligtende krav til de deltagende virksomheder, vil netværket have svært ved at bidrage til en effektivisering af tilsynsarbejdet.

Øget efterspørgsel efter grønne produkter er en væsentlig forudsætning for at fremme grøn markedsøkonomi. Øget efterspørgsel efter grønne produkter m.m. kan både opnås ved at øge grønne offentlige indkøb og ved at øge efterspørgslen efter grønne produkter mellem private virksomheder.

Netværket har beskæftiget sig med både grønne indkøb og leverandørkrav til miljø mellem virksomheder m.fl. i deres temaarrangementer. Konkret på et temamøde om grønne indkøb og leverandørkrav blev en mindre kommune, der var i gang med at udforme en grøn indkøbspolitik for kommunen, inspireret af mødet. De virksomheder, der oplever, at deres kunder stiller krav til deres produkter, er opmærksomme på produktets miljøegenskaber og stiller selv krav til deres leverandører. Andre virksomheder oplever ikke, at der bliver stillet krav til deres produkter, og de stiller ofte heller ikke selv krav til deres leverandører. I forbindelse med et temaarrangement om leverandørrelationer fortalte en virksomhed om sine erfaringer med at stille krav til leverandører, og det afstedkom, at flere af de øvrige deltagere blev inspireret til at overveje mulighederne for at stille miljøkrav bagud i kæden.

Netværket anvender ikke diplomer eller andre synlige miljøpriser. Virksomhederne benytter ikke deres medlemskab af netværket og/eller oplever ikke, at de har kunnet bruge informationer fra netværket til at udvikle dialogen med kunder. Det er snarere andre typer problemer, netværket kan løse lokalt for virksomhederne. En virksomhed tilkendegiver f.eks., at den ved at være med i netværket har kunnet profilere sig lokalt som en virksomhed, der prioriterer miljø og arbejdsmiljø, og det har løst dens lokale problemer med et dårligt arbejdsmiljø. Tidligere havde virksomheden problemer med at rekruttere medarbejdere, og det har den ikke mere.

Det forventes ikke blandt netværkets forskellige deltagere, at et grønt partnerskab kan understøtte netværkets udvikling. Virksomhedernes erfaringer er, at der altid vil være behov for at tilpasse værktøjer til virksomhederne, når de skal bruge værktøjer. De vurderer derfor, at der ikke er behov for at supplere standardiserede værktøjer med nye. Myndighederne vurderer, at der med et grønt partnerskab kan opstå en konflikt mellem frivillige mærker m.m. fra f.eks. grønt partnerskab og mere officielle værktøjer som f.eks. grønt regnskab eller ISO 14001 certificering. Generelt vurderer deltagerne i netværket, at det der kan fremme samarbejdet om miljø i Holbækregionen er dialog og erfaringsudveksling. Forudsætningerne for et forpligtende samarbejde mellem myndigheder, virksomheder, m.fl. om f.eks. miljøredegørelser er ikke til stede.

Sammenfattende kan det konkluderes, at netværket kan bidrage til dialog om aspekter vedrørende grøn markedsøkonomi. Hvis virksomhederne skal gøre miljø til et strategisk område, er det dog andre forhold som kundekrav, der motiverer virksomhederne

2.10 Netværkets muligheder for at fremme den produktorienterede miljøindsats

2.10.1 Målgrupper

Det er ikke altid listevirksomheder, der er interessante i en produktorienteret miljøindsats, da de er valgt ud fra deres forurenende processer og ikke de produkter de fremstiller og/eller sælger. Virksomhederne, der deltager i netværket, er ikke afgrænsede til listevirksomheder eller på anden måde miljøtunge virksomheder; f.eks. deltager en række arkitektfirmaer. Dette fremmer muligheder for, at netværket kan inspirere virksomheder, der er relevante i et produktfokus f.eks. arkitektvirksomheder, der har en væsentlig indflydelse på det færdige byggeri.

2.10.2 Netværkets adgang til virksomhederne

Deltagere fra virksomheder i netværkets aktiviteter er typisk miljømedarbejdere eller de miljøansvarlige på virksomhederne. Dette betyder, at det ofte er medarbejdere med miljøviden, der deltager i netværksaktiviteterne. Dette er relevant i forbindelse med egentlige miljøaktiviteter på virksomhederne. Når en virksomhed vælger at fokusere på produktets miljøegenskaber er det ofte en strategisk beslutning. Netværket er derfor afhængigt af, at medarbejderne integrerer miljøaktiviteterne også i de strategiske beslutninger, hvis netværket skal være med til at understøtte POMS. Det er tilsyneladende snarere enkeltpersoner end virksomheder, der er medlem af netværket. Det kan gøre virksomhedernes deltagelse i netværket sårbar ved personudskiftning på virksomhederne.

2.10.3 Erfaringsudveksling i kommuner m.fl.

De deltagende kommuner deltager i netværket både som tilsynsmyndigheder og som kommunale forsyningsvirksomheder m.m. Tilsyneladende er der i dag en skarp opdeling mellem medarbejderne på de kommunale virksomheder og tilsynsmyndighederne og ikke tradition for erfaringsudveksling på tværs af medarbejderne. De kommunale virksomheder deltager i netværket på linie med de private virksomheder og har muligheder for på linie med de private virksomheder at udnytte netværket til information og erfaringsudveksling. Hvis netværket vælger at tematisere produktet og dets miljøegenskaber, har de kommunale virksomheder derfor mulighed for at bruge netværket til kompetenceopbygning. Herved vil de kommunale forsyningselskaber kunne levere centrale nøgletal til de private virksomheder, der ville kunne bruge nøgletallene som input for deres analyser. Dette sker ikke i dag, men ligger som en fremtidig mulighed i forlængelse af netværkets hidtidige aktiviteter, f.eks. parallelt med den nedsatte erfa-gruppe om miljøledelse.

Tilsynsmyndighedernes rolle i netværket har hidtil været at bidrage med informationer om kommunernes tiltag m.m. Tilsynsmyndighedernes arbejde i de små kommuner er styret af det eksisterende lovgrundlag og af, at der er få ressourcer til at varetage andre opgaver end dem, der ligger inden for det lovpligtige arbejde. Hvis tilsynsmyndighedernes rolle i forhold til netværket og herunder i forhold til en eventuel produktorienteret indsats skal ændres vil det kræve, at lovgrundlaget ændres. Et øget samarbejde mellem de kommunale virksomheder og tilsynsmyndighederne kunne sikre, at erfaringer opnået på de kommunale virksomheder ville tilflyde tilsynsmyndighederne og derved bidrage til opbygning af kompetence hos tilsynsmyndighederne. Netværkets muligheder for at fremme den produktorienterede miljøstrategi i dag er, dels at motivere til en produktorienteret indsats ved at tage temaer op i netværket, der handler om de forskellige aspekter ved POMS, dels at understøtte erfaringsudveksling mellem de private og kommunale virksomheder, der er interesserede i at arbejde med et produktorienteret fokus. Netværket har ingen mulighed for at presse virksomhederne eller på anden måde med netværksstrukturer at øve pression på virksomhederne for at tage temaet op. En produktorienteret indsats er derfor afhængig af, at virksomhederne på forhånd har egne begrundelser for at tage produktperspektivet op.

2.10.4 Netværkets muligheder

Sammenfattende kan det konkluderes, at netværket kan bidrage til, at de virksomheder, der er motiverede til at arbejde produktorienteret, kan få informationer og muligheder for at erfaringsudveksle med andre virksomheder. Endvidere kan dette fremme den generelle udvikling i området, da disse virksomheder dels er villige til at dele deres erfaringer med andre virksomheder, dels kan påvirke de lokale myndigheders fokusområder ved at søge informationer hos og/eller efterspørge afklaring af kommunernes håndtering af produktrelevante forhold.

3 Udviklingsforum for Grenaa's Erhvervsliv

3.1 Udviklingsforum for Grenaa's Erhvervsliv

Udviklingsforum for Grenaa's Erhvervsliv (UGE) er en paraply for en række temagrupper. Derudover arrangerer netværket åbne temaarrangementer for alle kommunens virksomheder. UGE har eksisteret siden 1994. UGE har sekretariat hos Grenaa Kommune, Teknik og Udvikling, Miljøafdelingen. I 1990-1994 deltog 23 miljøtunge virksomheder i kommunen i et renere teknologiprojekt. Projektet blev iværksat på grund af et øget, ydre fokus på virksomheders miljøforhold. Projektet førte til reduktioner i miljøbelastninger og symbiose mellem virksomheder på energiområdet. De deltagende virksomheder oplevede store fordele ved det lokale samarbejde mellem virksomhederne. De ønskede derfor at fortsætte samarbejdet og det blev anledningen til, at UGE blev etableret.

3.2 Formål med netværket

Formålet med UGE er at understøtte et fælles forum for virksomheder i Grenaa Kommune med henblik på at styrke virksomhedernes konkurrenceposition og forhold til omgivelserne.

3.3 Aktører i netværket

I temagrupperne deltager interesserede virksomheder, erhvervsskoler, Energicentret v/NRGI, BST, fagbevægelsen m.fl. UGE er åben for alle virksomheder i Grenaa Kommune, der kan arbejde for UGEs formål. Der er derfor ikke tale om egentligt medlemskab af netværket.

3.4 Aktiviteter i netværket

UGE danner ramme for diskussioner og erfaringsudveksling mellem virksomheder, myndigheder m.fl. og efteruddannelse af virksomheder ud fra en tankegang om at reducere miljøbelastningen og fremme produktiviteten generelt. Hovedtemaerne i arbejdet er produktivitetsforbedringer, arbejdsmiljø, miljø-, energi- og kvalitetsledelse samt ledelses-, organisations- og medarbejderudvikling. Aktiviteterne i UGE er organiserede omkring temagrupper og åbne temaarrangementer.

Temagrupperne er selvkørende med interne møder. Temagrupperne kan bede UGEs sekretariat om at arrangere møder, kurser m.m. om emner, som temagrupperne mener har en bred interesse. Der er nedsat følgende temagrupper:

- Energi og vedligehold
- Kvalitet og miljø
- Bygge og anlæg
- Arbejds miljø
- Virksomhedsudvikling.

Aktivitetsniveauet i de forskellige temagrupper er varierende. Der afholdes fra 1-5 møder årligt i de forskellige grupper, og aktiviteterne i grupperne varierer fra erfaringsudveksling til planlægning af fælles kurser.

De åbne temaarrangementer annonceres via et årligt nyhedsbrev og i lokalavisen. Der afholdes 5-10 møder om året, og der deltager gennemsnitligt 35 deltagere i temaarrangementerne. I løbet af de sidste tre år er der afholdt temaarrangementer om:

- Byggetekniske problemstillinger og byggeskader
- Ulykkesminimering
- Arbejdsfastholdelse, skåne- og fleksjob m.v., samarbejde mellem offentlige og private virksomheder
- Sikkerhedsorganisation i små virksomheder og APV - en overset kilde til effektivisering
- Hvordan håndteres det psykiske arbejdsmiljø i hverdagen på virksomheden?
- Erfaringer med miljøcertificering og nye veje i miljøledelse
- Stærkstrømsbekendtgørelsen og om maskindirektivets afsmittende indflydelse
- Hvordan får man det bedste frem i sine medarbejdere, begejstrer og giver arbejdsglæde?
- Kvalitetssikring i byggeri - samarbejde mellem byggherre, rådgivere og håndværkere - bygherrens vigtige nye rolle
- Trykbeholderbekendtgørelsen
- Virksomhedernes sociale ansvar - en udviklingsmodel for virksomheder - en økonomisk guldmine
- Affaldssortering, energibesparelser og arbejdsmiljø i butiksbranchen
- Ny lov om indhentning af tilbud i byggebranchen
- Medarbejderudviklingssamtaler - medarbejder- og organisationsudvikling - et strategisk udviklingsværktøj for mange virksomheder
- Energibesparelser ved procesoptimering og systematisk vedligehold af energiforbrugende anlæg
- Den bæredygtige virksomhed - økonomisk, miljømæssigt og socialt
- Arbejds miljø og tilpasset tilsyn.

Miljøafdelingen i Grenaa Kommune har for 2-3 år siden igangsat aktiviteter om miljøledelse i kommunen. Hvert år igangsættes et forløb for 3-5 virksomheder, hvor der arbejdes med at indføre miljøledelse. I forløbet veksles mellem fælles arrangementer og arbejde på virksomhederne, og forløbet strækker sig over et års tid. Når virksomhederne har gennemført processen og etableret et miljøledelsessystem, modtager de et diplom (Grenaa's miljødiplom) underskrevet af borgmesteren. Frem til 2002 har 13 virksomheder arbejdet med at indføre miljøledelse og har opnået at få et

diplom. Miljøledelsesaktiviteterne retter sig mod mindre virksomheder, der ikke ønsker et certificeret miljøledelsessystem men som gerne vil kunne dokumentere at have 'styr på miljøet'.

3.5 Strukturer og ressourcer

UGE har sekretariat hos Grenaa Kommune, Teknik og Udvikling, Miljøafdelingen. Der er nedsat et forretningsudvalg bestående af repræsentanter fra temagrupperne, erhvervsskolerne, Energicentret v/NRGI, erhvervsdirektøren, Jobrotation, Grenaa Kommune, BST m.fl. Forretningsudvalget diskuterer og udvikler forslag til temaarrangementer og koordinerer temagruppernes ønsker til arrangementer.

Netværket har et budget på 50.000 kr., som bevilliges årligt af kommunen. Budgettet dækker hovedsageligt omkostninger ved udgivelse af et årligt nyhedsbrev med informationer om årets temaarrangementer og afholdelse af temaarrangementerne. For at fastholde de lave udgifter i netværket benytter netværket sig af, at mange oplægsholdere gerne vil holde oplæg for et par flasker vin.

Arbejdet med miljøledelsesprojektet holdes adskilt fra UGEs aktiviteter og finansieres som del af Miljøafdelingens aktiviteter. Det er som før skrevet miljøafdelingen i kommunen, der er ansvarlig for miljøledelsesprojektet og uddeling af miljødiplomet. Kommunen har sammen med 3 virksomheder udviklet en simpel manual, der benyttes af virksomhederne i forbindelse med implementering af miljøledelse. Diplomet gælder for 2 år ad gangen. Hvert andet år besøger Miljøtilsynet virksomheder med miljøledelsesdiplom og foretager en miljøgennemgang. Den enkelte virksomhed har derved mulighed for en fornyelse af diplomet.

UGE udgiver årligt en årskalender, hvor det kommende års aktiviteter beskrives. Endvidere gives i nyhedsbrevet en kort status for temagrupperne.

3.6 De del tagende virksomheder

3.6.1 Rekruttering

Virksomhederne inviteres via det årlige nyhedsbrev til temaarrangementerne. Det er alle størrelser virksomheder, der deltager i temaarrangementerne, mens det primært er de store virksomheder, der deltager i temagrupperne.

3.6.2 Netværkets forpligtende aktiviteter

Netværket bygger på den lokale nærhed. Det er nabovirksomheden man møder, når man går til temaarrangementer. Dette er derfor også begrundelsen for, at mange virksomheder prioriterer at deltage i temaarrangementerne. Der er stor variation i hvilke virksomheder, der deltager på møderne, da erfaringen er, at virksomhederne endvidere deltager

i de temaarrangementer, der er aktuelle for de pågældende virksomheder. Virksomhederne benytter temaarrangementerne til at få information om nye emner og om kommunens planer. Informationen om kommunens planer opleves af virksomhederne som vigtig, da de derved kan tage højde for fremtidige, lokale tiltag i deres planlægning.

Grenaa har tidligere været et belastet område med store tunge procesindustrier. I forbindelse med vedtagelsen af Miljøbeskyttelsesloven i 1972, og senere med det før omtalte renere teknologi projekt, blev der tradition for at udveksle erfaringer mellem de store virksomheder i området om miljøforhold, og det afspejler sig i, at mange af temagrupperne i dag er sammensat af de store virksomheder i området. Erfaringen er, at der er stor variation mellem temagrupperne med hensyn til hvordan de fungerer og at det kan variere over tid. Temagrupperne udgør et vigtigt omdrejningspunkt for netværkets aktivitet ved for det første at være det forum, hvor virksomhederne kan mødes og erfaringsudveksle om fælles problemstillinger over en længere periode og ved for det andet at være inspirator til netværkets bredere aktiviteter. Det er blandt andet gennem arbejdet i temagrupperne, at virksomhedernes behov identificeres og omsættes til temaarrangementer. Erfaringerne fra temagrupperne er:

- at det er vigtigt med en aktiv tovholder. Der er ofte sket, at når en tovholder er stoppet, er aktiviteten gået ned, og det har været svært igen at puste liv i temagruppen.
- at det snarere er personer, der er medlem af netværket, end virksomheder, og det betyder, at hvis f.eks. folk fyres på grund af rationaliseringer eller skifter job, kan det være svært at finde nye repræsentanter fra den pågældende virksomhed.
- at der er en tendens til, at gruppens engagement falder, når aktuelle problemerne er løst. F.eks. var implementering af miljøledelse længe på dagsordenen, men efter at de deltagende virksomheder havde implementeret systemet faldt engagementet.
- at de små virksomheder tilsyneladende ikke har ressourcer til at indgå i en kontinuerlig erfaringsudveksling.

Virksomhederne, der deltager i temagrupperne, udtrykker, at de får styrket deres lokale netværk og at grupperne er et godt udgangspunkt for erfaringsudveksling, når der er relevante problemstillinger at arbejde med, som f.eks. da virksomhederne i temagruppen om kvalitet og miljø arbejdede med at implementere et miljøledelsessystem. Det svære er for nogle af grupperne selv at finde på nye problemstillinger, som kan holde liv i erfaringsudvekslingen, og i den forbindelse udtrykkes der et behov for inspiration udefra, f.eks. ny lovgivning og inspiration fra andre aktører. Når grupperne er gået lidt i stå, bliver det væsentligste udbytte kendskabet til hinanden, således at de kan kontakte hinanden uden for netværksmøderne i forhold til dagligdags anliggender.

Virksomhederne der har opnået et miljøledelsesdiplom får mere styr på deres miljø ved f.eks. at have samlet deres miljødata i et ringbind. Myndighederne oplever, at virksomhederne, der har fået et miljødiplom, bruger miljødiplomet som dokumentation for, at de har styr på deres miljø,

og da det er kommunen, der har skrevet under på diplomet, fremstår det troværdigt.

Eksempel 1 - Lille kommunal virksomhed

Virksomheden er en lille, miljøtung virksomhed, der blandt andet servicerer virksomhederne i kommunen. Virksomheden har et miljøledelsessystem. Erfaringen er, at der var meget arbejde forbundet med at opbygge miljøledelsessystemet, men i dag kører det som drift. Virksomheden deltager i et branchenetværk, hvor de har møde en gang om året. På årsmødet diskuteres aktuelle emner inden for branchen, og der udveksles erfaringer mellem virksomhederne, om hvordan de håndterer de aktuelle problemstillinger. Virksomheden deltager i 2 temagrupper og i temaarrangementer i UGE. Virksomhedens oplevelse er, at temagrupperne fungerer meget forskelligt og er meget ustabile over tid. Miljøtemagruppen består primært af store virksomheder, der alle har et miljøledelsessystem. Gruppen var aktiv, da virksomhederne var ved at indføre miljøledelsessystemet, hvor de udvekslede erfaringer. I dag kører temagruppen på lavt blus med et møde om året. De begrundelser, virksomheden giver for den lave aktivitet, er dels, at virksomhedernes miljøledelsessystemer i dag kører som drift, og virksomhederne derfor ikke har samme fokus på miljøarbejdet, dels at der har været personudskiftninger på virksomhederne. Virksomheden oplever, at temagrupperne er sårbare over for personudskiftninger på virksomhederne, fordi medlemskabet i temagruppen oftest er personbundet og ikke forankret på virksomhederne. Energigruppen er mere aktiv, fordi der er en tovholder, der sørger for løbende at indkalde til møder og sætte temaer på dagsorden. Virksomheden deltager i et par åbne temamøder om året, når der er tid og temaerne er relevante. Virksomheden oplever, at det væsentligste ikke er det, der sker på møder men mellem møderne. Når virksomheder lærer hinanden at kende på en uformel måde, bliver det lettere at kontakte hinanden, når der er brug for det. Virksomheden tager ofte tidligere kontakt til andre virksomheder i netværket i forbindelse med dens servicering af virksomhederne, og det gør, at problemer ofte kan forebygges før de opstår.

Eksempel 2 - Lille virksomhed, der er interesseret i miljø

En lille virksomhed, der arbejder inden for entreprenørbranchen, deltager løbende i UGEs temamøder. Virksomheden foretrækker at være på forkant med lovgivningen. Virksomheden har deltaget på brancherettede miljøkurser arrangeret af Teknologisk Institut og har implementeret en række miljøtiltag i virksomheden. Virksomheden har på grund af sine miljøtiltag vundet en stor opgave. Virksomheden ser en fordel i at deltage på UGEs møder, fordi det giver virksomheden mulighed for at høre om kommunens planer for at håndtere lovgivningen før planerne bliver implementeret. På den måde kan virksomheden tage højde for forandringer, f.eks. i forbindelse med krav til affaldssortering.

Eksempel 3 - En stor virksomhed

En stor virksomhed er del af en international koncern. Virksomheden har et certificeret miljøledelsessystem. Virksomheden bruger BST i forbindelse med både arbejdsmiljø og ydre miljø. Virksomheden trækker f.eks. på BST, når den udarbejder grønt regnskab. I forbindelse med vedligeholdelsen af miljøledelsessystemet benyttes Veritas som inspirationskilde. Virksomheden oplever, at de største problemer er inden for arbejdsmiljø. Virksomheden deltog i det før omtalte renere teknologiprojekt. Med renere teknologiprojektet og implementeringen af miljøledelsessystemet føler virksomheden, at den har rustet sig på miljøområdet. På koncernniveau er fastsat høje miljømål og koncernen arbejder nu på at definere delmål, som samtidig skal tage hensyn til, at der er forskellige lovgivninger i de forskellige lande. Virksomheden er med i temagruppen om kvalitet og miljø og deltager løbende i åbne temaarrangementer. Temagruppen kører på lavt blus. Virksomheden vurderer, at det lave blus skyldes, at virksomhederne har styr på deres miljørelationer efter, at de fleste i gruppen har implementeret miljøledelse. Virksomheden vurderer, at det er nødvendigt at få inspiration udefra, hvis temagruppen løbende skal udvikle sig, og at det er tiden mellem temagruppemøderne, der er det væsentlige for virksomhedernes samarbejde. Fordi virksomhederne har lært hinanden at kende på møder, kan de sætte ansigter på hinanden, og det gør det lettere at ringe til hinanden, når der er brug for det.

3.6.3 Netværkets udviklingsaktiviteter

Netværket sætter ikke egentlige udviklingsaktiviteter i gang i netværket. Netværket understøtter dog ofte samarbejde på tværs af lokale aktører om nye initiativer ved at forskellige lokale aktører mødes i netværket og i den forbindelse udvikler nye ideer. Netværket har f.eks. bidraget til et større samarbejde mellem landbrug og virksomheder og til igangsættelse af det lokale miljødiplomarbejde. I begge tilfælde er ejerskabet givet videre til henholdsvis landbrugsforeningen og Miljøforvaltningen. Temagrupperne kan som platform bruges til udviklingsaktiviteter, men temagrupperne mangler tilsyneladende i øjeblikket inspiration til, hvad der er relevante problemstillinger, der kan være fælles for virksomhederne.

Miljøledelsesaktiviteten er forankret i den lokale miljøafdeling og kører derfor snarere som en parallel til netværket.

3.7 De del tagende myndigheder

3.7.1 Netværkets forpligtende aktiviteter

Miljømyndighederne oplever, at fordi de sidder som sekretariat for netværket, får de mulighed for hele tiden at have en god føling med ønsker/forventninger til netværkets aktiviteter og tilbud.

Miljømyndighederne benytter selv UGE til at få informationer om miljøerfaringer og nye miljøtiltag ud til en bredere gruppe af virksomheder. Temaarrangementerne skaber mulighed for en mere uformel dialog. Ved at bruge UGE kan mange af miljømyndighedernes budskaber formidles via erhvervsfolk, der har arbejdet praktisk med tingene - og det er myndighedernes oplevelse, at det er en langt mere effektiv formidling, end når de selv siger det samme. Myndighederne oplever desuden, at der er god tilslutning til temaarrangementerne, hvilket gør formidlingsformen relevant.

Der er ikke budgetteret med brugerbetaling, og den væsentligste økonomiske risiko er, at netværket kan blive sparet væk i de kommunale budgetter. Kommunen har dog samtidig den opfattelse, at det netop er denne økonomiske konstruktion, der er medvirkende til netværkets store udbredelse blandt kommunens virksomheder.

Mange af de store virksomheder i området har et certificeret miljøledelsessystem. Kommunens eget miljøledelsesprojekt er primært henvendt til mellemstore og små virksomheder som en husmandsmodel. Det er ikke myndighedernes intention at foretage differentierede miljøtilsyn på baggrund af f.eks. certificering eller diplom. Det bliver opfattet som et sårbart område at systematisere. Det betyder dog ikke, at der ikke i praksis sker en differentiering. De virksomheder, der vælger at blive certificeret eller at få et diplom, er dem, der gerne vil miljø og derfor er længere fremme med deres miljøindsats, og det betyder alt andet lige, at dialogen er mere fremadrettet, og at mange problemer tages i opløbet, fordi kontakten sker før problemer når at udvikle sig. Men miljømyndigheden oplever, at der er forskel på, at der sker et differentieret miljøtilsyn udviklet ud fra praksis til f.eks. at begynde at rekruttere virksomheder til det lokale miljøledelsesprojekt, ved at love dem, at de derved opnår et differentieret tilsyn.

3.8 Andre del tagende aktører

3.8.1 Politikerne

Netværket eksisterer på en kommunal bevilling. Herudover er der ikke inddragelse af politikere i netværkets arbejde. Erfaringen er, at der er ikke stor interesse for netværket blandt politikerne i kommunen, måske blandt andet fordi bevillingen er så lille en post i det samlede kommunale budget. Bevillingen sikres i dag ved at netværket har en 'vagthund' blandt de lokale politikere, der vedvarende sørger for netværket.

3.8.2 BST, Erhvervsfremme aktører m.fl.

Den geografiske afgrænsning (Grenaa Kommune) betyder, at en del af netværkets deltagende erhvervsfremmeaktører, uddannelsesinstitutioner, BST m.m. i deres funktion dækker et større geografisk område end netværket. En begrænsning ved netværket for disse aktører er derfor, at de parallelt med UGEs aktiviteter er nødt til at have parallelle aktiviteter ved

siden af, for at nå ud til alle de virksomheder, de servicere. Konkret har det betydet, at i forbindelse med sammenlægning af erhvervskontorer fra de enkelte kommuner til et regionalt erhvervskontor, der dækker hele Djursland, er erhvervskontorets engagement i netværket faldet.

Eksempel 4 - Konsulent

Konsulentvirksomheden deltager i netværkets forretningsudvalg, i en temagrupper og som oplægsholder til nogle af temaarrangementer, hvor deltagerne i temagruppen viser sig at være 'Tordenskjolds soldater'. Det er endvidere svært at rekruttere de små og mellemstore virksomheder til erfaringsudveksling i temagruppen. Konsulentvirksomhedens oplevelse er, at for at temagruppen skal fungere, er det nødvendigt med input udefra, f.eks. via lovgivning. Gruppen skal have konkrete ting, den kan arbejde med, ellers går den i stå. Det opleves som en barriere, at afgrænsningen er Grenaa Kommune. Der er en del regionale aktiviteter, hvor nogle af de samme virksomheder deltager, og det tager let energien ud af temagruppen. Konsulentvirksomheden benytter deltagelsen i netværket til at formidle informationer og erfaringer om arbejdsmiljø ud til de deltagende virksomheder som en kanal blandt flere. Samtidig bruger konsulentvirksomheden dialogen med virksomhederne som udgangspunkt for at produktudvikle egne produkter. Derved sikres sammenhæng mellem behov og ydelser.

3.9 Netværkets muligheder for udvikling

De tre organisatoriske enheder i netværket (forretningsudvalget, temagrupperne og temaarrangementerne) fungerer i netværket som middel til at opnå øget information og erfaringsudveksling mellem lokale aktører i Grenaa Kommune. Med de tre organisatoriske enheder opnår netværket at have en platform for dialog og erfaringsudveksling, der kan benyttes i den lokale udvikling. Netværket skal dog være opmærksom på, at den kommunale afgrænsning medfører, at andre centrale erhvervsfremmeaktører m.fl. kun kan benytte netværket som formidlingskanal m.m. til en lille gruppe af deres målgrupper, og det kan svække deres engagement i netværket. Endvidere er strukturen med temagrupperne som selvkørende grupper en sårbar konstruktion, da de risikerer at mangle input til videre udvikling, som i sidste ende kan svække temagruppernes funktion.

3.10 Netværkets muligheder for at fremme Grøn Markedsøkonomi

3.10.1 Kompetenceopbygning

Netværket bidrager til information om miljørelaterede forhold via temaarrangementer. Endvidere giver temagrupperne mulighed for en dybere erfaringsudveksling mellem virksomheder.

3.10.2 Grøn efterspørgsel

Netværket har ikke arbejdet konkret med hverken grønne, offentlige indkøb eller muligheder for at stille krav til leverandører som led i at fremme grønne indkøb.

3.10.3 Økonomiske incitament

Netværket har ikke hidtil været omdrejningspunkt for formidling af tilskudsmidler m.m. i forhold til miljøprojekter.

Der er ikke interesse i den lokale miljøafdeling for at begynde at differentiere tilsyn og derved åbne muligheder for differentieret tilsynsgebyr.

3.10.4 Miljøredegørelsen/diplomet som strategisk virkemiddel

Erfaringen med det lokale miljøledelsesdiplom er, at virksomhederne ikke benytter diplomet offensivt til at differentiere sig på markedet, men anvender det som dokumentation for, at de har styr på miljøet, når de af kunder bliver bedt om dokumentation.

3.10.5 Grønt Partnerskab

Den udviklede husmandsmodel for miljøledelse er et koncept, der er tilpasset lokalt til kommunens virksomheder m.m.. Myndighederne oplever, at f.eks. Green Networks manualer m.m. er alt for komplicerede for dem. Netværket er interesseret i Grønt Partnerskab og mener grundlæggende at det er en god ide at bruge af hinandens erfaringer. Det vil dog være vigtigt at der i regi af partnerskabet også tænkes på simple metoder end f.eks. Green Networkmodellen.

3.11 Netværkets muligheder for Den Produktorienterede Miljøstrategi

3.11.1 Målgrupper

Netværket dækker alle virksomheder i kommunen. Der er derfor både miljøtunge virksomheder med i netværket og mere serviceorienterede virksomheder, som ligeledes er interessante i et produktperspektiv

3.11.2 Erfaringsudveksling i kommunen m.fl.

Kommunens egne virksomheder deltager også i netværket, og der er derfor mulighed for styrke kontakten mellem både kommunen og de kommunale virksomheder, og på tværs af kommunale og private virksomheder.

3.11.3 Aktuelle aktiviteter der understøtter POMS

Der har ikke været afholdt temamøder omhandlende den produktorienterede miljøstrategi. Ligeledes har erfa-grupperne heller ikke erfaringsudveksle på deres møder om temaer, der handlede om LCA eller leverandørstrategier. Netværket har dog bidraget til, at den uformelle dialog mellem virksomhederne er blevet styrket, herunder om aspekter i leverandørkæden. Det lokale forbrændingsanlæg nævner f.eks., at det er blevet nemmere for dem at kontakte virksomheder, hvor de har problemer med virksomhedens affald i forbrændingen og omvendt, at virksomheder kontakter dem, når de står med affald, de ikke ved hvordan de skal håndtere. Ofte findes i begge tilfælde en løsning.

3.11.4 Netværkets udviklingsmuligheder

Netværket har mulighed for at være forum for informationsudveksling og erfaringsudveksling mellem deltagerne i netværket om aspekter vedrørende POMS. Det kræver dog, at forretningsudvalget tager temaer op, der er relevante for POMS, f.eks. temaer vedrørende leverandørdialog og produktvurderingsmetode.

4 Green Network

Green Network er et frivilligt og forpligtende miljøsamarbejde om miljø mellem private og offentlige virksomheder, institutioner og Fredericia, Horsens, Kolding, Middelfart og Vejle kommuner samt Vejle Amt og Arbejdstilsynet. Green Network blev i sin nuværende form dannet den 1. juni 1994. Forinden var der gået nogle år, hvor flere af Green Networks hovedaktiviteter allerede var sat i gang. I forbindelse med konkurrencen om at blive udpeget til 'Green City Denmark, Danmarks miljøindustrielle udstillingsvindue ud mod resten af verden', arbejdede regionen på at vinde konkurrencen men tabte til 'Det grønne Bælte'. Imidlertid havde det indledende arbejde med at ruste sig til konkurrencen skabt netværk og interesse for en fælles miljøindsats mellem myndigheder og virksomheder, og beredskabet blev i stedet brugt som udgangspunkt for at etablere Green Network med omdrejningspunkt om miljøredegørelser. Opstart og drift af Green Network har altid været finansieret af deltagerne i netværket selv, dvs. af såvel de offentlige som private medlemmer. Til at drive specifikke projekter er søgt projektmidler forskellige steder fra.

4.1 Formål med netværket

Green Network har for nylig vedtaget en ny mission, vision og værdigrundlag, som er formuleret på følgende måde:

Mission

Green Network arbejder for bæredygtighed med fokus på miljø og social ansvarlighed.

Vision

Green Network arbejdet skal matche de globale udfordringer gennem et frivilligt og forpligtende samarbejde mellem virksomheder og myndigheder.

Værdigrundlag

Green Networks medlemmer og deres medarbejdere arbejder i gensidig respekt med at indfri missionen og visionen. Vi vil have en høj miljømæssig og social ansvarlighed, og vi vil arbejde resultatorienteret med praktiske løsninger.

4.2 Aktører i netværket

Green Network har tidligere haft tre medlemskategorier, men er nu ved at indføre en fjerde:

1. V-medlemmer (V for Virksomhed), som er medlemmer, der ved indmeldelsen forpligter sig til at udarbejde en miljøredegørelse, der som minimum opfylder Green Networks krav. Miljøredegørelsen

skal udarbejdes inden tre år efter indmeldelsen. Kun virksomheder, der er hjemmehørende i Vejle Amt/Vestfyn, kan blive V-medlem.

2. O-medlemmer (O for Offentligt), som er en fast kreds af offentlige medlemmer, der består af Fredericia, Horsens, Kolding, Middelfart og Vejle kommuner samt Vejle Amt.
3. I-medlemmer (I for Interesse), som er øvrige interesserede virksomheder, uddannelsesinstitutioner, rådgivere, andre kommuner m.fl., der ønsker at følge Green Networks arbejde og have mulighed for at deltage i foreningens aktiviteter. Alle virksomheder - uanset geografisk beliggenhed - kan blive I-medlemmer.
4. K-medlemmer, som er en ny medlemskategori. K-medlemmer omfatter de mindre kommuner i amtet, der indgår som partnere i redegørelsesprojektet over for 'egne' virksomheder, men i øvrigt ikke har andre forpligtelser i Green Network.

Netværket henvender sig især til listevirksomheder, dvs. virksomheder, hvor der er væsentlige miljøbelastninger. Det er V-, O- og K-medlemmer, der har stemmeret ved foreningens generalforsamling. I alt er der ca. 249 medlemmer, hvoraf 174 er V-medlemmer, 6 er O-medlemmer og 69 er I-medlemmer. Det fremgår af medlemslisten, at medlemmerne hovedsageligt er store virksomheder spredt på mange brancher. Som noget nyt er fødevareproducenter (landbrug) kommet med.

4.3 Aktiviteter i netværket

Der gennemføres en række forskellige aktiviteter i Green Network inden for netværket og i samarbejde med andre aktører, som f.eks. AF og andre grønne netværk. Aktiviteterne er :

- Information i form af nyhedsbreve, hjemmeside m.m.
- Uddannelse af miljøproceskonsulenter i samarbejde med AF. Miljøproceskonsulenterne er ledige akademikere med interesse for miljø. Der er blevet uddannet 6-7 hold med ca. 10 kursister på hvert til miljøproceskonsulenter. Miljøproceskonsulenterne ansættes i amt/kommune i ét år.
- Praktisk bistand til medlemsvirksomheder, der arbejder med miljøredegørelser. Netværket bistår sine medlemsvirksomheder med at sætte miljøarbejde i gang og med at udarbejde dokumentation i form af en miljøredegørelse. Minimumskravene til miljøredegørelsen omfatter: miljøpolitik, nøgletal, prioritering, mål, handlingsplan. Den praktiske støtte kan både have form af, at virksomheden får tilknyttet en miljømedarbejder fra virksomhedens miljømyndighed inden for en aftalt ramme, og assistance i forbindelse med kortlægning af miljøforholdene på den enkelte virksomhed ved hjælp af miljøproceskonsulenter. Bistanden fra

miljømyndighederne er for de tunge virksomheder 0,1 årsværk. Bistanden kan fås første gang virksomheden skal udarbejde en miljøredegørelse.

- Løbende nedsættelse af projektgrupper i takt med at nye projekter besluttes. Grupperne bemannes fortrinsvis med offentlige miljømedarbejdere, men i visse grupper er også repræsenteret private medlemmer. Gruppernes arrangementer og informationer koordineres af sekretariatet. P.t. fungerer følgende projektgrupper:
 1. Redegørelsesgruppen
 2. Grønne indkøb
 3. Baggrundsgruppe for Industriens Miljøklub
 4. Genbrugsbørsen
 5. Vurderingsgruppen
 6. Kommunikation og synliggørelse af virksomhedernes sociale engagement
 7. Landbrug
 8. Kursusgruppen
 9. Strategisk Miljødialog
 10. Transportprojektgruppen
 11. Produktorienteret miljøarbejde - livscyklusprojekter
 12. Fremtidens arbejdskraft
 13. Motivationskoncepter
 14. Grønne Nøgletal
 15. Kemikaliestyling.
- Løbende uddannelsesaktiviteter inden for forskellige temaer i forbindelse med projektgennemførelse og projektresultater, f.eks. i forbindelse med grønne indkøb, hvor der er blevet arrangeret uddannelse af indkøbere.
- LCA-vækstgruppe. Der er afsluttet det foreløbige første forløb med 5 virksomheder, der med vejledning fra COWI og IPU har arbejdet med livscyklusbelastninger fra et enkelt eller nogle få af virksomhedens produkter. Der er interesse fra en hel del andre virksomheder for at indgå i lignende forløb.
- Uddeling af diplomer og flag til medlemsvirksomhederne, der har udarbejdet en miljøredegørelse efter Green Networks standard. Hvis en virksomhed yderligere også af Arbejdstilsynet er vurderet som en niveau 1 virksomhed, fås tillige diplom for arbejdsmiljøet. Såvel flag som diplom tildeles for en 2-årig periode. Begge dele bliver fornyet, hvis processen fortsætter. (Det gør den i mere end 95% af tilfældene).
- Møder hvert kvartal i Industriens miljøklub. Deltagere er ledere/miljøansvarlige samt repræsentanter fra de offentlige myndigheder. Målet med møderne er at sikre udveksling af viden i forbindelse med miljøredegørelsesarbejdet og at fungere som et forum, hvor medlemmerne skaber uformelle kontakter.

Netværket arbejder med følgende fokusområder:

- Miljøredegørelser, hvor der er udviklet en manual.
- Genbrug, hvor der blandt andet er fokus på, at produkter er sorteret rigtigt, og genanvendelsesmuligheder på tværs af virksomheder. Der er i forbindelse med indsatsområdet udviklet et katalog.
- Livscyklusvurderinger, hvor der er udviklet en håndbog.
- Grønne indkøb, herunder f.eks. miljøvenlig storkøkkendrift.
- Transport, herunder konkret projekt om bæredygtig mobilitet, hvor fokus på den ene side er på at fastholde mobiliteten og på den anden side at mindske transportens miljøbelastning.
- Energi.
- Miljøfremmede stoffer.
- Arbejdsmiljø.
- Medarbejderinvolvering, der handler om hvordan medarbejderinvolvering kan forbedres som led i at rekruttere fremtidens arbejdskraft.
- Udvikling af myndighedsrollen. Den strategiske miljødialog.
- Sociale rapporter, hvor der i øjeblikket arbejdes med at udvikle et koncept.
- Fremtidens arbejdskraft.

Særlige indsatsområder i øjeblikket er: Energi, affald og miljøfremmede stoffer.

4.4 Strukturer og ressourcer

Netværket har en bestyrelse, der består af 12 medlemmer. Den består af 6 generalforsamlingsvalgte repræsentanter for virksomhedsmedlemmerne (V-medlemmer) samt af borgmestrene fra tre af medlemskommunerne samt amtsborgmesteren. I to af medlemskommunerne er det udvalgsformændene for Teknik og Miljø, der er kommunernes repræsentanter i bestyrelsen. Formanden vælges blandt virksomhedsrepræsentanterne.

Virksomhedsrepræsentanterne i bestyrelsen er beslutningstagere på højt niveau, oftest direktører. Bestyrelsen er derfor karakteriseret ved at være beslutningstagere på højt niveau. Refererende til bestyrelsen er nedsat en koordinationsgruppe. Her sidder tekniske direktører/miljøchefer fra de 6 offentlige medlemmer samt bestyrelsesformanden og AT's kredschef. Gruppen varetager spørgsmål af fælles interesse, er garant for, at de nødvendige ressourcer i nye og fortsatte projekter er til stede og har en forberedende funktion i forhold til sager, der forelægges bestyrelsen. For at sikre at virksomhedernes ideer også formuleres og bringes i spil i forbindelse med netværkets strategiudvikling m.m. er der senest blevet nedsat en gruppe bestående af virksomheder - også kaldet Idéforum. Deres opgave er at komme med forslag til aktiviteter m.m.

Til at varetage den daglige ledelse og drift er etableret et sekretariat, der p.t. er bemandet med 3½ stilling. Sekretariatet servicerer netværkets medlemmer, bestyrelse, idéforum og koordinationsgruppe. Sekretariatet

fungerer også som forbindelsesled til de til enhver tid fungerende projektgrupper.

Når V-medlemmerne melder sig ind, forpligter de sig til at udarbejde en miljøredegørelse, der som minimum opfylder Green Networks krav. Miljøredegørelsen skal udarbejdes inden tre år efter indmeldelsen, og den gælder for to år ad gangen, inden den skal fornyes. Kun virksomheder, der er hjemmehørende i Vejle Amt/Vestfyn kan blive V-medlem. I forhold til Miljøredegørelsen forpligter amtet og kommunerne sig til dels at kontrollere, at de udarbejdede miljøredegørelser afspejler forholdene, herunder at virksomhederne ikke har udeståender med myndighederne, dels at gennemføre et opfølgingsmøde på virksomhederne med udgangspunkt i de udarbejdede miljøredegørelser.

Medlemmerne betaler kontingent for at være med i netværket. V- og I-medlemmer betaler 2000 kr. årligt, og kommunerne betaler 2 kr. pr. indbygger pr. år. Vejle Amt stiller sekretariat til rådighed, som er ca. 3½ stilling. Kommunerne og amtet stiller derudover arbejdskraft til rådighed til Green Network aktiviteter i kommunerne og i amtet. Det varierer mellem kommunerne, men det er ca. ½ årsværk til gennemførelse af Green Networks driftsaktiviteter og ca. ½ årsværk til udviklingsaktiviteter. En anden væsentlig finansieringskilde for Green Network er eksterne projektmidler, der gennemsnitligt beløber sig til ca. 1 mio. kr. om året. Projektmidlerne er øremærkede til enkeltprojekter og indgår ikke i Green Networks budget, men administreres af de kommuner, der indgår i projekterne og er projektansvarlige.

Green Network har sammen med AT og medlemsvirksomhederne udviklet en fremgangsmåde for udarbejdelse af en miljøredegørelse. Når virksomhederne vælger at arbejde efter Green Networks metode, opfylder arbejdet kravene til både 'grønne regnskaber' og 'arbejdspladsvurderinger'. Medlemmerne får materialet gratis, mens det kan købes af andre. Endvidere er der udarbejdet en håndbog i livscyklusvurdering, der ligeledes er gratis for medlemmer i netværket. Manual, håndbog osv. stilles til rådighed for andre netværk og interesserede og bliver anvendt i stort omfang. Adskillige andre netværk bruger i dag Green Networks redegørelsesmanual.

Til information og markedsføring af netværket driver sekretariatet en hjemmeside.

4.5 De del tagende virksomheder

4.5.1 Rekruttering

Netværkets oprindelige målgruppe var de mest miljøbelastende produktionsvirksomheder i området, f.eks. karakteriserede ved at være listevirksomheder. Medlemmerne er i dag en bredere målgruppe, dels fordi flere virksomheder har vist interesse for at være medlem, dvs. også virksomheder, der ikke er listevirksomheder, dels fordi netværket er begyndt at rekruttere flere andre brancher som medlemmer - senest transport og

landbrug. Medlemmerne, der bliver rekrutteret, er de virksomheder m.fl., som myndighederne oplever er motiverede for en ekstra miljøindsats, dvs. virksomheder, der enten er på forkant med miljøområdet eller viser, at de er interesserede i at have deres miljøforhold i orden.

4.5.2 Netværkets forpligtende aktiviteter

Når virksomheder bliver medlem af Green Network forpligter de sig, jf. afsnit 1.4, til at udarbejde en miljøredegørelse inden for 3 år. Miljøredegørelsen skal leve op til krav fastsat af Green Network og gælder for 2 år ad gangen, dvs. at der skal udarbejdes en ny redegørelse hvert andet år.

Erfaringerne er, at virksomheder, der er på forkant med miljøområdet, ofte hurtigt kan udarbejde en miljøredegørelse. De har ofte overblik over deres miljøbelastninger, og indsatsen er derfor hovedsageligt at skrive data ind i den form, som miljøredegørelsen lægger op til. For virksomheder, der ønsker at have deres miljøforhold i orden, men som endnu ikke har tilvejebragt et overblik, er den nødvendige indsats mere krævende, da de i forbindelse med udarbejdelsen af miljøredegørelsen først er nødt til at tilvejebringe et overblik, dvs. kortlægge virksomhedens miljøforhold. Erfaringen er, at disse virksomheder oplever, at de med udarbejdelsen af redegørelsen får et grundlag for deres miljøindsats, som de ikke tidligere har haft. Samlet vurderer virksomhederne, at de med miljøredegørelsen opnår overblik over egne miljøforhold og dokumentation af miljøforholdene, som de kan bruge i forhold til kunder og leverandører på forespørgsler om miljøforhold. For virksomheder, der ikke tidligere har haft overblik over sine miljøforhold, viser erfaringerne endvidere, at virksomhederne ofte opnår økonomiske besparelser. Virksomhederne bruger tilsyneladende ikke miljøredegørelserne og /eller diplomerne aktivt i deres markedsføring.

Da virksomhederne oftest har en god dialog med myndighederne før de bliver medlem af Green Network, oplever de ikke, at deres relation til myndighederne ændres, men for de virksomheder, der ikke tidligere har haft et samlet overblik over sine miljøforhold, ændres grundlaget for dialogen.

For uddybning se eksemplerne 1-3.

Eksempel 1 - En stor virksomhed, der er interesseret i at have sine miljøforhold i orden

En stor virksomhed blev på foranledning af en miljøinteresseret ledelsesrepræsentant i driften medlem af Green Network. Virksomheden har ikke en selvstændig miljøafdeling, men den interesserede ledelsesrepræsentant har sammen med sit funktionsansvar tillige miljøansvaret. Da virksomheden gik i gang med udarbejdelsen af miljøredegørelsen, fik den tilknyttet en Green Network proceskonsulent i 6 måneder, der hjalp med at kortlægge virksomhedens miljøforhold og udarbejde den første miljøredegørelse. Med miljøredegørelsesarbejdet har virksomheden dels fået et overblik over sine miljøforhold, dels fået dokumenteret forholdene. Virksomheden bruger miljøredegørelsen som dokumentation i forhold til kunder og leverandører, når der er forespørgsler. Endvidere har arbejdet medført, at virksomheden har opnået en økonomisk besparelse på 500.000 kr. årligt.

Virksomheden er medlem af en stor koncern, og dens produkter indgår som en del af en samlet koncernproduktpakke. Virksomheden kan derfor ikke benytte miljøredegørelsen som led i en strategisk markedsføring.

Virksomhedens aktuelle miljøindsats er stoppet ved udarbejdelsen af miljøredegørelsen, da ledelsen ikke prioriterer en videre miljøindsats. Ledelsen prioriterer f.eks. ikke aktuelt at afsætte ressourcer til løbende at holde miljøredegørelsen opdateret med de nyeste data. Ledelsesrepræsentanten har sammen med virksomhedens internationale partnere etableret en erfaringsudvekslingsgruppe, hvor formålet er dels at finde et niveau for koncernens miljøpræstation, dels at udveksle erfaringer. Ledelsesrepræsentanten tror, at det internationale samarbejde kan være med til at bane vej for udvikling af en positiv lokal ledelsesopbakning til miljøarbejdet, og at dette kan give virksomheden et nyt grundlag for at bruge Green Network - f.eks. til LCA.

Eksempel 2 - En mellemstor virksomhed, der er interesseret i at have sine miljøforhold i orden

En mellemstor virksomhed blev medlem af Green Network, primært fordi myndighederne spurgte om de ville være medlem. På virksomheden er logistik, kvalitet og miljø samlet hos én medarbejder. Virksomheden fik støtte af en GN repræsentant til opstarten med at udarbejde miljøredegørelsen. Virksomheden brugte GN's manual, og deres BST-konsulent støttede virksomheden under processen. Indsatsen tilvejebragte et overblik over virksomhedens miljøbelastninger og har givet virksomheden mulighed for at dokumentere sine miljøforhold. Derudover har virksomhedens arbejde med miljøredegørelsen givet en stor økonomisk besparelse.

Virksomheden bruger ikke miljøredegørelsen i den strategiske planlægning eller som led i markedsføring. Man har ikke planer om at supplere

miljøredegørelsesarbejdet med et miljøledelsessystem, da virksomheden ikke tror, at et miljøledelsessystem vil tilføre væsentlige, nye ledelsesmæssige muligheder. Virksomheden vurderer, at dens væsentligste motivation for at fortsætte med at udarbejde miljøredegørelser og at være medlem af Green Network, er de økonomiske besparelser.

Eksempel 3 - Forbedring af lokal dialog om landbrug

Et landbrug vælger at blive medlem af Green Network som led i at forbedre sin dialog med de lokale omgivelser. For landbruget betyder udarbejdelsen af miljøredegørelsen, at udover det grønne regnskab, som landbruget almindeligvis vil udarbejde, skal landbrugets historie og fremtidige handlingsplaner fremgå. I forbindelse med udarbejdelsen af miljøredegørelsen bidrog både landbrugsorganisationens konsulenter og en række af kommunens og amtets medarbejdere. Indsatsen gav et samlet overblik over landbrugets miljøforhold. Da landbrugets produkter sælges gennem landbrugets salgsselskaber, har landbruget ikke mulighed for at bruge miljøredegørelsen strategisk i markedsføringen. Landbrugets væsentligste begrundelse for at blive medlem af Green Network og at udarbejde en miljøredegørelse var, at den udførelse miljøredegørelsen har, henvender sig til målgrupper uden for landbrugsbranchen. Med miljøredegørelsen forventer landbruget derfor at kunne forbedre sin dialog med de nære, lokale omgivelser - primært ved at miljøredegørelsen kan være med til at aflive generelle myter om landbrugets håndtering af miljøforhold. Landbruget så gerne en standardisering af miljøredegørelseskravene, således at miljøredegørelsesindsatsen ikke fremstod som en lokal løsning, men som en national løsning. Det ville gøre den mere brugbar.

4.5.3 Netværkets udviklingsaktiviteter

Udover de aktiviteter, der er forankrede i netværket som forpligtigelser for medlemsvirksomhederne, har Green Network en række udviklingsaktiviteter. En del udviklingsaktiviteter er initieret af, at virksomheder, der er på forkant med miljøindsatsen, har tematiseret områderne, som områder netværket bør arbejde med, hvis virksomhederne skal blive ved med at have interesse i at være medlem af netværket. Det at netværket har en 'driftsorganisation' betyder for virksomheder, der er på forkant med et område, at de for det første har et forum, hvortil de kan formulere ønsker og krav til aktiviteter og for det andet, at 'driftsorganisationen' udgør en platform, hvorfra kravene kan omsættes til handlingsmuligheder for virksomhederne i form af projekter, der iværksættes. Udviklingsområder netværket arbejder med er f.eks.:

- LCA, hvor der i netværket har været projekter med deltagelse af virksomheder, myndigheder og eksterne konsulenter om udvikling af metoder og konkret gennemførelse af LCA-aktiviteter på de deltagende virksomheder. Der har været iværksat et vækstgruppeforløb, hvor erfaringerne blev omsat til en manual, der er blevet spredt ud til resten af medlemmerne i Green Network og

aktuelt kører et projekt i en kommune, hvor formålet er at opbygge kompetence hos myndigheder og deltagende virksomheder og at udvikle en metode til mindre virksomheder, se eventuelt eksempel 5.

- Virksomhedernes sociale ansvar, hvor der i Green Network er igangsat et projekt med deltagelse af miljømyndigheder, sociale myndigheder, virksomheder og en ekstern konsulent om udvikling af metode til afrapportering af virksomhedens sociale forhold parallelt til virksomhedens udarbejdelse af en miljøredegørelse. Formålet med projektet er at tilvejebringe et grundlag for Green Network, således at de fremover kan arbejde med både miljø og socialt ansvar. Fokus i projektet er dels udarbejdelse af en manual til afrapportering af virksomhedens sociale forhold, dels en undersøgelse og udvikling af de organisatoriske forudsætninger, en integration af miljø og sociale forhold vil kræve hos de kommunale myndigheder.

Da det typisk er virksomheder, som er på forkant med miljø og/eller de sociale forhold, der også deltager i de igangsatte udviklingsaktiviteter, er den direkte effekt af aktiviteterne, at disse virksomheder får et nyt grundlag at arbejde med på de pågældende udviklingsområder.

Effekten for de øvrige virksomheder er, at deres muligheder for at arbejde med de pågældende områder forbedres på længere sigt, dels ved at der foreligger materiale/manualer, som virksomhederne kan anvende, hvis de vælger at arbejde med det pågældende udviklingsområde, dels ved at de lokale rammebetingelser i form af myndighedskompetence og -koordinering er udviklet til at understøtte processerne.

4.6 De deltagende myndigheder

4.6.1 Rekruttering

Det er primært myndighedernes opgave at rekruttere nye medlemmer til Green Network. Myndighedernes rekruttering sker primært ud fra en vurdering af om de tror virksomhederne er motiverede for at indgå i Green Network og at udarbejde en miljøredegørelse. Rekrutteringen begrænser sig derfor til de virksomheder, der på forhånd er positivt indstillede over for miljøaktiviteter. Endvidere er myndighederne særligt interesserede i at få rekrutteret de virksomheder, der er miljøtunge, dvs. listevirksomheder, da de vurderer, at det er i denne gruppe, der specielt kan opnås en reduktion i belastninger af miljøet. På det seneste er Green Network begyndt at arbejde med landbrug og transportsektoren som nye målgrupper.

I øjeblikket er det de store kommuner i Vejle Amt, der er med i Green Network. Det har været svært at mobilisere de små kommuner, hvilket blandt andet begrundes med, at der er et stort spring størrelsesmæssigt mellem de store og små kommuner i Vejle Amt. De små kommuner har haft svært ved dels at afsætte de økonomiske ressourcer i de kommunale budgetter, dels manglet faglig kompetence i de miljøansvarlige afdelinger. For at imødekomme forskellene har Green Network indført nye

medlemsmuligheder for de små kommuner, men det har endnu ikke ført til indmeldelser

4.6.2 Netværkets forpligtende aktiviteter

Myndighedernes forpligtigelser i Green Network er at introducere til miljøredegørelsesarbejdet, at kontrollere de udarbejdede miljøredegørelser og at gennemføre et opfølgingsmøde på virksomhederne med udgangspunkt i miljøredegørelsen. Det er virksomhedernes tilsynsmyndighed, der har forpligtigelsen i forhold til deres medlemsvirksomheder. I de tilfælde hvor en virksomhed ligger i en kommune, der ikke er medlem, er det amtet, der har forpligtigelsen. Det er forskelligt hvordan de deltagende kommuner og amtet har organiseret sig omkring de forpligtende aktiviteter i Green Network. Nogle af myndighederne har valgt at samle Green Network aktiviteter på få medarbejdere, mens andre har valgt at lægge Green Network aktiviteterne ud på alle medarbejderne, således at den medarbejder, der har tilsynskontakten til virksomheden også f.eks. varetager opfølgingsmødet. Endvidere er der forskelle mellem kommunerne med hensyn til om tilsynsarbejdet varetages af kommunen selv eller om aktiviteten er udliciteret til et miljøcenter. Erfaringer med miljøredegørelsesarbejdet er:

- Miljøredegørelserne giver et nyt grundlag for dialogen mellem virksomhederne og myndighederne. Fra at have fokus på kontrol med virksomhedens miljøudledninger, bliver det muligt at sætte fokus på forebyggelse og handlemuligheder for virksomheden.
- Myndighederne har en kontaktperson på virksomheden, de benytter som indgang til virksomheden. Myndighedernes adgang til virksomhederne er løsning af miljøproblemer i produktionen. Når problemer forfølges, kan det både give anledning til, at myndighederne bevæger sig op ad i organisationen, hvor de har kontakt til ledelsen og nedad i organisationen, hvor de har kontakt til 'viceværter', tekniske medarbejdere m.fl. Strategiske overvejelser om produktet, herunder produktudvikling, er ofte ikke et 'naturligt' tema for dialog og samarbejde mellem myndighederne og virksomhederne.
- Miljøredegørelsesarbejdet effektiviserer myndigheds-/virksomhedssamarbejdet kvalitativt, men endnu ikke kvantitativt. Kvalitativt effektiviseres miljøarbejdet ved at miljøindsatsen forbedres og giver bedre løsninger for 'miljøet'. Kvantitativt effektiviseres miljøarbejdet ikke, da myndighederne ikke bruger mindre tid på medlemmerne. Dette begrundes med, at miljøredegørelsesindsatsen er en proces. Overordnet er strategien med miljøredegørelser at kvalificere virksomhederne til selv at kunne håndtere deres miljøindsats, således at virksomhederne i sidste ende kan indgå en partnerskabsaftale med myndighederne. Dette kræver, at virksomhederne har et overblik over deres miljøforhold og selv kan håndtere f.eks. udarbejdelse af miljøgodkendelsesdokumenter, VVM-redegørelser m.m. Når virksomheder er nået så langt, ændres myndighedernes rolle fra at have en ofte aktiv rolle i udarbejdelse af f.eks. miljøgodkendelser til i højere

grad blot at godkende færdige redegørelser. På sigt vil myndighederne derfor i forhold til den enkelte virksomhed kunne opnå besparelser i tilsynsarbejdet. I øjeblikket har amtet medlemsvirksomheder på mange niveauer af selvforvaltning. Udover tilsynsarbejdet oplever amtet endvidere, at de ofte opnår besparelser på sagsbehandling af f.eks. naboklager, da de i forhold til medlemmer af Green Network ofte kan klare klagen via en telefonsamtale, og sagen udvikler sig sjældent til en egentlig konflikt.

- Myndighederne benytter ikke miljøredegørelserne til at differentiere deres tilsynsindsats mellem virksomheder, der har udarbejdet en miljøredegørelse, og virksomheder, der ikke har udarbejdet en miljøredegørelse. Begrundelsen for dette er blandt andet, at dels ønsker både myndighederne og virksomhederne, der har udarbejdet en miljøredegørelse, at fastholde en kontinuerlig kontakt med fokus på sparring m.m., dels ønsker myndighederne at fastholde muligheden for at benytte kontrolmuligheder, også over for medlemsvirksomheder i de tilfælde, hvor der er behov for det. Derudover peger amtet på, at Green Network er en overordnet miljøstrategi i amtet, hvor formålet er at rekruttere de relevante virksomheder, der endnu ikke er medlem, snarere end at virksomhederne kan fravælge miljøredegørelsesarbejdet ved at betale et dyrere tilsynsgebyr.
- Det er forskelligt om tilsyns- og miljøredegørelsesarbejdet er integreret hos myndighederne. Der er flere tiltag for at forbedre muligheden for at opnå synergi mellem arbejdsopgaverne. Tilsynsarbejdet og miljøredegørelsesarbejdet ligger ofte hos forskellige medarbejdere og nogle gange også fordelt på forskellige instanser (miljøafdelingen i kommunen og et benyttet miljøcenter). Der har ikke hidtil været arbejdet systematisk med videndeling og koordinering mellem de forskellige arbejdsopgaver, men der er fokus på at forbedre sammenhængen mellem opgaverne. Af eksempler kan nævnes forsøg på at koordinere opfølgingsmøde med tilsynsmøde, hvor både tilsynsmedarbejder og Green Network medarbejder deltager. Af problemer med integration nævnes dels, at udliciteringen af tilsynsarbejdet i miljøcentre fjerner tilsynsarbejdet fra de nære, politiske prioriteringer, hvorved tilsynsarbejdet 'professionaliseres', dels at medarbejdergruppen i tilsynscentre sammensættes ud fra ønsker om høj faglig specialisering og ikke en mere tværfaglig forståelse af virksomhedernes miljøforhold og handlemuligheder.
- Hos de deltagende kommuner og i amtet er mange kommunale og amtslige virksomheder med i netværket blandt andet foranlediget af politiske krav. Det er forskelligt, hvor systematisk deltagende offentlige virksomheder og miljømedarbejdere i kommuner og amt deltager i erfaringsudveksling på tværs af virksomheder, f.eks. om udveksling af nøgletal.

4.6.3 Netværkets udviklingsaktiviteter

Netværket har blandt andet med udgangspunkt i miljøredøgørelsesarbejdet udviklet sociale strukturer (bestyrelse, koordinationsgruppe, sekretariat m.m.) og positive forventninger til samarbejde på tværs af myndigheder og virksomheder i amtet. Myndighederne oplever, at udviklede relationer og positive forventninger i dag udgør en platform for igangsættelse af nye aktiviteter og fremmer samarbejde på tværs af kommuner og amt, se f.eks. eksempel 4. Mange af udviklingsaktiviteterne, der sættes i gang i netværket, ligger ud over det lovgrundlag, de kommunale myndigheder traditionelt arbejder udfra. Myndighederne oplever, at det frivillige samarbejde ofte etableres på grundlag af et samspil mellem pres fra interesserede virksomheder og stor politisk opbakning til netværket. Politikerne opfatter netværket som amtets aktive erhvervs politik. Samtidig er der en stille accept fra de kommunale politikere om, at de lokale myndigheder bruger tid på udviklingsaktiviteter i Green Network regi.

Det er dog ikke kun politikerne og virksomhederne, der lægger pres på myndighederne til at arbejde med 'frivillige' indsatsområder. Når et projekt sættes i værk, må myndighederne ofte omvendt gøre et stort arbejde, for at rekruttere et tilstrækkeligt antal virksomheder for at kunne gennemføre projektet. Samtidig oplever myndighederne, at den kompetence og de sociale relationer, der opbygges hos myndighederne, når de indgår i projekter, virker tilbage på de politiske beslutninger. Efter at miljømyndighederne f.eks. havde samarbejdet med de kommunale indkøbere om udvikling af grønne indkøbsstrategier, blev det sværere for politikerne at nedprioritere de grønne indkøb som led i besparelser i kommunerne.

Eksempel 4 - Green Network som forum for kvalificering og spredning af lokale projekter

Det blev politisk besluttet, at amtet skulle udvikle et Internetbaseret redskab til kemikalierregistrering og kemikalievurdering for de virksomheder amtet fører tilsyn med. Ideen var, at der skulle opbygges en central database, således at myndighederne løbende havde mulighed for at opdatere databasen med den nyeste viden. I udviklingsprojektet deltog foruden amtet 10 virksomheder. Da projektet blev iværksat valgte miljøafdelingen at inddrage kommunerne i Green Network, da de så Green Network som en naturlig samarbejdspartner for projektet. Amtet vurderede, at ved at invitere kommunerne med, ville systemet dels blive forbedret, dels ville flere efterfølgende naturligt bruge systemet.

4.7 Andre del tagende aktører

Af andre centrale aktører i netværket skal her blot nævnes politikere i amt og kommuner. Det er 3 kommunal- og en amtsborgmester, der sidder i bestyrelsen sammen med en række virksomhedsrepræsentanter og tekniske chefer. Det politiske niveau er aktivt involveret i netværkets strategiudvikling og amtets og kommunernes prioritering af ressourcer til indsatsen i netværket. Netværket opfattes ikke alene som et miljønetværk, men også som aktiv erhvervs politik. Dette kom blandt andet senest til

udtryk ved, at ved nedskæringer i en kommune valgte man at skære på aktiviteter i miljøcentret frem for på Green Network aktiviteter. Når der er nedskæringsrunder, kan udmeldelse af Green Network fremkomme som forslag, men hidtil er det blevet undgået. Sekretariatet vurderer, at dette hænger sammen med for det første, at politikerne kan se fordelene i et frugtbart samarbejde, og for det andet, at der er etableret en dynamik mellem kommunerne, hvor de internt konkurrerer med hinanden om at opnå resultater f.eks. i form af indmeldte virksomheder.

4.8 Netværkets muligheder for udvikling

Netværkets omdrejningspunkt er miljøredøgørelsen. Via miljøredøgørelsesarbejdet er der lokalt/regionalt opbygget et netværk af relationer mellem de deltagende virksomheder og myndigheder og positive forventninger til samarbejde. Nye aktiviteter igangsættes oftest på foranledning af politiske udmeldinger i form af ønsker fra bestyrelsen, formulerede behov og krav til netværket fra virksomheder og behov og krav til netværket fra de lokale myndigheder. De sociale relationer og positive forventninger udgør en platform for koordinering og videndeling i forhold til nye initiativer.

Den udviklede platform muliggør:

- at igangsætte udviklingsprojekter inden for nye områder
- at rekruttere deltagere til udviklingsprojekter fra både myndighedssiden og virksomhedssiden
- at opnå fælles kompetenceopbygning hos deltagerne inden for udviklingsområdet
- at sprede erfaringer og resultater af udviklingsprojekter til resten af netværket.

Spredningen sker ved, at metoder udviklede i projekter gøres tilgængelige for resten af medlemmerne i netværket, at erfaringer fra projekter formidles ved temaarrangementer og via uddannelsesaktiviteter for myndighederne og ved at graden af forpligtigelser i netværket for de deltagende aktører løbende justeres, f.eks. ved løbende udbygning af kravene til miljøredøgørelsen.

Eksempler på igangsatte udviklingsaktiviteter er som før nævnt blandt andet aktiviteter inden for LCA, grønne indkøb og virksomhedens sociale ansvar. Eksempler på projekter er:

- Udredningsprojekter, hvor flere aktører mødes og udveksler erfaringer og/eller diskuterer muligheder. Et eksempel på dette er projektet om grønne indkøb, hvor miljømyndigheder og flere kommuner har mødet, for at udveksle erfaringer som led i udvikling af grøn indkøbspolitik i kommunerne.
- Metode- og organisationsudviklingsprojekter, hvor der trækkes på eksterne konsulenter til sammen med deltagere i netværket at udvikle, afprøve og formidle nye koncepter og metoder. Eksempler på denne

form for aktiviteter er dels LCA-projektet, hvor der blev sat en vækstgruppe i gang med deltagelse af COWIconsult, DTU, virksomheder og myndigheder, dels projektet om virksomheders sociale ansvar, hvor Ernst og Young sammen med en række myndigheder og virksomheder har arbejdet med dels en organisatorisk afklaring hos myndighederne om de sociale myndigheders rolle, dels udvikling af en manual til rapportering af virksomheders sociale forhold.

Eksempel 5 - Et udviklingsprojekt - Samarbejde mellem kommune og virksomheder

Kolding Kommune er med i Green Network. Kommunens miljøafdeling har iværksat et samarbejde med 4 virksomheder i kommunen om at gennemføre en produktorienteret kortlægning. Forløbet strækker sig over 2 år. Det udvidede samarbejde mellem kommunen og virksomhederne finansieres af kommunen, og de deltagende virksomheder ved, at de bruger tid på det. Kolding Kommune er med i Green Network, og initiativet hører derfor under Green Network

Formålet med projektet er:

- At få virksomheder til at fokusere på produkter
- At udvikle en metode til produktorienteret kortlægning til virksomheder med en enkelt miljømedarbejder eller hvor miljøarbejdet varetages af f.eks. driftslederen og kan anvendes i Green Network
- At gennemføre en produktorienteret kortlægning på 4 virksomheder
- At efteruddanne kommunens miljømedarbejdere til produktorienteret miljøarbejde, herunder samspil med godkendelsesarbejdet
- At opbygge kompetence hos de deltagende virksomheder til at gennemføre en produktorienteret kortlægning.

De deltagende virksomheder er karakteriserede ved, at de ikke har en egentlig miljøafdeling, men at miljøarbejdet varetages af en enkelt miljømedarbejder og/eller medarbejdere i driften. Virksomhederne varierer i størrelse og har fra 40 til 500 medarbejdere. Virksomhederne står alle over for i nær fremtid at skulle have en miljøgodkendelse eller en spildevandstilladelse. En væsentlig motivationsfaktor for virksomhederne for at indgå i projektet er derfor, at der med projektet bliver skabt et bedre grundlag for godkendelsesarbejdet for kommunen. Med den indsigt, projektet giver i virksomhedernes produkter og kemikalieforbrug, bliver det muligt at vurdere muligheder for substitution og renere teknologi, og derved kan godkendelse og tilladelse udformes på en mere fleksibel måde, end det ellers ville være muligt. F.eks. kan der tages hensyn til udviklingsmuligheder inden for en kort tidshorizont.

Udover virksomhederne deltager en række medarbejdere fra miljøafdelingen i kommunen. Samarbejdet er organiseret omkring fælles netværksmøder for de deltagende virksomheder og kommunens miljømedarbejdere, og arbejde på virksomhederne mellem møderne. Typisk indhold på netværksmøderne er:

- Tendenser inden for den produktorienterede indsats i Danmark

- Introduktion til og dialog om næste trin i processen på virksomhederne
- Afrapportering fra de enkelte virksomheder om fremdrift og problemer i arbejdet på virksomhederne.

Virksomhedernes sædvanlige kontaktperson til miljøafdelingen i kommunen er knyttet til virksomhederne og understøtter virksomhedernes indsats mellem netværksmøderne. Den produktorienterede metode, der arbejdes med, afgrænser sig fra miljøbelastninger, der ligger før virksomheden, og energiaspekter. Fokus er på virksomhedens egne forhold, brugsfasen og bortskaffelsesfasen.

Miljøafdelingen i kommunen er ansvarlig for:

- Forberedelse og afholdelse af temamøder
- Udvikling og tilpasning af metode på baggrund af eksisterende metoder (SWOT, UMIP og MEKA)
- Rådgivning til de deltagende virksomheder på virksomhederne
- Afsluttende rapportering i form af metode til en produktorienteret kortlægning for virksomheder uden miljøafdelinger.

Virksomhederne er ansvarlige for:

- Gennemførelse af en produktorienteret kortlægning på virksomhederne
- Samarbejde med tilknyttede miljømedarbejdere fra kommunen
- Gensidig sparring og erfaringsudveksling med hinanden.

4.9 Netværkets muligheder for at fremme grøn markedsøkonomi

Grøn markedsøkonomi er en samfundsmæssig strategi. Netværkets muligheder for at understøtte strategien skal findes i netværkets muligheder for gennem lokal dialog at tilpasse strategiens midler og mål til lokale/regionale forudsætninger og handlemuligheder.

4.9.1 Kompetenceopbygning

Miljøredøgørelsen er netværkets omdrejningspunkt. Med miljøredøgørelsen har netværket været med til at fremme dels kompetenceopbygning i virksomheder og hos myndigheder om virksomhedernes miljøbelastninger og mulige handlemuligheder, dels virksomhedernes muligheder for at kommunikere sine miljøforhold ud til kunder m.fl. Derudover har netværket med igangsatte udviklingsaktiviteter understøttet læringsprocesser for de deltagende kommuner og virksomheder inden for en række områder, og netværket har mulighed for i fremtiden at skabe rammer for nye læringsprocesser inden for nye områder med udgangspunkt i den etablerede 'driftsorganisation'.

4.9.2 Grøn efterspørgsel

Amtet og kommunerne i Green Network regi har haft en erfaringsudvekslingsgruppe om grønne indkøb. Erfaringsudvekslingen blev brugt til at kvalificere lokale strategier for offentlige, grønne indkøb hos de deltagende kommuner og i amtet. Betydningen af lokal, større, offentlig, grøn efterspørgsel er tilsyneladende størst for de mindre virksomheder, der blandt andet sælger ydelser og produkter lokalt.

Green Network arbejder med produktfokus og leverandørrelationer som udviklingsområder. Miljøredegørelsesarbejdet fører ikke af sig selv til, at virksomhederne begynder at arbejde med produktfokus eller at stille krav til sine leverandører. Vigtige forudsætninger for at virksomhederne begynder at arbejde med et produktfokus, er lokal ledelsesopbakning på virksomhederne og ofte et kundepres. Virksomhederne oplever i dag typisk ikke en efterspørgsel efter produkter med en miljøprofil. Som det seneste har Green Network vedtaget at indføre krav om, at virksomhederne skal beskrive, hvad de stiller af krav til leverandører i miljøredegørelsen. Dette kan være en måde at fremme grøn efterspørgsel i handlen mellem virksomhederne.

4.9.3 Økonomiske incitamenter

Der har været udtrykt politisk interesse for effektivisering af tilsynsarbejdet på grundlag af miljøredegørelsesarbejdet, for at reducere udgifterne til tilsynsindsatsen. Netværket har ikke hidtil brugt miljøredegørelsesindsatsen som anledning til at differentiere tilsynet mellem virksomheder, der har udarbejdet miljøredegørelser, og virksomheder, der ikke har udarbejdet miljøredegørelser. Og der er ikke interesse blandt de deltagende virksomheder og myndigheder for at differentiere tilsynet med udgangspunkt i miljøredegørelsesindsatsen, da begge parter oplever fordele ved en løbende kontakt m.m. Miljøredegørelsesindsatsen har derfor ikke hidtil ført til hverken reduktion i tilsynsgebyr for virksomheder eller besparelser i tilsynsarbejdet for myndighederne. Amtet oplever dog som før skrevet, at de opnår besparelser i sagsbehandlingen, når medlemsvirksomhederne er blevet 'kompetente', og peger på, at det er vigtigt at se miljøredegørelsesindsatsen som en proces, der tager tid.

Netværket har tidligere haft intention om at servicere medlemmerne omkring støtteordninger til miljøprojekter m.m. Der skulle blandt andet være en opdateret liste på hjemmesiden. Netværkets erfaring er, at virksomhederne i forvejen er bekendte med støtteordningerne og ved, hvor de skal søge information om dem, og derfor har sekretariatet valgt, at det ikke skal være en opgave for netværket.

4.9.4 Miljøredegørelsen/diplomet som strategisk virkemiddel

Virksomhederne benytter ikke i særlig høj grad redegørelsen/diplomet strategisk i sin markedsføring, men anvender oftest alene redegørelsen som dokumentation, når det bliver efterspurgt. Green Network har netop sat

fokus på området som et indsatsområde for at fremme udviklingen af strategisk miljødialog.

4.9.5 Grønt Partnerskab

Netværket er initiativtager til Grønt Partnerskab. Netværket ser Grønt Partnerskab som en mulighed for at effektivisere netværksarbejde og som et forum for at løfte opgaven med at sætte fokus på miljø som konkurrenceparameter.

4.10 Netværkets muligheder for at fremme den produktorienterede miljøindsats

4.10.1 Målgrupper

Netværkets hidtidige målgruppe er som før nævnt væsentligst de miljøtunge virksomheder. Dette valg er udfra, at det er hos de miljøtunge virksomheder, der væsentligst kan opnås reduktioner i miljøbelastninger. Med udgangspunkt i et produktperspektiv, hvor det er produktets samlede miljøbelastninger, der er i fokus, kan det være nødvendigt at revurdere, om andre virksomheder også er interessante, f.eks. servicevirksomheder.

4.10.2 Myndighedernes naturlige adgang til ledelsen

Myndighedernes kontakt til - og samarbejde med virksomhederne - er i dag primært omkring løsning af lokale og regionale miljøproblemer. Myndighederne har kontakt til en kontaktperson på virksomhederne, men har mulighed for tillige både at tage kontakt til ledelsen og andre medarbejdere, hvis løsningen af et problem kræver det. Temaet for kontakten vil i de tilfælde være afgrænset til at finde løsninger på de pågældende problemer. Strategiske overvejelser, herunder produktudvikling, er i dag ikke et tema, som naturligt diskuteres mellem miljømyndigheder og virksomhederne. Hvis miljømyndigheder og virksomheder skal samarbejde om produkters miljøbelastninger, vil det være nødvendigt at udvikle dialogen til også at omfatte produktet og muligheder for at udvikle 'renere' produkter.

4.10.3 Erfaringsudveksling i kommunen m.fl.

Kommunale og amtslige virksomheder deltager i dag i Green Network og udarbejder miljøredegørelser. Der foreligger derfor nøgletal for mange af de kommunale og amtslige virksomheder. De fleste virksomheder har offentlige virksomheder som underleverandører i forbindelse med f.eks. forbrug af energi og vand samt håndtering af spildevand og affald.

I forbindelse med virksomheders LCA-arbejde vil det på grund af miljøredegørelsesindsatsen være muligt for virksomheder at inddrage offentlige virksomheders nøgletal for miljø i en analyse og vurdering af

virksomhedernes produkter. Der er i dag ikke krav til de kommunale og amtskommunale virksomheder om, at de skal arbejde produktorienteret og derfor ikke erfaringer med at anvende metoderne på egne virksomheder i kommunalt regi.

Flere kommunale miljømedarbejdere har deltaget i udviklingsprojekter om produktfokus sammen med medlemsvirksomheder i netværket. Der er derfor viden om metoder m.m. hos enkeltpersoner i miljøforvaltningerne, men der er stadig en udfordring med at finde ud af hvad myndighedernes rolle skal være i forbindelse med det produktorienterede miljøarbejde.

4.10.4 Aktuelle aktiviteter som understøtter POMS

Netværket har hidtil arbejdet med temaer, der er relevante for POMS, og konkret sat en række aktiviteter i værk, der har understøttet kompetenceudvikling hos både virksomheder og myndigheder. Konkret har netværket hidtil arbejdet med:

- Tilvejebringelse af overblik over virksomheders miljøbelastninger og udarbejdelse af miljøreddegørelser
- Udvikling af Internetbaseret redskab til kemikaliereregistrering og kemikalievurdering af virksomhedernes kemikalievalg og -forbrug
- Udvikling af forskellige metoder til gennemførelse af LCA på virksomheder og kompetenceopbygning hos både miljømyndigheder og virksomheder, der har deltaget i LCA-aktiviteterne
- Understøttet kommunernes og amtets strategiudvikling i forhold til grønne indkøb ved på tværs af kommunerne og amtet at udveksle erfaringer mellem miljømyndighederne og indkøberne
- Inddraget overvejelser om krav til leverandører i miljøreddegørelsesarbejdet.

4.10.5 Netværkets udviklingsmuligheder

Netværket har forskellige muligheder for fremover at understøtte POMS. For det første kan netværket arbejde på fortsat at sprede resultaterne af de hidtidige aktiviteter til de øvrige medlemmer. For det andet kan netværket bruge de etablerede, sociale strukturer og positive forventninger til samspil mellem virksomheder og myndigheder til at koordinere nye aktiviteter.

Netværkets væsentligste udfordringer i forbindelse med POMS vil være, dels at rekruttere nye målgrupper, der er relevante for POMS, dels at sikre koordinering og videndeling internt hos myndighederne med hensyn til tilsynsarbejde, Green Network aktiviteter, miljøarbejde i de kommunale og amtslige virksomheder og aktiviteter vedrørende grønne indkøb.

5 Grønt Netværk Sønderjylland

Grønt Netværk Sønderjylland (GNS) er placeret i Sønderjyllands Amt og er geografisk afgrænset af amtet. Netværket blev startet på initiativ af Teknisk Chefforening i amtet og startede med en pilotfase i 97-98. Den 23.2.1999 havde GNS stiftende generalforsamling. GNS er inspireret af Green Network m.fl., der er netværk forankrede i amter med deltagelse af såvel kommunale og amtslige myndigheder og virksomheder. Netværket er bygget op omkring et forpligtende samarbejde mellem medlemsvirksomheder og myndigheder om udarbejdelse af miljøredegørelser. Netværket er stadig svagt forankret i amtet, og dets fokus er derfor væsentligst på forankring af netværkets funktion, herunder: Udvikling af netværkets samspil med det politiske niveau, rekruttering af medlemmer til netværket blandt amtets kommuner og virksomheder, identificering af relevante aktiviteter og koordinering af opgaver og videndeling i netværket.

5.1 Formål med netværket

Formålet med netværket er at medvirke til at sikre en erhvervsudvikling i Sønderjylland, der er bæredygtig med hensyn til både arbejdsmiljø og eksternt miljø.

5.2 Aktører i netværket

Netværket har tre typer medlemmer:

1. Private og offentlige virksomheder, der arbejder systematisk med miljøforebyggende og miljøforbedrende foranstaltninger. Der er 40 private og offentlige virksomheder. Mange af virksomhederne er store og fordeler sig på mange brancher
2. Tilsynsmyndigheder. Sønderjyllands Amt, Arbejdstilsynet samt 12 ud af 23 kommuner i alt deltager i netværket
3. Rådgivende virksomheder, uddannelsesinstitutioner, foreninger m.m. Der er 11 medlemmer af denne karakter, herunder blandt andet BST, TIC og private rådgivere.

5.3 Aktiviteter i netværket

I netværket er dels fælles aktiviteter for medlemmerne, dels aktiviteter under henholdsvis 'Den Offentlige Miljøklub' og 'Industriens Miljøklub'. Nedenfor er oplyst de forskellige former for aktiviteter i netværket.

- Nyhedsbrev 4-6 gange om året
- Hjemmeside med opdatering af aktiviteter m.m. i netværket
- 'Industriens Miljøklub'. Erfaringsforum for deltagende virksomheder, hvor henholdsvis miljø- og arbejdsmiljøemner tages op til diskussion. Der er konkret blevet afholdt 2 virksomhedsbesøg og tre temadage i 2001. Der var 25-30 ved virksomhedsbesøgene og 50-60 deltagere ved temaarrangementerne
- Den Offentlige Miljøklub. Erfaringsforum for offentlige miljømedarbejdere, hvor henholdsvis arbejdsmiljø- og miljøemner tages op til diskussion. Den Offentlige Miljøklub er forholdsvist ny
- ERFA-møder med virksomheder over 4-5 gange, hvor formålet er at give de deltagende virksomheder indblik i, hvad det indebærer at udarbejde en miljøredegørelse. GNS anvender samme manual som Green Network m.fl., som de sammen vedligeholder og videreudvikler. I 2001 blev gennemført et forløb med 5 deltagende virksomheder, og der er gennemført to forløb i 2002
- Øvrigt miljøredegørelsesarbejde, hvor samarbejde mellem virksomheder og myndigheder om miljøredegørelser varetages som del af myndighedernes tilsynsarbejde
- Kursus for tilsynsmedarbejdere, hvor formålet er at fremme samarbejdet mellem virksomhed og tilsynsmyndigheder omkring miljøredegørelsesarbejdet
- Uddeling af diplomer for godkendte miljøredegørelser. En godkendelse af en virksomheds miljøredegørelse kræver, at den skal opfylde netværkets retningslinier. Virksomhederne skal, for at få godkendelsen, udvise en miljøindsats ud over lovens krav. I 2001 blev uddelt 6 diplomer.

Netværket berører og arbejder med følgende temaer:

- Miljøstyring/-ledelse, miljøredegørelser med tilhørende standarder
- Aktuelle miljøregler - både EU og de nationale af interesse for virksomheder og myndigheder
- Anvendelse af renere teknologi, livscyklusvurdering (UMIP) m.m.
- Miljøgodkendelser/-tilsyn
- Arbejdsmiljø
- Underleverandører og miljøkrav
- Forurenede grunde
- Affaldshåndtering og bortskaffelse
- Grønne regnskaber
- Grønne afgifter
- Grønne indkøb
- Miljøtilskudsordninger.

Der er etableret to erfa-grupper; den ene er for virksomheder, der er certificerede i forhold til ISO 14001, og som ønsker at udveksle erfaringer omkring miljøledelse. Den anden erfa-gruppe er for virksomheder, der ønsker at diskutere arbejdsmiljø. BST deltager i den sidstnævnte.

5.3.1 Struktur og ressourcer

Netværket har en bestyrelse til at tegne foreningen. Bestyrelsen består af 8 medlemmer, hvoraf 4 er valgt blandt medlemsvirksomhederne, 3 er valgt blandt medlemskommunerne og amtet, og en person er fra Arbejdstilsynet. Karakteristisk for bestyrelsesmedlemmerne er, at det er beslutningstagere på højt niveau, f.eks. borgmestre, chefer og direktører.

Netværket har et sekretariat til det daglige arbejde. I alt råder sekretariatet over en fuldtidsstilling fordelt på en koordinator, en faglig medarbejder og sekretærhjælp. Sekretariatets opgave er den daglige varetagelse af foreningens opgaver. Desuden er sekretariatets opgave at være vejledende over for netværkets medlemmer samt at understøtte netværkets aktiviteter. Sekretariatet er i dag placeret i amtet under Industriafdelingen. Tidligere lå sekretariatet selvstændigt; det blev flyttet til amtet på grund af manglende økonomiske ressourcer. En fordel ved den nuværende placering er muligheden for bredere faglig fundering blandt amtets øvrige tilsynsmedarbejdere. Sekretariatet har tidligere benyttet den Grønne Jobpulje til at medfinansiere sekretariatets medarbejdere. I dag finansieres udgifterne alene ved medlemmernes kontingent.

For nylig har man valgt at nedsætte en koordinationsgruppe bestående af 5 personer. Koordinationsgruppens opgaver er at være inspirationsforum for bestyrelsen samt godkende afleverede miljøredegørelser fra medlemsvirksomhederne. Koordinatoren for GNS deltager i møderne.

Kontingentet er 3000 kr. årligt for medlemmer på nær Sønderjyllands Amt og kommuner, der betaler 1 kr. pr indbygger i kommune eller amt.

Medlemmer af netværket forpligter sig til at udarbejde en miljøredegørelse eller på anden måde dokumentere miljøforbedringer inden for 2 år efter, at de har påbegyndt deres medlemskab. Det løbende arbejde med miljøredegørelserne varetages af tilsynsmyndighederne. Virksomhederne kan yderligere deltage i erfa-grupper, der løbende nedsættes om miljøredegørelser eller få en miljøproceskonsulent tilknyttet.

Miljøredegørelser er en af netværkets hovedaktiviteter. For at få tildelt GNS's diplom, skal virksomhederne leve op til kriterier fastsat af GNS. Bestyrelsen har i slutningen af 2001 besluttet at ændre kriterierne. Fremover skal det være muligt at opnå diplom på grundlag af en skriftlig miljøredegørelse, der beskriver virksomhedens miljøtiltag. Tidligere var det en forudsætning, at en virksomhed samtidig af Arbejdstilsynet skulle være bedømt som en niveau 1-virksomhed. Dog kan en virksomhed stadig ikke få tildelt diplom, hvis den har udeståender med Arbejdstilsynet. Hvis en virksomhed er en niveau 1-virksomhed, når den får godkendt sin miljøredegørelse, påtegner Arbejdstilsynet også diplommet. Med denne ændring har netværket nu de samme kriterier for opnåelse af diplom som Miljønetværk Ribe Amt og Green Network. Formålet med ændringen er at give flere virksomheder muligheder for at opnå et diplom.

GNS har et tættere samarbejde med Green Network og de øvrige store netværk. Manualen, der benyttes til miljøredegørelsesarbejdet i netværkene, er i dag den samme, og netværkene er fælles om ansvaret for at videreudvikle manualen. Derudover trækker GNS på medarbejdere og medlemmer i dels Green Network, dels Miljønetværk Ribe Amt som oplægsholdere m.m.

Generelt benyttes i forbindelse med temaarrangementerne både oplægsholdere fra netværkets medlemskreds og eksterne oplægsholdere. Der er f.eks. rådgivere, myndigheder m.m. blandt medlemmerne, der benyttes, eller repræsentanter fra Miljøstyrelsen.

Det er i GNS besluttet, at netværket skal evalueres i 2003.

5.4 De del tagende virksomheder

5.4.1 Rekruttering

Virksomheder, der rekrutteres til netværket, er enten virksomheder, der er på forkant med miljøområdet eller virksomheder, der er motiverede for at gøre en ekstra indsats. Der er stadig ikke så mange medlemmer i netværket, og derfor er et af netværkets store udfordringer at rekruttere flere virksomheder.

5.4.2 Netværkets forpligtende aktiviteter

Når virksomheder bliver medlem af Grønt Netværk Sønderjylland, forpligter de sig, jf. afsnit 1.4, til at dokumentere deres miljøforbedringer, f.eks. i form af en miljøredegørelse, inden for 3 år. Miljøredegørelsen skal leve op til krav fastsat af Grønt Netværk Sønderjylland og gælder for 2 år ad gangen; dvs. at der skal udarbejdes en ny redegørelse hvert andet år.

Erfaringerne er, at de virksomheder, der er på forkant med miljøområdet, ofte hurtigt kan udarbejde en miljøredegørelse. De har ofte overblik over deres miljøbelastninger, og indsatsen er derfor hovedsagelig at skrive data ind i den form, som miljøredegørelsen lægger op til. For virksomheder, der ønsker at have sine miljøforhold i orden, men som endnu ikke har tilvejebragt et overblik, er den nødvendige indsats mere krævende, da de i forbindelse med udarbejdelsen af miljøredegørelsen først er nødt til at tilvejebringe et overblik, dvs. kortlægge sine miljøforhold. Erfaringen er, at disse virksomheder oplever, at de med udarbejdelsen af redegørelsen får et grundlag for deres miljøindsats, som de ikke tidligere har haft. Samlet vurderer virksomhederne, at de med miljøredegørelsen opnår overblik over egne miljøforhold og dokumentation af miljøforholdene, som de kan bruge i forhold til kunder og leverandører på forespørgsler om miljøforhold. For virksomheder, der ikke tidligere har haft overblik over sine miljøforhold, viser erfaringerne endvidere, at virksomhederne ofte opnår økonomiske besparelser. Virksomhederne bruger ikke miljøredegørelserne og/eller diplomerne aktivt i deres markedsføring.

Da virksomhederne oftest har en god dialog med myndighederne før de bliver medlem af Grønt Netværk Sønderjylland, oplever de ikke, at deres relation til myndighederne ændres, men for virksomheder som ikke tidligere har haft et samlet overblik over sine miljøforhold, ændres grundlaget for dialogen.

For uddybning, se eksemplerne 1-5.

Eksempel 1 - Stor virksomhed, der er på forkant med miljøområdet

En stor virksomhed har etableret en miljø- og kvalitetsafdeling. Virksomheden har udarbejdet en miljøredegørelse, opbygget et miljøledelsessystem og er for nylig begyndt at arbejde med at miljøvurdere sine produkter. Virksomhedens kunder stiller høje krav til virksomheden, og de var anledningen til, at virksomheden begyndte at fokusere på sine miljørelationer. Virksomheden benyttede en konsulent til at opbygge og implementere sit miljøledelsessystem. Da virksomheden valgte selv at udarbejde en miljøredegørelse, var det for at sikre, at miljøkompetencen blev på virksomheden. Der er stor ledelsesopbakning til miljøarbejdet på virksomheden, og miljøchefen oplever det som en forudsætning for at kunne arbejde strategisk med miljøet. Virksomheden er begyndt at stille produktstyrede miljøkrav bagud til sine leverandører. Den er dog endnu ikke begyndt at udskifte leverandører, hvis de har problemer med at opfylde kravene. Virksomheden deltager foruden i Grønt Netværk Sønderjylland i et miljøchefnetværk. Det er forskellige ting virksomheden får ud af at deltage i et lokalt netværk og et miljøchefnetværk. Den oplever, at den med miljøredegørelsen får mulighed for at evaluere sine forbrugsdata m.m. og derved får synliggjort handlemuligheder. Miljøchefen oplever, at holdningen på virksomheden har udviklet sig fra, at miljø blev betragtet som en omkostning, til at det betragtes som en indtjening. Virksomheden har dels opnået store økonomiske besparelser, dels tilskud til renere procesudstyr.

Virksomheden oplever endvidere, at den har fået meget ud af at udarbejde miljøredegørelsen, og den vurderer derfor, at netværket har en vigtig rolle i forbindelse med spredning af konceptet i amtet. Samtidig oplever virksomheden dog, at det ikke er tilstrækkeligt med miljøredegørelsesaktiviteten i netværket, hvis netværket fremover også skal være attraktivt for den. Det vil være centralt for at fastholde den som medlem, at der udvikles tilbud i netværket, der bygger oven på miljøredegørelsesarbejdet, f.eks. LCA-tilbud. Virksomheden vil gerne bruge ressourcer på at sprede miljøredegørelsesarbejdet til flere af amtets virksomheder, f.eks. ved at støtte nedsatte erfa-grupper i forbindelse med miljøredegørelsesarbejdet. Virksomhedens synspunkt er, at hvis virksomheder, der har udarbejdet miljøredegørelser, hjælper nye virksomheder, der står over for at skulle udarbejde miljøredegørelser for første gang, vil sekretariatets ressourcer kunne bruges til at skabe og koordinere nye aktiviteter i stedet for 'driftsaktiviteter'.

Eksempel 2 - Lille virksomhed, der er begyndt at arbejde med sine miljørelationer

En mindre servicevirksomhed har selv aktiviteter samtidig med, at den lejer bygningsmæssige faciliteter ud til andre virksomheder. Virksomheden ligger i et sårbart naturområde og er derfor meget motiveret for at tage miljøhensyn og at fremstå som en miljøvenlig virksomhed i forhold til de lokale omgivelser. Virksomheden meldte sig ind i GNS, for at fremme miljøindsatsen på virksomheden. Den har udnyttet medlemskabet af GNS og indsatsen for at udarbejde en miljøredegørelse til at udvide kontaktfladen til sine lejere. Konkret nedsatte virksomheden sammen med 6 af virksomheder, der lejer sig ind, en arbejdsgruppe, hvor målet er, at de alle skal have udarbejdet en miljøredegørelse. Arbejdsgruppen valgte at fokusere på en virksomhed ad gangen, for at kunne udnytte erfaringer fra arbejdet med at udarbejde en miljøredegørelse for en virksomhed til de øvrige. Arbejdsgruppen er godt i gang og har fået udarbejdet den første miljøredegørelse. De har benyttet sekretariatet som sparringspartner gennem processen og har ellers selv stået for arbejdet. Virksomheden oplever, at den med en miljøredegørelse opnår et godt overblik over sine miljørelationer. Virksomheden arbejder parallelt med redegørelsesarbejdet med at blive miljøcertificeret. Med redegørelsen opnår den at lave 70% af arbejdet for at opnå at blive miljøcertificeret. Miljøledelsesarbejdet foregår i samarbejde med en gruppe af andre virksomheder inden for samme branche placerede forskellige steder i Danmark. De har sammen etableret et miljøledelsesprojekt, som de får støtte til af Miljøstyrelsen, og til at støtte denne proces benytter de et konsulentfirma.

Virksomheden oplever, at fordelene ved at udarbejde en miljøredegørelse i regi af GNS er, at det giver dem forbindelse til andre virksomheder, der har erfaringer med at udarbejde miljøredegørelser, og derved kan de trække på deres erfaringer. Virksomheden forventer, at netværket også i fremtiden vil være relevant for den, da der hele tiden vil opstå nye problemstillinger i forbindelse med vedligeholdelsen af miljøredegørelsen. Virksomheden mener ikke at netværket skal træde i stedet for miljøkonsulenter, men snarere løbende koordinere de lokale behov og sikre videndeling mellem virksomhederne. Fremtidige udviklingsmuligheder kan f.eks. være koordinering af erfaringsudveksling mellem ensartede virksomheder og identificering af fokuspunkter og økonomiske støttemuligheder til de pågældende områder. Virksomheden vurderer, at netværket hele tiden er nødt til at udvikle sig og mener ikke, at det er nogen hindring at indføre brugerbetaling i forbindelse med netværkets ydelser. Virksomheden mener ikke, at den har ressourcer til at indgå som sparringspartner for nye virksomheder, der vil i gang med at lave miljøredegørelser. Det læs er for tungt for en lille virksomhed. Virksomheden forståelse for de lokale myndigheder har ændret sig fra, at myndighederne blev betragtet som nogen, der ville kontrollere virksomheden til i dag at være nogen, der er der for virksomhedens skyld. Konkret betyder det, at virksomheden bruger myndighederne som sparringspartner, når der er forhold den er i tvivl om.

Eksempel 3 - En mellemstor virksomhed, der er på forkant med sin miljøindsats

En mellemstor virksomhed har implementeret miljøledelse og er certificeret efter ISO 14001. Den har endvidere licens til svanemærkning af nogle af sine produkter. Virksomheden oplever, at i dens branche er miljø ikke længere noget man snakker om, men noget man forventer skal være i orden. Virksomheden har tradition for at bruge sin BST og arbejdsgiverforening som konsulenter/sparringspartnere i forbindelse med dens arbejdsmiljø og miljøaktiviteter. Virksomheden fik første gang GNS's diplom for både miljø og arbejdsmiljø i 2000. I 2002, da virksomheden skulle lave en ny miljøredegørelse, var der sket personaleskift, og miljøredegørelsesarbejdet var gået lidt i stå. Virksomheden stod over for en snarlig mærkedag, og direktøren valgte, at de gerne ville genoptage miljøredegørelsesarbejdet, således at de blandt andet kunne bruge diplomoverrækkelsen til at markere mærkedagen. Direktøren gik selv ind i arbejdet, og i løbet af en uge udarbejdede virksomheden en ny redegørelse. Dette kunne lade sig gøre, fordi de allerede havde alle data m.m. liggende via deres miljøledelsessystem og grønne regnskab. Direktøren brugte GNS manual og fik god sparring på et udkast af miljøredegørelsesgruppen under GNS. På denne måde nåede virksomheden at få redegørelsen færdig til sin mærkedag. Miljøredegørelsesgruppen er sammensat af miljømyndigheder fra kommuner og amt, der er med i GNS. Det er miljøredegørelsesgruppen, der godkender miljøredegørelserne. Virksomheden oplever, at på en virksomhed af dens størrelse er man nødt til at have miljøarbejdet integreret i de daglige aktiviteter. De har således ikke en størrelse, hvor de mener at kunne have en selvstændig miljøafdeling. Virksomheden eksporterer en stor del af sine produkter. Den kan derfor ikke bruge sit diplom til at markedsføre sig på. Endvidere mener virksomheden, at det vil være forvirrende for kunder m.fl. at blive konfronteret med alle de mærker og beviser, som virksomheden har ret til at benytte.

Eksempel 4 - En lille virksomhed, der er på forkant med sin miljøindsats

En lille virksomhed inden for en arbejdsmiljø- og miljøtug branche har for nylig udarbejdet en miljøredegørelse. Myndighederne spurgte virksomheden om den havde lyst til at være med i GNS og udarbejde en miljøredegørelse, og virksomheden slog til. Virksomheden har fra sin start arbejdet med at substituere arbejdsmiljø- og miljøskadelige stoffer. Branchen har sit eget kvalitetsstyringssystem, som virksomhederne kan blive certificeret efter. Kvalitetsstyringssystemet kan suppleres med et miljøledelsessystem. De fleste virksomheder i branchen er certificerede efter kvalitetsstyringssystemet, men kun under hver 8. virksomhed har suppleret med miljøstyringssystemet. Da virksomheden skulle udarbejde sin miljøredegørelse, var den godkendt efter begge systemer og havde desuden indleveret grønt regnskab frivilligt. At udarbejde miljøredegørelse blev derfor ikke opfattet som en stor opgave, og den blev udarbejdet på et par timer. Virksomheden benyttede miljøredegørelsesmanualen og fik en indledende introduktion af sekretariatet. Virksomhedens motivation for at være med i GNS er

muligheden for lidt lokal reklame, muligheden for at følge med i hvad der sker lovgivningsmæssigt og muligheden for at høre om andre virksomheders erfaringer. Virksomheden har deltaget på erfa-møder men oplever ikke, at den har kunnet bruge erfaringerne. Dette opleves dog positivt, da det bekræfter virksomheden i, at den er på rette vej. Virksomheden kan ikke bruge diplommet i forhold til kunder. Den har primært få, store kunder, og de stiller kun krav om, at deres leverandører inden for denne branche skal være godkendte efter branchens kvalitetsstyringssystem. Virksomheden oplever, at det er svært at differentiere sig fra sine konkurrenter i branchen på miljø, da miljø ikke af kunderne bliver opfattet som en konkurrenceparameter. Miljøindsatsen er i dag primært frivillig. Brancheforeningen vil f.eks. heller ikke hæve miljøkravene til medlemmerne, for således at hæve standarden. Virksomheden er fortalere for, at der kun betales for det myndighedstilsyn, der er nødvendigt. På denne måde kunne de miljøpositive virksomheder slippe for at betale det samme gebyr for myndighedstilsyn som de virksomheder, hvor det er nødvendigt.

Eksempel 5 - En mellemstor virksomhed, der primært sælger ydelser til offentlige kunder

En mellemstor virksomhed blev medlem af GNS, da nogle af dens offentlige kunder foreslog den at blive medlem. Virksomheden har endnu ikke udarbejdet en miljøredegørelse, men er i gang med det, da den ønsker at være på forkant med kundernes efterspørgsel. I forbindelse med udarbejdelsen af miljøredegørelsen oplever virksomheden, at den får bedre struktur på miljøarbejdet og hjælp til hvordan den kan skrive sine data ned. Fordi meget af udstyret er specialudstyr, forventer virksomheden ikke at kunne begynde at sammenligne sine data med andre virksomheder inden for samme branche. Virksomheden mener ikke, at den vil blive stillet bedre konkurrencemæssigt, da kunderne stadig vælger de billigste leverandører. F.eks. har AT krævet tiltag i forbindelse med støj, men når virksomheden lægger omkostningerne oveni prisen, vil kommunerne ikke betale for det. Virksomheden har foruden serviceafdelingen også en afdeling, der udvikler og sælger maskiner m.m. Virksomheden forsøger i forhold til maskinerne at inddrage de bedste teknologiske muligheder i produktudviklingen af maskinerne og benytter blandt andet erfaringer fra brug af maskinerne i serviceafdelingen.

5.4.3 Netværkets udviklingsaktiviteter

Netværket er stadig i gang med at opbygge en platform for indsatsen omkring miljøredegørelsesarbejdet. De centrale udviklingsaktiviteter har derfor hidtil været dels at rekruttere flere virksomheder og flere myndigheder til netværket, dels at udvikle et koncept for koordinering af og videndeling om miljøredegørelsesarbejdet.

En del af medlemsvirksomhederne, der har været igennem udarbejdelsen af en miljøredegørelse, er begyndt at overveje, hvad netværket fremover skal kunne ud over miljøredegørelsesarbejdet, for at sikre relevans for

virksomhederne også på langt sigt. Det er primært virksomheder, der er på forkant med sin miljøindsats, der overvejer fremtidige krav til netværket, og karakteristisk for deres overvejelser er, at forslagene rummer sammenhængende strategier for virksomhedernes behov for nye ydelser og løsninger til, hvordan de kan opfyldes organisatorisk og ressourcemæssigt i netværket.

Der er forskel på hvilke krav store og små virksomheder stiller til fremtidige netværksaktiviteter og hvordan de mener netværket skal løse koordinations- og ressourceproblemerne. De store virksomheder peger på behov for at udvikle trin, som medlemsvirksomhederne kan bevæge sig opad i takt med, at deres miljøarbejde udvikles. Miljøredøgørelsen opfattes som første trin, mens de efterfølgende trin f.eks. kan handle om LCA-aktiviteter. Til at løse koordinations- og ressourceproblemer foreslås, at miljøredøgørelsesarbejdet betragtes som løbende aktiviteter, som virksomhederne selv i høj grad varetager, ved at de, der har gjort sig erfaringer med at udarbejde miljøredøgørelser tager sig af sparring af nye virksomheder i netværket, således at sekretariatets ressourcer kan bruges til at udvikle nye aktiviteter. På denne måde sikres videndeling mellem virksomheder, der kan danne udgangspunkt for udbygning af relationer mellem virksomheder i netværket, og samtidig udvikles aktiviteter, der kan fastholde de virksomheder, der gerne vil mere end miljøredøgørelsesarbejdet i netværket. Se f.eks. eksempel 1.

De mindre virksomheder oplever ikke, at de har ressourcer til at varetage støtte og sparring til nye virksomheder, men er i stedet indstillede på at indføre brugerbetaling for f.eks. nye tilbud i netværket. Samtidig fokuserer de mindre virksomheder i højere grad på muligheder for at fremme de økonomiske fordele ved en miljøindsats lokalt og regionalt. For det første foreslås, at miljøpositive virksomheder betaler mindre i gebyr for tilsyn, således at det er de virksomheder, der har brug for tilsyn, der betaler for denne ydelse. For det andet peges på det offentliges muligheder for at fremme grøn efterspørgsel ved at prioritere grønne indkøb. For flere af de mindre og mellemstore virksomheder gælder, at de servicerer og producerer til blandt andet kommuner og amt. For små virksomheder se f.eks. eksemplerne 1,4 og 5.

Virksomhederne peger endvidere på behov for opsamling af erfaringer med håndtering af de forskellige miljøområder, f.eks. håndtering af affald eller spildevand. De peger på, at det ville være et godt tilbud til virksomhederne i netværket at kunne søge i en løbende, opdateret database om de forskellige områder og/eller at kunne trække på en specialist inden for det pågældende område. De forskellige kommuner og amtet har ofte medarbejdere siddende med forskellige specialer, og ved at gøre deres viden synlig og tilgængelig i netværket på tværs af kommuner, ville mange virksomheder undgå at skulle løse samme problemer fra bunden af. En hindring for dette indsatsområde er, at myndighedernes ressourcer i dag er bundet til at løse problemer inden for kommunegrænsen, men det vil være muligt at købe ydelser hos myndighederne på tværs af kommunegrænserne.

5.5 De del tagende myndigheder

5.5.1 Rekruttering

Der er i dag 12 ud af 23 kommuner med i GNS. Det har hidtil været svært at rekruttere kommuner til at deltage i netværket. Dette handler både om manglende politisk opbakning til netværket lokalt i kommuner, og at netværket endnu ikke er særligt synligt i regionen. Netværkets hidtidige erfaringer med at rekruttere kommuner viser, at initiativet til en indmeldelse kan tages af såvel de kommunale politikere, medlemsvirksomheder i kommunen, som presser deres kommune til medlemskab, og de lokale myndigheder. Som strategi til at fremme rekrutteringen af såvel kommuner som virksomheder blev det diskuteret i fokusgruppen, at der var behov for at synliggøre erfaringer med sammenhænge mellem virksomheders miljøarbejde og økonomiske besparelser.

Flere af myndighederne vurderer, at det er de miljøtunge virksomheder, der er interessante at få med i netværket, ud fra at det er hos dem væsentlige miljøbelastninger kan reduceres. En myndighed ser et problem i, at det primært er de gode virksomheder, der deltager, da det primært er de andre virksomheder, der har behov for at udvikle deres miljøarbejde.

5.5.2 Netværkets forpligtende aktiviteter

Myndighedernes forpligtigelser i GNS er at guide medlemsvirksomhederne, når de udarbejder en miljøredegørelse og kontrollere de udarbejdede miljøredegørelser. Det er virksomhedernes tilsynsmyndighed, der har forpligtelsen i forhold til deres medlemsvirksomheder. Det er forskelligt hvordan de deltagende kommuner og amtet har organiseret sig omkring de forpligtende aktiviteter i GNS. Nogle af myndighederne har valgt at samle GNS aktiviteter på få medarbejdere, mens andre har valgt at lægge aktiviteterne ud på alle medarbejderne, således at den medarbejder, der har tilsynskontakten til virksomheden, også varetager miljøredegørelsesarbejdet. Endvidere er der forskelle mellem kommunerne med hensyn til om tilsynsarbejdet varetages af kommunen selv eller om aktiviteten er udliciteret til et miljøcenter. Erfaringer med netværksarbejdet er:

- Der er nedsat en offentlig klub, og der er stor interesse for fælles diskussion og udveksling af erfaringer.
- Miljøredegørelserne giver et nyt grundlag for dialogen mellem virksomhederne og myndighederne. Fra at have fokus på kontrol med virksomhedens miljøudledninger, bliver det muligt at sætte fokus på forebyggelse og handlemuligheder for virksomheden.
- Netværket er endnu ikke særligt udbredt, og det er begrænset, hvad de kommunale myndigheder har af erfaringer med at deltage i netværket. Myndighederne oplever, at myndighedssiden udgør en barriere for spredning af netværket på grund af manglende kompetence til at indgå i miljøredegørelsesindsatsen sammen med virksomhederne.

- Kommunerne prioriterer generelt ikke netværksaktiviteterne, og derfor bliver det ofte den enkelte sagsbehandlers eget problem at finde ressourcer til netværksarbejdet. En del af kommunerne har yderligere udliciteret miljøtilsynet til miljøcentre. Miljøcentrene fungerer på konsulentbasis for kommunerne, og det gør det svært for 'konsulenterne' at finde timer til netværksarbejdet.
- I netværket er der mulighed for at trække på proceskonsulenter til at hjælpe virksomhederne med udarbejdelse af miljøredegørelsen. Proceskonsulenterne er ledige akademikere i jobtræning. Dette kan aflaste myndighederne. Omvendt kan det også risikere at give flere arbejdsopgaver til myndighederne. En miljømedarbejder i en lokal forvaltning havde rekrutteret en ny virksomhed til netværket og havde regnet med, at proceskonsulenten skulle hjælpe virksomheden. Proceskonsulenten fik arbejde, og miljømedarbejderen er derfor i højere grad selv blevet nødt til at gå ind i miljøredegørelsesarbejdet.
- Miljøredegørelsesarbejdet effektiviserer myndigheds- virksomhedssamarbejdet kvalitativt, men ikke kvantitativt. Kvalitativt effektiviseres miljøarbejdet, ved at miljøindsatsen forbedres og giver bedre løsninger for 'miljøet'. Kvantitativt effektiviseres miljøarbejdet ikke, da myndighederne ikke bruger mindre tid på medlemmerne. En myndighed var endog bekymret for om miljøredegørelsesarbejdet krævede ekstra myndighedssressourcer - specielt første gang en virksomhed skulle lave en miljøredegørelse - således at tiden blev taget fra de dårlige virksomheder og givet til de gode virksomheder. Myndighederne benytter ikke miljøredegørelserne til at differentiere deres tilsynsindsats mellem virksomheder, der har udarbejdet en miljøredegørelse, og virksomheder, der ikke har udarbejdet en miljøredegørelse. Sønderjyllands Amts industriafdeling er nu i gang med et pilotprojekt på området.
- Tilsynsarbejdet og miljøredegørelsesarbejdet ligger ofte hos forskellige medarbejdere, og er nogle gange også fordelt på forskellige instanser (miljøafdelingen i kommunen og et benyttet miljøcenter). Der har ikke hidtil været arbejdet systematisk med videndeling og koordinering mellem de forskellige arbejdsopgaver.
- Netværket kan ses som en Agenda 21 aktivitet. Der mangler tilsyneladende koordinering mellem Agenda 21 medarbejderne, der arbejder på det strategiske niveau, og tilsynsmedarbejderne, der arbejder på det operationelle niveau.
- Der er endnu ikke ret mange amtslige og kommunale virksomheder med i netværket. Det er frivilligt om amtets og kommunernes institutioner og virksomheder vil deltage i netværket og udarbejde miljøredegørelser. Det er op til ledelsen på de forskellige institutioner og offentlige virksomheder, om de vil deltage, og der er stor forskel på de enkelte ledelsers holdninger. Der er ikke systematisk erfaringsudveksling mellem de kommunale og amtslige virksomheder, der deltager i

netværksaktiviteterne, og de øvrige kommunale og amtslige miljømedarbejdere om virksomhedernes erfaringer og resultater.

5.5.3 Netværkets udviklingsaktiviteter

Netværket har ikke hidtil sat egentlige udviklingsprojekter i gang ud over miljøredegørelsesarbejdet. På grund af få ressourcer har myndighederne svært ved p.t. at se deres rolle som bidragsydere i forhold til fremtidige udviklingsaktiviteter, hvis disse ligger ud over, hvad der kan defineres ind under tilsynsarbejdet.

5.6 Andre del tagende aktører

5.6.1 Politikerne

Med netværkets ambition og formål er det vigtigt med opbakning på det politiske niveau på amts- og kommunalplan. For at sikre en politisk styring og opbakning til netværket, er det blandt andet borgmestrene, der er repræsenterede i bestyrelsen for netværket. Erfaringen i netværket er, at politikerne ikke har deres egne visioner med netværket. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at bestyrelsen primært behandler oplæg til mål og strategier for netværket, som koordinationsgruppen har udarbejdet, frem for selv at udvikle mål og strategier. Den manglende opbakning fra det politiske niveau har flere konsekvenser for netværket. Direkte betyder det, at mange kommuner fravælger netværket, og for mange af de kommuner, der er med i netværket, betyder det, at de vælger at prioritere ressourcer til netværket lavt. Indirekte har det betydning for netværkets muligheder for at arbejde strategisk med udvikling af de regionale betingelser for virksomhedernes miljøindsats. Deltagerne i netværket vurderer, at det er nødvendigt at udvikle den politiske opbakning, for at fremme netværkets samspil med de lokale og regionale udviklingsområder, f.eks. inden for erhvervsfremme. Det blev diskuteret i fokusgruppen, om det kan forventes, at politikere kan komme med visioner inden for miljøområdet, hvis det kræver et perspektivskift i forhold til eksisterende miljøpraksis i regionen. Det blev vurderet, at det var nødvendigt at understøtte politikere i udviklingen af nye strategier, og mulige måder er dels at fortælle dem om de gode eksempler fra netværket, dels at visionære virksomheder kom i tale med politikerne.

5.6.2 Erhvervsudviklingskontoret

Netværket er i en pilotfase oprindeligt støttet af amtets udviklingspulje, der er en pulje til at støtte erhvervsfremmeaktiviteter. I dag er der ikke forbindelse strategisk og operationelt mellem GNS og erhvervsfremmeaktører i amtet. En erhvervsfremmeaktør vurderer, at skal GNS bidrage til den regionale erhvervsudvikling, skal miljø fremstå som en udviklingsparameter og en konkurrencefaktor.

5.7 Netværkets muligheder for udvikling

Netværket er inspireret af andre amtslige netværk, og deltagerne i netværket arbejder i øjeblikket på at tilvejebringe de lokale/regionale forudsætninger for at få modellen til at fungere. Netværket står aktuelt over for udfordringer med:

- At rekruttere miljømedarbejdere i de kommuner, der er med i netværket, til at støtte netværksaktiviteterne, herunder at opbygge kompetence hos medarbejderne til at understøtte miljøredegørelsesarbejdet og gå i dialog med virksomhederne om miljøredegørelserne.
- At rekruttere flere kommuner til netværket.
- At rekruttere flere virksomheder til netværket.
- At synliggøre netværket og gøre det vedkommende for politikere for at sikre politisk opbakning til netværket.
- At udvikle en arbejdsdeling i netværket, der kan sikre en bæredygtig koordinering og videndeling blandt deltagerne i netværket. Hvad skal sekretariatets rolle være, og hvad skal de øvrige deltagers rolle være i forbindelse med dels miljøredegørelsesaktiviteterne, dels nye udviklingsaktiviteter?

Netværket har eksisteret i snart 5 år, og der er derfor en række virksomheder, der er blevet fortrolige med miljøredegørelsesarbejdet. I takt med at virksomhedernes miljøarbejde udvikles opstår nye behov, og for at netværket skal blive ved med at være vedkommende, også for disse virksomheder, skal det kunne tilbyde aktiviteter, der understøtter virksomhedernes løbende behovsudvikling.

Netværket står derfor midt i en brydningstid, hvor det skal finde ressourcer og måder at koordinere aktiviteter på, der både tilgodeser udvikling af netværkets basisaktivitet (udarbejdelse af miljøredegørelser) og udvikling af netværkets fremadrettede aktiviteter (igangsættelse af udviklingsprojekter). Det kan både være en styrke og en svaghed for netværket, at det ikke er mere forankret lokalt/regionalt. Svagheden er, at fordi netværket endnu ikke har fundet en bæredygtig struktur for koordinering af og videndeling om miljøredegørelsesarbejdet, kan det være svært for netværket at finde ressourcer til både at udvikle miljøredegørelsesindsatsen i amt og kommuner og at udvikle nye udviklingsområder. Styrken er, at fordi netværket netop endnu ikke har etableret en fast struktur, har det mulighed for at udvikle nye former for arbejdsdeling i netværket, der i højere grad tilgodeser dets aktuelle behov. Udfordringen for netværket er at finde løsninger, der både tilgodeser netværkets problemer med at rekruttere medlemmer og dets behov for udviklingsaktiviteter. En regional erhvervsfremme aktør peger på, at for at gøre miljøaktiviteterne relevante for politikerne og flere virksomheder, skal miljøudfordringen integreres med den lokale/regionale erhvervsudvikling, og det vil kræve, at virksomhedernes miljøindsats fremstår som en udviklingsparameter og en konkurrencefaktor. Dette er ikke i modsætning til efterspørgslen hos de miljøprogressive virksomheder. Der er ressourcer i netværket til at tage udfordringen op hos både miljøprogressive virksomheder og myndigheder, der gerne vil mere end det traditionelle tilsynsarbejde.

5.8 Netværkets muligheder for at fremme Grøn Markedsøkonomi

Netværket er som tidligere nævnt i en udviklingsfase, hvor det er ved at forankre sig lokalt og regionalt omkring miljøredøgørelsesarbejdet. Diskussion af netværkets muligheder for at fremme grøn markedsøkonomi skal derfor ses i dette perspektiv.

5.8.1 Kompetenceopbygning

Miljøredøgørelsen er netværkets omdrejningspunkt. Miljøredøgørelsen har for nogle virksomheder betydet, at de har fået et bedre overblik over deres miljørelationer og fået synliggjort nye handlemuligheder til at reducere virksomhedernes miljøbelastninger. En del af de deltagende virksomheder var allerede før de blev medlem af GNS på forkant med miljøområdet, og for denne gruppe har miljøredøgørelsesarbejdet ikke ført til yderligere overblik m.m. For de involverede miljømedarbejdere i de deltagende kommuner og i amtet, har miljøredøgørelsesarbejdet været med til at udvikle nye kompetencer hos miljømedarbejderne i form af metodekendskab og nye samarbejdsformer. Miljøredøgørelsesarbejdet er dog endnu ikke spredt til alle miljømyndighederne internt i den enkelte miljøforvaltning. Det er en lille gruppe, der varetager netværksforpligtigheden.

For nogle af de deltagende virksomheder har kompetenceopbygningen understøttet igangsættelse af nye aktiviteter som f.eks. implementering af miljøledelse og LCA. Netværket er ikke involveret i de konkrete tiltag omkring miljøledelse og LCA. Det ligger dog som et fremtidigt pres på netværket fra nogle virksomheder, at netværket skal udvikle sig til at understøtte udviklingsprojekter, der rækker ud over miljøredøgørelsesarbejdet.

5.8.2 Grøn efterspørgsel

Fremme af grøn efterspørgsel kan handle om både at fremme grønne, offentlige indkøb og grøn efterspørgsel virksomhederne imellem. Netværket har ikke været anledning til, at der er udviklet samarbejde på tværs af myndigheder, kommunale institutioner og kommunale virksomheder inde for samme kommune. Udfordringen er, om netværket på sigt kan være med til at understøtte intern kommunal koordinering og videndeling og på den måde fremme grønne, offentlige indkøb.

Da netværket primært hidtil har arbejdet med miljøredøgørelsesarbejdet har dets fokus været miljøforholdene internt på den enkelte virksomhed. Der er derfor ikke systematisk blevet arbejdet med krav til leverandører. Dette betyder dog ikke, at det ikke kan blive en fremtidig aktivitet, da der er pres fra medlemsvirksomheder til at udvide netværkets miljøfokus. Det hidtidige incitament for nogle medlemsvirksomheder i netværket til at arbejde med leverandørkrav er kundekrav.

5.8.3 Økonomiske incitamenter

Miljøredøgørelsesindsatsen har ikke hidtil ført til hverken reduktion i tilsynsgebyr for virksomheder eller besparelser i tilsynsarbejdet for myndighederne. Der har været udtrykt politisk interesse for effektivisering af tilsynsarbejdet på grundlag af miljøredøgørelsesarbejdet, for at reducere udgifterne til tilsynsindsatsen. Netværket har ikke hidtil brugt miljøredøgørelsesindsatsen som anledning til at differentiere tilsynet mellem virksomheder, der har udarbejdet miljøredøgørelser, og virksomheder, der ikke har udarbejdet miljøredøgørelser. Der er dog ikke interesse blandt de deltagende virksomheder og myndigheder for at formalisere en differentiering i tilsynet (differentiering i indhold og gebyr) med udgangspunkt i miljøredøgørelsesindsatsen, da begge parter oplever fordele ved en løbende kontakt, og myndighederne endvidere gerne vil fastholde muligheden for at kunne udøve kontrol. Muligheden er dog udtrykt hos en lille medlemsvirksomhed, der gerne ser en differentiering i prisen for tilsyn, for at virksomheden på den måde kunne få en økonomisk fordel ud af miljøarbejdet.

Netværket har ikke hidtil arbejdet systematisk med information om støtteordninger til medlemmerne eller selv været initiativtager til ansøgninger. Sekretariatet har assisteret de virksomheder, der selv har henvendt sig, ved at henvise til andre virksomheder, der har søgt støtte. På denne måde har virksomheder indbyrdes udvekslet ansøgninger. Sekretariatet vurderer, at de ikke kan have overblik over de forskellige miljøstøtteordninger m.m., men at det ville være godt at få etableret et samarbejde om støtteordninger med erhvervsudviklingsafdelingen i amtet, da de allerede har kendskab til ordningerne.

5.8.4 Miljøredøgørelsen/diplomet som strategisk virkemiddel

En vigtig motivation for flere virksomheder for at blive medlem af netværket, var muligheden for at forbedre dialogen med virksomhedens netværk, herunder de nære omgivelser. Miljøredøgørelsesindsatsen har fremmet medlemmernes muligheder for at kommunikere virksomheders miljøforhold ud til deres netværk. Virksomhederne benytter dog tilsyneladende ikke redegørelsen strategisk i relation til deres netværk, herunder deres kunder, men anvender alene redegørelsen som dokumentation, når det bliver efterspurgt.

Der er forskellige begrundelser for, at virksomhederne ikke bruger miljøredøgørelsen/diplomet aktivt i deres markedsføring. Eksempler er, at diplommet ikke kendes i udlandet, at kundegruppen ikke har tradition for at efterspørge miljø, at virksomheden benytter andre mærker og at flere mærker vil skabe forvirring.

5.8.5 Grønt Partnerskab

Der er en interesse for grønt partnerskab i netværket, da både virksomheder og myndigheder vurderer, at et partnerskab kan støtte netværket i f.eks. dets udviklingsaktiviteter. Netværket regner med, at partnerskabet kan være med til at sætte aktiviteter i gang på tværs af netværk, samt at erfaringer gjort i et netværk kan overføres til de øvrige netværk. Det vil tilføre ressourcer til netværket ved igangsættelse af nye aktiviteter, hvis netværket kan trække på udviklede materialer/manualer, udviklede metoder og erfarne medlemmer fra andre netværk, der allerede har arbejdet med det pågældende område.

5.9 Netværkets muligheder for at fremme den produktorienterede miljøstrategi

5.9.1 Målgrupper

Netværkets hidtidige målgruppe er som før nævnt væsentligst de miljøtunge virksomheder. Dette valg er udfra, at det er hos de miljøtunge virksomheder, at der væsentligst kan opnås reduktioner i miljøbelastninger. Med udgangspunkt i et produktperspektiv, hvor det er produktets samlede miljøbelastninger, der er i fokus, kan det være nødvendigt at revurdere, om andre virksomheder også er interessante, f.eks. servicevirksomheder, der blandt andet giver anledning til miljøbelastning i brugsfasen.

5.9.2 Myndighedernes naturlige adgang til ledelsen

Myndighedernes kontakt til og samarbejde med virksomhederne er i dag primært omkring løsning af lokale og regionale miljøproblemer. Myndighederne har kontakt til en kontaktperson på virksomhederne, men har mulighed for tillige både at tage kontakt til ledelsen og andre medarbejdere, hvis løsningen af et problem kræver det. Temaet for kontakten vil i de tilfælde være afgrænset til at finde løsninger på de pågældende problemer. Strategiske overvejelser, herunder produktudvikling, er i dag ikke et tema, der naturligt diskuteres mellem miljømyndigheder og virksomhederne. Hvis miljømyndigheder og virksomheder skal samarbejde om produkters miljøbelastninger og udvikling af renere produkter, vil det være nødvendigt at udvikle dialogen til også at omfatte produktet.

5.9.3 Erfaringsudveksling i kommunen m.fl.

Der er stadig ikke mange kommunale og amtslige virksomheder, der i dag deltager i GNS. Der foreligger derfor ikke nødvendigvis grønne nøgletal for mange af de kommunale og amtslige virksomheder. De fleste virksomheder har offentlige virksomheder som underleverandører i forbindelse med f.eks. forbrug af energi og vand samt håndtering af spildevand og affald.

I forbindelse med virksomheders produktindsats vil der derfor kræves en indsats, for at tilvejebringe de offentlige virksomheders nøgletal for miljø til en analyse og vurdering af virksomhedernes produkter. Der er i dag ikke krav til de kommunale og amtslige virksomheder om, at de skal arbejde produktorienteret, og der er derfor heller ikke erfaringer med at anvende metoderne på egne virksomheder i kommunalt regi.

5.9.4 Aktuelle aktiviteter som understøtter POMS

Netværket har hidtil arbejdet primært med udarbejdelse af miljøredegørelser. Netværkets væsentligste bidrag til at understøtte POMS er derfor arbejdet med at skabe overblik og dokumentere medlemsvirksomheders miljøforhold.

5.9.5 Netværkets udviklingsmuligheder

Netværket har forskellige muligheder for fremover at understøtte POMS. Nogle af medlemsvirksomhederne har erfaringer med at arbejde produktorienteret, f.eks. med at stille krav til leverandører, at arbejde med LCA metoder og mærke produkter. Netværket kan derfor trække på eksisterende erfaringer i netværket og formidle disse erfaringer til en bredere kreds. Netværket kan endvidere tage afsæt i virksomheder, der gerne vil indgå i fælles udviklingsaktiviteter om aspekter i POMS og sætte egentlige udviklingsaktiviteter i gang.

Centrale udfordringer for netværket i forbindelse med en prioritering af at understøtte POMS, vil være dels at rekruttere nye målgrupper, der er relevante for POMS, dels at sikre koordinering og videndeling internt hos myndighederne med hensyn til tilsynsarbejde, aktiviteter i GNS, miljøarbejde i de kommunale og amtslige virksomheder og aktiviteter vedrørende grønne indkøb.

6 Industriens Miljøklub Fyn og MiljøForum Fyn

Det fynske miljønetværk består af to formelt adskilte netværk, der imidlertid er delvist overlappende og formentlig på vej mod en fusion. Det drejer sig dels om Industriens Miljøklub Fyn (IMF) - det først stiftede og omfattende produktionsvirksomheder - dels om MiljøForum Fyn (MFF) med en bredere medlemsbasis og brancheopdelte miljøklubber.

Til brug for denne casebeskrivelse i projektet Grønne Netværk forekommer det hensigtsmæssigt at se de to netværk under ét. De er derfor begge omfattede af casen, idet de indledende beskrives særskilt, mens de behandles under ét i den afsluttende analyse af netværkenes potentiale set i relation til at fremme en grøn markedsøkonomi og en produktorienteret miljøstrategi.

6.1 Industriens Miljøklub Fyn

6.1.1 Netværkets baggrund og formål

Industriens Miljøklub Fyn (IMF), der er stiftet i 1998, er en industridrevet forening. Initiativet til IMF er taget af direktørerne for seks større, fynske virksomheder sammen med Fyns Amt.

Den idemæssige baggrund for IMF er en erkendelse af, at en moderne virksomhed er langt mere end sit produkt. Den bliver i høj grad bedømt på sine relationer til omverdenen. Og på sine evner som partner i forhold til samarbejdende virksomheder og myndigheder.

Eksempel 1: Samarbejdet som begrundelse for medlemskab
En mellemstor fremstillingsvirksomhed (inventar) fremhæver fællesskabet og sparringmulighederne i IMF som afgørende grund til at deltage i netværket. Virksomheden har i en længere årrække arbejdet med miljø (renere teknologi, grønne regnskaber) ud fra egne præmisser og systemer. Da IMF så dagens lys, fandt virksomheden det oplagt at gå ind i dette mere forpligtende fællesskab, hvor der nu udarbejdes en årlig miljøredegørelse.

Virksomheden fremhæver følgende fordele ved medlemskabet: a. kontakter, b. sparring og erfaringsudveksling, c. udvikling (f.eks. løbende udvikling af manualen for miljøredegørelser) og d. support fra et slagkraftigt sekretariat ("Et erfa-samarbejde uden sekretariat, men blot baseret på travle medlemmers skiftende indsats, når erfaringsmæssigt ikke IMF's kvalitetsniveau med hensyn til foredrag, mødetilrettelæggelse m.v.").

Virksomheden benytter ikke direkte miljøredegørelsen i sin markedsføring,

men forventer at den bidrager til et generelt positivt omdømme og smidige relationer til tilsynsmyndighederne. Virksomheden er opmærksom på, at bygherrer i stigende omfang spørger ind til produktrelaterede miljøforhold, og har derfor som pilotprojekt gennemført en LCA-analyse på et enkelt produkt, blandt andet med bistand fra konsulenter udlånt fra IMF's sekretariat.

En af de afgørende parametre for en virksomheds succes er dens håndtering af de miljømæssige udfordringer. Det gælder i selve produktionen. Og det gælder i forhold til at dokumentere processens og produkternes bæredygtighed.

Fremtidens succesfulde virksomhed skal tegne en profil, der tiltrækker den bedst kvalificerede arbejdskraft. Den skal indgå i netværk, der sikrer medarbejderne inspiration og gode faglige miljøer uanset virksomhedens størrelse. Og den skal være forud for lovgivningskrav, så den sikrer sig den optimale handlefrihed i forhold til produktion og tilrettelæggelse.

Miljøsamarbejdet i IMF skal fungere i form af et forum for fælles udvikling og erfaringsudveksling mellem offentlige myndigheder og private og offentlige virksomheder i Fyns Amt om miljøforhold af betydning for det fynske erhvervsliv.

Der arbejdes i foreningen for at reducere ressource- og miljøbelastning til gavn for miljøet og erhvervslivet gennem konkrete samarbejdsprojekter, information, erfaringsudveksling, miljøredegørelser m.v. Foreningen arbejder endvidere for, at der under hensyntagen til miljøet skabes rammer for en fortsat udvikling af det fynske erhvervsliv.

IMF's aktiviteter er geografisk afgrænsede til Fyns Amt.

6.1.2 Aktører i netværket

I IMF kan optages private og offentlige *produktionsvirksomheder* inden for Fyns Amt, som gennem deres erhvervsudøvelse eller funktioner har vist en særlig interesse i udarbejdelse af bæredygtige løsninger for miljøområdet og deling af denne viden. IMF har ultimo 2002 37 medlemsvirksomheder. Medlemsvirksomhederne dækker mange forskellige brancher og størrelser. Det prioriteres, at det er topledelsen, der repræsenterer virksomheden i IMF, for at sikre ledelsesopbakning.

Som noget nyt har produktionsvirksomheder inden for jordbrug mulighed for at blive medlem af IMF.

Miljømyndighederne er ikke medlem af IMF, men der er et tæt samarbejde med miljømyndighederne, der er politisk repræsenterede i IMF's bestyrelse.

6.1.3 Aktiviteter i netværket

Nedenfor er oplistet de forskellige former for aktiviteter i netværket:

- Vedligeholdelse og ajourføring af IMF's manual for udarbejdelse af miljøredegørelser.
- Samarbejde mellem virksomheder og deres tilsynsmyndigheder om udarbejdelse af miljøredegørelser m.m. Miljømyndighederne hjælper med information og procesvejledning.
- Konsulentbistand, hvor medlemmerne via MiljøForum Fyns miljøkonsulentordning tilbydes at kunne låne en miljøkonsulent i en periode, til at hjælpe med udarbejdelse af miljøredegørelse eller iværksættelse af andre miljøprojekter.
- Gå-hjem-møder, virksomhedsbesøg og temadage.
- Sparring mellem virksomhederne, hvor mere erfarne virksomheder med hensyn til miljøområdet coacher de mindre erfarne virksomheder.
- Uddannelsesaktiviteter i form af etablering af vækstgrupper, som miljømedarbejderne i virksomhederne kan deltage i.
- Fælles markedsføring af såvel IMF og medlemmerne via hjemmeside.
- Nyhedsbrev om blandt andet aktiviteter i IMF, nyt lovstof og gode ideer.
- Uddeling af diplomer en gang om året til de virksomheder, der i årets løb har fået godkendt sine miljøredegørelser.

Netværket berører og arbejder med følgende temaer:

- Miljøredegørelser.
- Grønne regnskaber.
- Miljøledelse, herunder standarder.
- LCA.
- Leverandørvurderinger.
- Arbejdsmiljø.

Eksempel 2: Virksomhed med miljømærket produkt

Virksomheden, der er en større, procestung virksomhed i en miljøfølsom branche, er ISO 14001 certificeret og EMAS registreret og med svanemærket produkt. Den begrundet sit medlemskab af IMF med markedsføringsværdien - "vi bliver kendt for noget godt" - og med tilgangen til andre virksomheder... "som vi kan lære noget af". Det høje faglige niveau af IMF's årsmøder, foredrag, kurser m.v. fremhæves positivt, herunder den sociale værdi i mødet med gode kolleger.

I LCA-mæssig henseende føler virksomheden sig dækket ind gennem svanemærket og har ikke behov for initiativer fra netværket på dette område.

Eksempel 3: En større, miljøtung procesvirksomheds oplevelser af POMS Virksomheden, der er både EMAS- og ISO 14001 certificeret, har valgt at deltage i IMF under hensyn til de relevante kontaktmuligheder medlemskabet indebærer, både til myndigheder og potentielle

samarbejdspartnere. Endvidere på grund af de ofte udmærkede miljørettede foredrag m.v., som tilbydes medlemmerne. Derimod udarbejder virksomheden ikke IMF's særlige miljøreddegørelse - "det bliver for meget oven på både EMAS og ISO". Virksomheden er selv så langt fremme i sit miljøarbejde, at den ikke ser noget væsentligt fagligt udbytte i erfaringsudveksling med andre medlemsvirksomheder.

Virksomheden leverer hovedsageligt til fjernmarkeder, der endnu ikke stiller LCA-krav. Dog interesserer området virksomheden, specielt hvis der fra centralt hold bliver taget initiativer, der skaber bevægelse i det nuværende dødvande. Der peges på UMIP's 'manglende opdatering' og på Sigma Pro, der er et langt mere anvendeligt LCA-værktøj. Der advares mod at ride specielle danske politiske 'kæpheste' ved fastlæggelse af LCA-miljøbelastninger. Og der efterlyses tunge, gennemarbejdede cases omfattende hele leverandørkæden og benchmarket mod andre landes tilsvarende cases. "Vi ser brudstykkeanalyser, men aldrig hele kæden"... "Fokuser udviklingsarbejdet omkring leverandørkæder fremfor omkring samarbejde mellem (konkurrerende) virksomheder på samme plads i kæden. De vogter på hinanden og holder kortene tæt til kroppen".

Virksomhedens talsmand peger uopfordret på, at myndighedernes tilsynsarbejde alt for sjældent tager udgangspunkt i virksomhedens miljøreddegørelser. "Det er som om, man ikke kender dem". Han efterlyser en bedre koordination på dette punkt og peger på Arbejdstilsynets klassificering af virksomheder i tilsynsgrupperne 1-3 som en mulig model for et graderet miljøtilsyn.

6.1.4 Struktur og ressourcer

Netværket har en bestyrelse, der varetager ledelsen af IMF. Bestyrelsen, der består af 8 medlemmer, er sammensat af seks valgte virksomhedsrepræsentanter, hvoraf en vælges som formand på generalforsamlingen, et medlem udpeges af Fyns Amtsråd og skal være et medlem fra Fyns Amts Trafik- og Miljøudvalg, og et medlem udpeges af Kommuneforeningen i Fyns Amt og skal være et medlem fra foreningens bestyrelse.

Bestyrelse for Industriens Miljøklub Fyn:

Formand:

Prod. Dir. Bjørn Thygesen	Montana Møbler a/s
---------------------------	--------------------

Næstformand:

Miljøchef Per Kjærgaard	Kommunekemi a/s
-------------------------	-----------------

Bestyrelsesmedlemmer:

Udvalgsformand Poul Weber	Fyns Amt
Teknisk chef Jørgen Havshøj-Jensen	TARCO VEJ A/S, Nyborg
Fabrikschef Ole Møller	H+H Fiboment A/S
Rådmand Søren Møller	Kommuneforeningen i Fyns Amt
Miljøchef John Tang	Dalum Papir A/S
Direktør Steen E. Laursen	ELDAN Scandinavian

Til at varetage den daglige ledelse og koordinering af IMF's aktiviteter er etableret et sekretariat, der består af en sekretariatsleder og et par medarbejdere. Sekretariatet er fælles for IMF og MiljøForum Fyn. IMF er ældre end MiljøForum Fyn. IMF kører i dag som en selvstændig klub, men har et tæt samarbejde med MiljøForum Fyn og overvejer at indmelde sig heri.

www.IMK-fyn.dk
Sekretariat:
Industriens Miljøklub Fyn
Forskerparken 10
5230 Odense M

Telefon: 63 15 71 00
Fax: 65 93 23 09
E-mail: admin@IMK-fyn.dk

Medlemmer af IMF forpligter sig til, at de inden for en toårig periode efter indmeldelse i IMF skal udarbejde en miljøredegørelse efter IMF's standard. Denne miljøredegørelse skal herefter opdateres mindst hvert andet år. Omvendt forpligter IMF sig til at bistå medlemmerne i forbindelse med udarbejdelse af og opfølgning på miljøredegørelsen. Miljøklubbens medlemmer kan trække på viden fra miljømedarbejdere hos amt, kommuner eller Miljøcenter Fyn/Trekantområdet til at udarbejde miljøredegørelser. Virksomhederne tilbydes endvidere at kunne låne en miljømedarbejder, som en slags starthjælp i op til tre måneder i forbindelse med miljøkortlægning eller andre relevante miljøaktiviteter. Denne mulighed er til stede i kraft af en miljøkonsulentordning, der er etableret af MiljøForum Fyn i samarbejde med Fyns Amt og AF-Fyn. Miljøkonsulenterne er ledige akademikere, der er ansat i jobtræning.

Miljøredegørelsen, der skal udarbejdes, lever op til kravene til grønne regnskaber. Det er muligt at inddrage arbejdsmiljø i arbejdet, men det er frivilligt. Der benyttes samme manual til udarbejdelse af miljøredegørelse og stilles samme krav til miljøredegørelsen som i Green Network. IMF indgår i samarbejde med Green Network m.fl. om udvikling af manual til miljøredegørelser.

Medlemsvirksomhederne betaler kr. 8.000 i kontingent om året. Derudover støtter Fyns Amt med erhvervspuljemidler. Fyns Amt og Miljøcenter Fyn/Trekantområdet støtter endvidere med arbejdskraft til sekretariat og bistand til det forebyggende miljøarbejde på medlemsvirksomhederne, ved at de tilpasser tilsynet fra at være kontrollerende til at være vejledende/informerende (differentieret tilsyn). Amt og kommuner finansierer endvidere den årlige temadag for Fyns industri.

Sammenfattende kan man sige, at erhvervspuljemidlerne gør det muligt at støtte virksomhederne til at komme i gang med miljøarbejdet, og at det

løbende samarbejde i miljøklubben finansieres dels af kontingentindtægten og dels ved en tilpasning af det allerede eksisterende miljøtilsyn.

6.1.5 Resultater i netværket

IMF har gennem hele sit virke været voksende, både hvad medlemsantal og aktiviteter angår. I sine første års eksistens har Industriens Miljøklub konsolideret sig, blandt andet gennem formelle samarbejdsaftaler med Fyns Amt og Miljøcenter Fyn/Trekantområdet I/S, og miljøet og virksomhederne er begyndt at nyde godt af erfaringsudveksling og miljøgennemgange. Således har flertallet af Miljøklubbens medlemmer nu afleveret deres første miljøredegørelse. Adskillige har lavet deres første opfølgingsredegørelse, og enkelte skal i 2003 i gang med anden opfølgingsredegørelse.

Fra starten med de 6 initiativtagende virksomheder er medlemstallet nu oppe på 37. Ud over en jævn tilstrømning af nye medlemmer fra industrien, er landbruget nu også blevet interesseret. Foreningen forventer således, at der i 2003 udarbejdes miljøredegørelser på 10 landbrug fordelt på forskellige produktionsformer og dækkende størrelser fra små familielandbrug til store godser. Der er indgået samarbejdsaftaler mellem IMF og landbrugets organisationer.

Der er godt medlemsfremmøde til aktiviteterne i netværket, der således har bidraget til opbygning af miljøkompetence hos virksomhederne og hos miljømedarbejdere hos Fyns Amt og i Miljøcenter Fyn/Trekantområdet, men også hos enkeltpersoner i jobtræning.

Det har dog hidtil været svært at integrere IMF's aktiviteter og indsats i forhold til arbejdsmiljøet med Arbejdstilsynets arbejde. Arbejdstilsynet har ikke haft ressourcer til at indgå kvalitativt og kvantitativt i foreningens arbejde.

6.1.6 Erfaringer med netværkets funktion

De første medlemmer, der udarbejdede miljøredegørelser i netværksregi, havde allerede inden da miljøstyringssystemer af den ene eller anden art. For disse virksomheder har medlemskabet af netværket betydet yderligere krav til synlig og vel-argumenteret prioritering af miljøindsatsen, og erfaringsudvekslingen mellem disse medlemmer har meget gået på problemstillinger omkring leverandørstyring og integrering af forskellige ledelsessystemer samt LCA.

Den næste gruppe medlemmer, der udarbejdede miljøredegørelser i netværksregi, startede fra bunden af og har dermed fået tilført virksomheden megen miljøkompetence. Denne gruppe virksomheder arbejder i dag typisk på at gøre deres miljøledelse certificerbar.

På det seneste har IMF fået mulighed for at anvende flere ressourcer på samarbejdet med den enkelte virksomhed, hvilket har gjort, at flere virksomheder er kommet i gang med det første kortlægningsarbejde.

IMF's sekretariat var oprindeligt lokaliseret i amtsgården, men er siden flyttet ud til sin nuværende beliggenhed i Forskerparken. Dette opleves af alle parter som en 'neutral grund' for ligeværdig dialog, hvor amtsgården i højere grad forbindes med traditionel myndighedsudøvelse.

Det er bemærkelsesværdigt, at landbruget ikke har valgt at danne sin egen klub. Det begrundes med, at landbruget vedkender sig en stigende industrialisering af erhvervet og derfor føler sig i godt selskab i IMF. Det har fremmet medlemshvervningen i landbruget, at IMF er gået via landbrugets organisationer i stedet for - som f.eks. i Trekantsrådets Green Network - at forsøge direkte håndplukning af den enkelte landmand.

Trods væksten i medlemstallet har man dog måttet konstatere, at det i forhold til det fynske potentiale fortsat er et lille mindretal af produktionsvirksomheder, der deltager, formentlig på grund af kontingentkravet på 8.000 kr. årligt. Årskontingentet var i øvrigt oprindeligt 25.000 kr., men blev herefter gradvist nedsat. Hvor finansieringsnøglen oprindeligt var 50/50 mellem offentligt tilskud og medlemskontingent, dækker Fyns Amt og de fynske kommuner i dag to tredjedele af udgifterne.

Amtets basistilskud dækkes ikke over amtets miljøkonti, men af erhvervsfremmemidler og regionale udviklingspuljer, hvilket principielt harmonerer med at IMF - foruden miljøforbedringer - eksplicit sigter mod at udnytte de kommercielle fordele ved en progressiv miljøindsats i kraft af konkurrencemæssige fordele for medlemsvirksomhederne. Hvor den kommercielle udnyttelse af miljøteknologien imidlertid i Midtjyllands grønne netværk Green City Denmark er selve rationalet og omdrejningspunktet for netværkets aktiviteter, er dette ikke på samme måde tilfældet hos IMF på Fyn. Her er medlemskabet ikke som i Green City domineret af miljøindustrien, men af produktionsvirksomheder i almindelighed, og netværksaktiviteterne er centreret om miljøredegørelser, erfaringsudveksling og videntilførsel. Den kommercielle udnyttelse af miljøindsatsen er hovedsageligt overladt til de enkelte virksomheder.

Med henblik på at styrke medlemshvervningen vil der på den kommende generalforsamling i foråret 2003 blive lagt op til indførelse af et interessemedlemskab til yderligere reduceret kontingent, hvor virksomheder kan blive medlemmer på prøve i et års tid uden krav om at skulle udarbejde en miljøredegørelse. En udvidet medlemsbase er af betydning af flere grunde, blandt andet også fordi de virkelige fordele i relation til tilsynsmyndighederne først fremkommer, når også andre end 'klassens pæne drenge' indgår i dialogen og gennem udarbejdelse af miljøredegørelser engagerer sig i miljøudvikling.

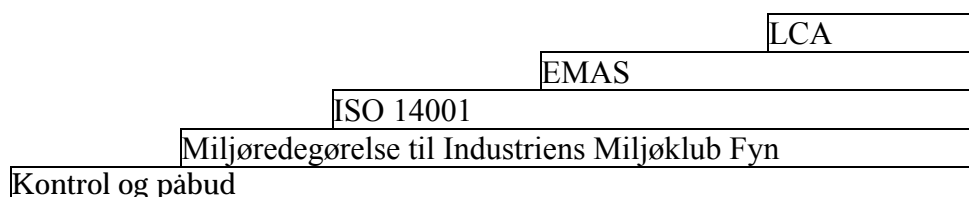
I øvrigt vil der på generalforsamlingen blive taget stilling til en eventuel indmeldelse i det bredere miljø samarbejde MiljøForum Fyn (MFF), idet IMF naturligt vil kunne indgå i MFF's vifte af branche- /-sektor-opdelte miljøklubber. Som tidligere anført er sekretariatet for IMF og MFF i forvejen fælles.

Det har været drøftet med IMF, hvorvidt udarbejdelsen af en miljøredegørelse giver medlemmet fordele i form af et lempeligere eller gebyrmæssigt billigere tilsyn. Tilsynsmyndighederne hævder, at det medfører et tilpasset tilsyn, uden at en sådan graduering dog endnu er sat i system og dokumenterbar.

IMF peger på, at den nationale miljø-tilsynspolitik er splittet mellem to lejre: Den ene, som går ind for standardisering af miljøkrav med vægt på virksomhedernes selvkontrol og minimal myndigheds-’omklamring’, og den anden, der tilstræber mere fleksible, lokalitetstilpassede løsninger baserede på dialog og aftaler mellem myndigheder og virksomheder. Ikke overraskende kan man konstatere, at medlemsvirksomhederne i IMF nærmest hælder til den sidstnævnte model, idet de dog gerne ser endnu mere håndgribelige fordele af IMF-medlemskabet i relation til tilsynet.

Det har endvidere været drøftet, hvad man skal med lokalt autoriserede miljøredegørelser, når man har internationale miljøcertificeringer som ISO 14001 og EMAS. IMF anfører hertil, at sidstnævnte er fokuseret på virksomhedens procedurer, medens miljøredegørelsen er orienteret mod substansen, miljøresultatet - i øvrigt ligesom grønne regnskaber, men med yderligere krav. En ISO-certificering er derfor ikke nogen garanti mod at undgå problemer med tilsynsmyndighederne.

IMF betragter udviklingen i virksomhedens miljøpræstation, som trin på vej op ad en trappe:

IMFs primære formål er at få virksomhederne til at tage det første trin op ad trappen. De næste trin med ISO, EMAS og LCA er primært virksomhedernes egne projekter. IMF's målsætning er, at vi får så mange virksomheder som muligt til at komme i gang med miljøstyring, og erfaringerne indtil nu er, at ’husmandsmodellen’ kan selv de små og mellemstore virksomheder klare. Når virksomheden har fået støtte til at lave den første miljøredegørelse, er det virksomhedens ansvar at følge op og udarbejde de efterfølgende miljøredegørelser.

Foreningens forskellige medlemmer befinder sig forskellige steder på vej op ad trappen og skal derfor have støtte og tilsyn tilpasset deres aktuelle stade. Et hovedmål for foreningen er at støtte både virksomheder og myndigheder i denne proces.

Eksempel 4: LCA løses i branche regi - uden om det regionale netværk

En mellemstor, procestung ISO 14001-certificeret fremstillingsvirksomhed begrunder medlemskabet af IMF dels med relationen til tilsynsmyndighederne - “dialogen føres på et andet plan” - dels med erfaringsudvekslingen

med kolleger. Virksomheden udarbejder miljøreddegørelse og grønt regnskab.

Den produktrettede miljøstrategi er central for virksomheden, men dens LCA-rettede aktiviteter kører i brancheregi med et for branchen specielt udviklet LCA-værktøj. "...På dette punkt kan IMF ikke hjælpe os".

6.2 MiljøForum Fyn

6.2.1 Netværkets baggrund og formål

Private virksomheder, uddannelsesinstitutioner, organisationer og offentlige myndigheder på Fyn med interesser for miljø og bæredygtig udvikling dannede i 2000 et forum, MiljøForum Fyn (MFF) til udveksling af erfaringer inden for miljøområdet, herunder dannelse af miljøklubber inden for forskellige brancher. Initiativet blev blandt andet taget på baggrund af gode erfaringer med Industriens Miljøklub Fyn (IMF), der var dannet et par år tidligere. En lang række fynske miljøaktører bakkede fra starten op om ideen med at sprede erfaringerne fra IMF til andre brancher.

Formålet med MiljøForum Fyn er at styrke den grønne tankegang inden for såvel den offentlige som den private sektor på Fyn - også uden for kredsen af produktionsvirksomheder. Fokus er på grøn jobskabelse og integration af miljøperspektiver i eksisterende job gennem blandt andet:

- Erfaringsudveksling og inspiration
- Netværksdannelse og samarbejdsprojekter
- Bistand til projektudvikling og finansiering
- Uddannelsesaktiviteter.

6.2.2 Aktører i netværket

MiljøForum Fyn er organiseret som en forening. Private virksomheder, organisationer, offentlige myndigheder og institutioner med hjemsted i Fyns Amt kan tilslutte sig MiljøForum Fyn. De nuværende medlemmer er Fyns Amt, Kommuneforeningen i Fyns Amt, Miljøcenter Fyn/Trekantområdet I/S, AF- Fyn, Fyns Erhvervscenter TIC, LO Fyns Amt, COGITA, Syddansk Universitet, AMU-Fyn, Odense Tekniske Skole, Fredericia-Middelfart Tekniske Skole, Tietgenskolen, Udviklingspark Nord, Fyntour, COWI. Teknologisk Institut - Fyn og Ingeniørhøjskolen Odense Teknikum.

Uanset om man er forum- eller klubmedlem kan man i udgangspunkt deltage i alle arrangementer i MiljøForum Fyn og i miljøklubber i regi af MiljøForum Fyn og i arrangementer i Industriens Miljøklub Fyn (www.imk-fyn.dk). Mulighederne for netværksdannelse på tværs af brancherne øges derved betydeligt og samtidig får medlemmerne mulighed for et væsentligt større udbytte af kontingentet.

6.2.3 Aktiviteter i netværket

Et af de centrale arbejdsområder for MiljøForum Fyn er at tage initiativ til dannelse af miljøklubber inden for forskellige brancher. I 2001 blev der i regi af MiljøForum Fyn dannet to miljøklubber:

- Bygge- & Anlægssektorens Miljøklub Fyn (24 medlemmer)
- Uddannelsesinstitutionernes Miljøklub Fyn (15 medlemmer)

Miljøklubberne danner rammen om samarbejde, erfaringsudveksling og netværksdannelse. Målet med miljøklubberne er:

- at arbejde for at mindske ressourceforbruget og miljøbelastningen i branchen
- at arbejde bevidst og systematisk med miljøforhold, der har betydning for det enkelte medlem og for den fynske udvikling generelt.

Som klubmedlem er man forpligtet til at udarbejde en miljøredegørelse og til at opfylde redegørelsens målsætninger. Som støtte til at løfte denne opgave tilbydes klubmedlemmerne at kunne låne en miljøkonsulent i op til tre måneder i forbindelse med miljøkortlægningen. Denne mulighed er til stede i kraft af en miljøkonsulentordning, som MiljøForum Fyn har etableret i samarbejde med Fyns Amt og AF-Fyn. Miljøkonsulenterne er ledige akademikere, der er ansat i jobtræning. Klubmedlemmerne kan også få hjælp fra miljøkonsulenterne til andre miljørelaterede arbejdsopgaver som f.eks. kortlægning af arbejdsmiljøforhold (APV) eller livscyklusvurderinger. Konkret har 6 klubmedlemmer fået hjælp fra en miljøkonsulent i foråret 2002. Fra oktober 2002 har 5 ledige akademikere, ansat i jobtræning, arbejdet som MiljøForum Fyns miljøkonsulenter blandt klubmedlemmerne i de fynske miljøklubber. Ved de klubmedlemmer, hvor der er tilknyttet en lokal miljømyndighed, indgår disse også i arbejdet med information, processtøtte m.m. integreret i tilsynsarbejdet.

Eksempel 5: Brug af ledige akademikere til LCA-analyser

En større ISO certificeret fremstillingsvirksomhed, der er medlem af IMF, gennemførte en LCA-analyse på et udvalgt produkt med bistand fra konsulenter udlånt af MiljøForum Fyn. Virksomheden har været tilfreds med den ydede bistand og fremhæver i øvrigt medlemskabet af et grønt vidennetværk som positivt: " ...Selvom vi er store, er vi jo ikke alvidende."

Også udsigten til kontante besparelser og dermed øget konkurrencedygtighed fremhæves: " ...Selv om vores primære indgangsvinkel er at skåne miljøet, er vi bestemt ikke blinde for, at der også er økonomi i at vise miljøhensyn. Miljøafgifterne på vand, el, affald etc., vil efter al sandsynlighed blive ved med at stige. Derfor vil vi på lidt længere sigt kunne reducere vores omkostninger, når vi er ressourcebevidste. Det styrker vores konkurrenceevne. - Samtidig tror vi på, at en bevidst holdning til miljøet i stigende grad bliver et krav fra kundernes side. Vi mærker det allerede, når det gælder vores produkters miljøpåvirkning - kunderne sætter

helt klart pris på f.eks. vores nye maskiner med et meget lille forbrug af el m.m., og det er kun et spørgsmål om tid, før kunderne også spørger til selve fabrikkens miljøpåvirkning".

Virksomheden, der for tiden arbejder på sin første miljøredegørelse til IMF, oplever i øvrigt som følge af medlemskabet en smidigere dialog med tilsynsmyndighederne.

Virksomheden ser gerne et langt større antal medlemmer af netværket, hvor det relativt høje kontingent formentlig holder mange mindre virksomheder borte.

Udover arbejdet med miljøredegørelser arrangeres der løbende temamøder, erfa-grupper m.m. i miljøklubberne. Et klubmedlem i én miljøklub inviteres til arrangementer i de andre miljøklubber og i MiljøForum Fyn. Herved giver medlemskabet mulighed for at deltage i en lang række arrangementer. Herunder følger en liste over afholdte arrangementer i MiljøForum Fyn, Bygge- & Anlægssektorens Miljøklub Fyn og Uddannelsesinstitutionernes Miljøklub Fyn:

2002:

- Temamøde om psykisk arbejdsmiljø i uddannelsesinstitutionen
- Temamøde om miljøvenlige driftsplaner
- Konference om barrierer for miljørigtigt byggeri
- Miljøvenlig drift af udearealer
- Temamøde om miljødeklarering af bygninger
- Temamøde om inddragelse af miljø i undervisningen
- MiljøForum Fyns Generalforsamling og Årsmøde
- Temamøde om indkøb af energirigtige apparater
- Temamøde med byggepladsrundvisning på 'Ny Hunderup Skole' og opstart af affaldsminimeringsprojekt
- Temamøde om miljøhensyn i byggeriet
- Inspirationsmøde om inddragelse af miljøaspekter i drift og undervisning
- Projektgruppemøde om Bygge- & Anlægssektorens Miljøklub Fyns manual.

2001:

- Generalforsamling i Uddannelsesinstitutionernes Miljøklub Fyn
- Generalforsamling i Bygge- og Anlægssektorens Miljøklub
- Rådgivning om husejerens muligheder for miljøhensyn ved byggeri og vedligeholdelse
- Konference om miljørigtigt byggeri.

Dertil kommer initiativgruppemøder, der blev afholdt i forbindelse med opstart af miljøklubberne.

I 2002/2003 er det tanken, at MiljøForum Fyn tilbyder nye miljøklubber inden for 'brancherne':

- Idræt
- Ferie og fritid
- Social- og sundhed
- Detailhandel
- Transport
- Kommuners agenda 21-arbejde

6.2.4 Strukturer og ressourcer

Der er nedsat en bestyrelse, som har ansvaret for den daglige ledelse af foreningen. Bestyrelsen består af 7 medlemmer, jf. nedenstående tekstboks:

MiljøForum Fyns bestyrelse:

- Formand Poul Weber, formand for Trafik- og Miljøudvalget, Fyns Amt
- Næstformand Bent Skovlund, formand for LO Fyns Amt
- Søren Møller, formand for Teknik- og Miljøudvalget, Kommuneforeningen i Fyns Amt; rådmand for Miljø- og Teknikforvaltningen, Odense Kommune
- Søren Edlefsen, direktør, Fyns Erhvervscenter TIC
- Frede Kruse, afdelingsleder, Odense Tekniske skole
- Mogens Flint, lektor, Syddansk Universitet.
- Birger Munther, direktør, Udviklingspark Nord

MFF har et sekretariat i Forskerparken Fyn. Der er ansat en sekretariatsleder, og derudover er sekretariatet bemandet med to sagsbehandlere. Sekretariatet kan endvidere trække på ekspertisen hos Fyns Amt, Miljøcenter Fyn/Trekant-området og COGITA. Ledelsen af sekretariatet er sammenfaldende med ledelsen af sekretariatet for Industriens Miljøklub Fyn.

Sekretariatet varetager følgende funktioner:

- Etablering af miljøklubber
- Koordination og netværksdannelse
- Projektudvikling og fundraising
- Erfaringsudveksling og -formidling
- Koordination af miljøkonsulentordning.

Miljøklubberne stiftes som selvstændige foreninger med egne vedtægter m.v. Dog er det en betingelse, at medlemmer af en miljøklub forpligter sig til at udarbejde en miljøredegørelse for egen virksomhed inden for 3 år. Forpligtelsen skal fremgå af miljøklubbens vedtægter. Medlemmer af en af MiljøForum Fyn igangsat eller tilknyttet miljøklub optages som klubmedlemmer i MiljøForum Fyn. Disse klubmedlemmer betaler ikke kontingent til MiljøForum Fyn, men til deres egen miljøklub. Miljøklubben køber så sekretariatsbistand ved MiljøForum Fyn.

MiljøForum Fyn blev startet som et forsøg med støtte fra Den Grønne Jobpulje. Udover medlemskontingenterne fra forum- og klubmedlemmer,

8.000 kr. årligt, har Fyns Amts økonomiudvalg netop besluttet at yde et årligt bidrag, der betyder, at MiljøForum Fyn kan fortsætte aktiviteterne frem til 2006. Det årlige tilskud fra Fyns Amt i 2003-2005 vil udgøre 1,2 mio. kr. Fra de fynske kommuner ydes p.t. ingen tilskud til MiljøForum Fyn ud over kontingentet på 8.000 kr. Årlige kontingentindtægter er budgetteret til 0,42 mio. kr.

6.2.5 Resultater i netværket

- Netværket har foreløbigt etableret 2 *miljøklubber*, og flere er på vej. Endvidere er der positiv tilstrømning til miljøklubberne. Der sker derfor en spredning af miljøindsatsen både inden for og mellem brancherne. I de to miljøklubber, der er etableret indtil nu, er de første miljøredegørelser på vej.
- Der er etableret en *miljøkonsulentordning*, hvor 5 ledige akademikere, der er ansat i jobtræning, arbejder som MMF's miljøkonsulenter blandt klubmedlemmerne i de fynske miljøklubber. Miljøkonsulentordningen er etableret i samarbejde med Fyns Amt og AF-Fyn. Det er erfaringen, at ordningen med 'miljøkonsulenter' er en god støtte til virksomhedernes miljøindsats.
- Deltagelse i miljøklubbernes aktiviteter giver medlemmerne:
 1. reduceret forbrug af vand, varme og el
 2. mindre affaldsmængde
 3. grønt image i markedsføringen og derved konkurrencemæssig fordel
 4. miljøvenligt indkøb
 5. mindsket anvendelse af uønskede stoffer
 6. et fælles mål for medarbejderne at arbejde hen imod.
- Det er lykkedes MMF at opnå en del omtale af både miljønetværket som helhed, men også de enkelte aktiviteter. Den synlighed som MMF derved har opnået, har bevirket, at man jævnligt modtager henvendelser fra fynske aktører, der ønsker at igangsætte miljøprojekter i samarbejde med MMF. MMF er således blevet det naturlige omdrejningspunkt for fynske miljøprojekter. Et godt eksempel herpå er, at EU-projektet 'Fyn som udstillingsvindue for miljørigtige løsninger i jordbruget' etableres i MMF's sekretariat, hvilket forventes at give yderligere tyngde i den tværgående erfaringsudveksling.

6.2.6 Erfaringer med netværkets funktion

Den organisatoriske opbygning af netværket, dvs. byggende på branche-/sektor-opdelte miljøklubber, har vist sig at være velfungerende, ikke mindst i kraft af, at miljøklubbernes bestyrelser udgøres af branchens egen repræsentanter. Der er gennemført en lang række velbesøgte arrangementer i regi af MMF og de tilknyttede miljøklubber. Deltagelse i disse arrangementer har bidraget til at opbygge miljøkompetence blandt klubmedlemmerne. I 2001/2002 har der været 16 arrangementer med ca.

400 deltagere i alt. Klubmedlemmerne har med andre ord haft rig lejlighed til at få tilført ny miljøviden og samtidig udveksle erfaringer med andre.

Oplæringen og udnyttelsen af langtidsledige som miljøkonsulenter har fungeret tilfredsstillende dels derved, at ordningen har været indgangen til permanent ansættelse dels gennem fraværet af kritik fra rådgivningsbranchen af konkurrenceforvriddning. (I Green City Denmark har man af sidstnævnte årsag forkastet denne anvendelse af langtidsledige). Hertil kommer naturligvis, at den statsfinansierede aktiveringsordning har været medvirkende til at give MMF-sekretariatet en slagkraft, der ellers ikke havde været mulig med de stipulerede offentlige tilskud og kontingentindtægter.

Ved modtagelsen af miljøredegørelser ser MMF-sekretariatet kun på redegørelsens struktur og indhold. Man går ikke i marken for at efterprøve rigtigheden af indholdet. Det er overladt til tilsynsmyndighederne. Det er imidlertid uklart, i hvilket omfang disse baserer deres kontroller og efterspørgsler af miljødata på de udarbejdede miljøredegørelser, der jo formelt ikke er baseret på myndighedskrav.

Kommunerne og amterne er opmærksomme på, at en konsekvent grøn indkøbspolitik vil kunne være et væsentligt incitament for virksomhederne til at indskibe sig i miljøstrategiske overvejelser. Fyn synes dog ikke på dette område at have en mere ambitiøs praksis end vanligt blandt amter og kommuner.

De for Industriens Miljøklub Fyn ovenfor refererede erfaringer har i øvrigt også gyldighed for MiljøForum Fyn.

IMF's og MMF's muligheder som instrumenter for en markeds- og produktorienteret miljøstrategi.

6.3 Grøn markedsøkonomi

Sigtet med grøn markedsøkonomi er at fremme god miljøadfærd i højere grad gennem markedsmekanismer (økonomiske incitament, uddannelse, lempet tilsyn over for miljøprogressive virksomheder, offentlig grøn indkøbspolitik, miljøpriser og andre PR-gevinster, m.v.) fremfor gennem regulering, forbud, påbud, kontrol og sanktioner ('kasketmetoden').

Virksomhedernes massive deltagelse i de to fynske netværks mangeartede udviklingsprægede aktiviteter, herunder den villige udarbejdelse af miljøredegørelser viser, at netværkene spiller en afgørende rolle i smiddiggørelsen af samarbejdet mellem myndigheder og virksomheder.

Virksomhedernes ressourcemæssige involvering i netværket og accept af den dialogprægede samarbejdsform skyldes en (sund) egeninteresse ("vi får noget til gengæld"), som netop er grundlaget for markedsmekanismen. Mange virksomheder vil hertil føje mere ideelle samfundshensyn som motiverende faktor, hvilket dog ikke forstyrrer billedet af, at lokal og regional miljøfremme langt hen ad vejen kan ske gennem ubureaukratiske,

frivillige foranstaltninger og konstruktiv dialog mellem myndigheder og virksomheder.

Regeringen, de regionale og lokale myndigheder kan således meget vel fundere en forstærket indsats inden for grøn markedsøkonomi på IMF- og MFF-netværkene.

Et muligt forstærkende incitament for virksomhederne kunne bestå i et mere systematisk tilpasset tilsyn over for miljøprogressive virksomheder, dvs. virksomheder, der har udarbejdet miljøredegørelse eller tilmed har international miljøcertificering. En sådan formaliseret graduering af tilsynet vil formentlig forudsætte et regeringsinitiativ.

Redegørelsen begrundet uddeling af et diplom under festlige former, og er samtidigt myndighedens anerkendelse af, at her er en virksomhed, der har gjort en ekstra indsats, idet den udarbejdede miljøredegørelse er gennemgået og accepteret af alle involverede miljømyndigheder før den kan give anledning til uddeling af et diplom.

Men det vil alligevel i den forbindelse være nyttigt at skabe større klarhed over graden af koordination mellem tilsynsmyndighedernes kontrolarbejde og den indsats der kræves af virksomhederne for at udarbejde en miljøredegørelse.

Et landsdækkende Grønt Partnerskab kunne formentlig bidrage til en mere generel belysning heraf og til en fælles normdannelse på området.

6.4 Den produktorienterede miljøindsats

LCA-relaterede aktiviteter indgår, om end i beskedent omfang, i de to netværks aktiviteter. Dette sker med udgangspunkt i en eksisterende faglig ekspertise i det fælles sekretariat, der afholder LCA kurser for tilsynsmedarbejderne i amtet og i miljøcenteret og dermed sikrer at LCA kommer på dagsordenen i forbindelse med tilsynsmedarbejdernes tilsyn på virksomhederne. Endvidere har sekretariatet i et par tilfælde i samarbejde med private rådgivere igangsat LCA projekter på medlemsvirksomheder. I foråret 2003 arbejdes der f.eks. med LCA for et produktkædeforløb, hvor affald i den ene virksomhed er råvare i den næste. LCA har ikke første prioritet i miljøklubbernes arbejde, idet det er sidste trin på trappen i udviklingen af virksomhedernes miljøpræstation, og der for de fleste af medlemmerne er nok at gøre med at træde de første trin op ad trappen.

7 Green City Denmark A/S

Green City Denmark A/S er initieret i 1994 af de daværende Industri- og Miljøministerier. Man ønskede med initiativet at etablere et eksportrettet udstillingsvindue for dansk miljøteknologi og viden. Ved opstart fik netværket kr. 750.000, som et engangsbeløb af staten til markedsføring af netværket. De deltagende kommuner og amter har stået for den øvrige støttefinansiering.

Green Citys overvejende kommercielle sigte kommer blandt andet til udtryk derved, at basistilskuddene ydes fra erhvervsfremme- og udviklingspuljer, ikke fra miljøkonti. Derimod er en række af de konkrete, miljørettede projekter som gennemføres i green City regi, finansieret af nationale, regionale eller lokale miljø-programmidler.

Fundamentet i Green City er de fire kommuner: Videbæk, Herning, Ikast og Silkeborg, understøttet af et nationalt netværk af interesserede virksomheder, institutioner og lokale myndigheder organiseret i Green City Denmark A/S. Som tilskudsydende myndigheder deltager i øvrigt Ringkøbing og Århus Amter samt Århus Kommune. I 1999 blev det daværende initiativ 'Eco-link' i København integreret og er i dag en del af Green City med basistilskud fra hovedstadsregionen. Øvrige aktionærer i Green City Denmark A/S er en lang række kommuner og private erhvervsvirksomheder. Netværket er derfor et landsdækkende netværk, men med regional tyngde omkring 'Det Grønne Bælte' i Jylland og i hovedstadsregionen.

7.1 Formål med netværket

Formålet med Green City Denmark A/S er:

- at eksportere og udbrede dansk miljø knowhow verden over - og ad den vej fremme et bæredygtigt miljø.
- at drive et udstillingsvindue for dansk miljøteknologi og viden som led i at understøtte ovenstående punkt.

7.2 Aktører i netværket

Green City Denmark A/S er organiseret som et aktieselskab med ca. 250 aktionærer. Aktionærerne er virksomheder, institutioner og lokale myndigheder i Danmark. Af de 250 medlemmer er ca. halvdelen private

virksomheder. Størstedelen af medlemmerne er hjemmehørende i det Grønne Bælte. En række af aktionærerne er videntcentre, der benyttes til at levere faglige ydelser inden for forskellige områder. Det er:

Green City Denmarks faglige centerstruktur:

OMRÅDE	CENTER
Energi	European Institute for Environmental Energy
Affald og genbrug	Østdeponi
Vand/spildevand	Ferskvandscentret
Renere teknologi/LCA	Midtjydsk Teknologi-Center
Agro Industri	Food-Center Videbæk
Transport/trafik/turisme	
Byøkologi	Byøkologisk Videncenter
	Forskerparken Århus

Derudover har netværket samarbejde med internationale partnere både inden for den private og offentlige sektor.

7.3 Aktiviteter i netværket

Der gennemføres en række forskellige aktiviteter i Green City Denmark A/S, der alle har til formål at promovere/markedsføre dansk miljøteknologi og viden. Aktiviteterne er:

- Tilrettelæggelse af besøg for udenlandske delegationer, hvor gæsterne får skræddersyet et program, der rummer både teknisk introduktion og besøg hos danske, relevante virksomheder, projekter, centrale og lokale myndigheder m.m. Fokus er på at fremvise 'best practise'. I løbet af de sidste 6 år har 400 delegationer været på besøg repræsenterende 40 forskellige lande. Hvor Green City Denmark A/S i starten var ensidigt baseret på at benytte Det Grønne Bæltes kommuner som udstillingsvindue for dansk miljø og energiindustri, så støtter man sig i stigende omfang til referenceanlæg i kommuner uden for regionen, især hovedstadsområdet. Et besøg kan have op til en uges varighed, hvilket er det typiske. Det vil ofte være udenlandske myndigheder, der deltager i delegationen.
- Organisering af eksportfremstød til udvalgte markeder for danske virksomheder, der producerer miljøteknologi og sælger konsulenttydelser og viden m.m.
- Træningsaktiviteter for både udenlandske interesserede og deltagere i Green City. For deltagere i Green City kan det ofte være initieret af, at der identificeres behov for produktudvikling eller yderligere dokumentation af produkter, for at sikre en fremtidig markedsposition. I de tilfælde vil der blive planlagt fælles træningsaktiviteter for de pågældende virksomheder, også selv om de ofte er konkurrenter, da det kan betale sig for virksomhederne.

- Organisering af eller bidrag til seminarer, konferencer, workshoper m.m. i Danmark og udland som led i at informere og rekruttere fremtidige kunder og forretningspartnere.
- Samarbejde med internationale organisationer m.m. som f.eks. UNDP, UNIDO, DANIDA, DANCED og den europæiske kommission.
- Joint Ventures med partnere i Indien og Vietnam.
- Vedligeholdelse af database med produktspecifikationer.

Indholdsmæssigt arbejder netværket med følgende fokusområder:

- Energiforsyning, energibesparelser og vedvarende energi
- Vandforsyning og spildevandsrensning
- Affald og genbrug, jordforurening og luftforurening
- Renere teknologi og miljøledelse
- Fødevareindustri, grønne indkøb/grønt forbrug
- Byøkologi, bygningskonstruktion og genanvendelse, bæredygtig byudvikling/ledelse
- Trafik, transport og turisme.

7.4 Strukturer og ressourcer

Green City Denmark er som tidligere beskrevet et aktieselskab, hvor virksomheder, myndigheder, organisationer etc. kan være aktionærer. Selskabet har:

- En bestyrelse med 9 medlemmer, der repræsenterer virksomhederne og dermed understreger netværkets erhvervsrelaterede sigte
- Et rådgivende udvalg bestående af 12 medlemmer, der hovedsageligt består af myndigheder fra de kommuner og amter, der er det oprindelige fundament for Green City Denmark
- Et rådgivende organ bestående af 21 medlemmer, der er fra private virksomheder, organisationer, centre, ministerier m.m. Denne gruppes opgave er at udvikle nye ideer sammen med ledelsen af Green City.

Green Citys faglige kompetence bygger på et samarbejde mellem det centrale sekretariat og en række selvstændige faglige centre i netværket, blandt andet: EIEE (energi), Østdeponi (affald), Ferskvandscentret (vand), Midtjysk Teknologi Center (renere teknologi) og Dansk Center for Byøkologi (byøkologi).

For såvel Det Grønne Bælte som for København og de tilhørende amter og kommuner i dette samarbejde er nedsat koordinerede grupper. For koordineringsgruppen i Det Grønne Bælte er formålet at koordinere de tværkommunale miljøaktiviteter. For koordineringsgruppen i København er formålet at koordinere Green City Danmarks aktiviteter i de private og offentlige virksomheder i området.

Bestyrelsen for Green City A/S:

Torkild Stotz, Director, Arla Foods a/s (chairman)

Jørgen Norup Lauridsen, Chief Consultant, Lundgaard Management (vice-chairman)

Asger Mikkelsen, Managing Director, Silkeborg Municipality

O. Rolf Larssen, Director, Copenhagen Capacity

Poul Erik Schou-Pedersen, Managing Director, Kamstrup A/S

Svend Krarup, Director, Krüger A/S

Jens-Ole Aagård Jensen, Managing Director, Cimbria Herning A/S

Poul Heise, Director, Århus County

Jacob Løchte, Product Business Manager, Grundfos A/S

Organisatorisk er netværket således forankret hos de deltagende virksomheder, kommuner og amter. Det er fortrinsvis de øverste ledelsesniveauer, der er repræsenteret i Green Citys forskellige råd og udvalg.

Til at varetage den daglige ledelse af Green City Denmark A/S er udnævnt en direktør, der har 11 medarbejdere i sekretariatet, som er bosiddende i Herning. Derudover er der etableret et kontor i København til at varetage de lokale opgaver i København. Kontorerne har fælles ledelse.

For at blive aktionær skal man erhverve en eller flere aktier. En aktie koster kr. 15.000. Derudover betaler aktionærerne kun for de aktiviteter, de deltager i i Green City.

Green City Denmark A/S har en engelsk hjemmeside (www.greencity.dk), der præsenterer selskabet og markedsfører selskabets ydelser.

7.5 Resultater i netværket

7.5.1 Økonomi

Green City Denmark A/S har i løbet af perioden fra det startede op i 1994 frem til i dag udviklet sig til at være næsten finansielt selvstående. Green City Denmark har i hele perioden ligget på et aktivitetsniveau omkring 7 mio. kr. Det oprindelige basisbidrag fra *Det Grønne Bælt*s kommuner (Videbæk, Herning, Ikast, Silkeborg og Århus, samt Århus Amt og Ringkøbing Amt) er i perioden gradvist reduceret - fra 6 mio. kr. i 1994 til 1,5 mio. i 1999. Denne nedgang er kompenseret gennem stigende indtægter fra konsulentarbejde, delegationsbesøg, og projektmidler. Hertil kommer, at Københavns Kommune er blevet associeret med Green City i 1999 og finansierer et nyåbnet Københavnskantor med 1 mio. kr. i årligt basistilskud.

7.5.2 Eksport af miljøteknologi og -viden

Green City har medvirket til at opbygge og styrke eksportnetværk for og med danske virksomheder. En af selskabets vigtigste opgaver er at planlægge delegationsrejser/-besøg fra udlandet, hvor de udenlandske gæster får lejlighed til at besøge interessante virksomheder og demonstrationsprojekter inden for miljøområdet.

Siden starten i 1994 er afviklet ca. 400 sådanne delegationsbesøg fra mere end 30 forskellige lande.

Eksempel 1: Fast besøgsvirksomhed for udenlandske delegationer

En større metalindustriel virksomhed i Herning-Ikast området har set miljø som en vigtig konkurrenceparameter og har markeret sig som dansk foregangsvirksomhed inden for miljøstyring og -ledelse. Som Certificeret efter ISO 14001 og EMAS-registreret udarbejder virksomheden en årlig miljøredegørelse foruden kvartalsvise miljøregnskaber. Virksomheden har været aktiv i opbygningen af Green City Denmark A/S, og benyttes regelmæssigt af Green City-sekretariatet som besøgssted og reference for renere teknologi og miljøledelse - integreret med kvalitetsstyring og arbejdsmiljø. Efter virksomhedens karakter udstrækker interessen sig ikke i særlig grad til LCA.

Virksomheden finder, at dens høje miljøprofilering og status som fremtrædende medlem af Green City-netværket styrker dens omdømme blandt myndigheder og naboer foruden blandt medarbejdere som arbejdsplads.

Ligeledes deltager Green City jævnligt på messer og delegationsbesøg i udlandet sammen med danske virksomheder og virker også selv som konsulent og underviser for udenlandske miljømyndigheder.

Green City har inspireret til international spredning af Green City-modellen og har således forestået etableringen af to joint ventures i henholdsvis Indien og Vietnam. Endvidere har modellen inspireret til lignende netværk i en række lande.

Green City har arbejdet med eksport af pakkedninger, forstået på den måde, at det både er eksport af systemer og den tilhørende teknologi. F.eks. har Green City været med til at involvere Århus Amt og Århus Kommune i information om deres affaldssystem til udlandet og har efterfølgende undersøgt muligheder for finansiering af indkøb af dansk affaldsteknologi m.m. Green City registrerer løbende omfanget af de af Green City-formidlede kontrakter. Registrerede kontrakter udgør, konservativt ansat, 40-50 mio. kr. årligt.

7.5.3 LCA-spredning via tilsynsmyndigheder

Et Green City projekt, støttet af Miljøstyrelsen, har søgt at afdække muligheder for etablering af en fælles referenceramme mellem

tilsynsmyndigheder og virksomheder omkring arbejdet med LCA, herunder afdækning af følgende punkter:

- Potentielle barrierer for virksomheder og myndigheder
- Nødvendige tilretninger af UMIP-metoden
- Hvordan kommunikeres fordelene ved produktorienteret miljøarbejde til virksomhederne?
- Nødvendige forudsætninger for kvalificeret dialog mellem tilsynsmyndigheder og virksomheder

Miljøtilsynsmyndigheder og 14 industrivirksomheder fra Det Grønne Bælte deltog i projektet, der blev gennemført i 2001 gennem afholdelse af 7 seminarer med emner omkring LCA og produktorienteret miljøarbejde. Projektet er i december 2001 afrapporteret til Miljøstyrelsen. Der henvises til rapporten, hvorfra dog enkelte hovedkonklusioner skal gengives i det følgende:

Som barrierer for et udvidet LCA-samarbejde mellem myndigheder og virksomheder sås:

- Myndighedernes manglende viden om LCA
- Manglende lovkrav til LCA og derfor manglende politisk opbakning og dermed ressourcer til LCA-arbejdet
- Myndighedernes tavshedspligt med hensyn til at videregive best practise oplysninger til konkurrenter og dermed formidle knowhow på området

Af anbefalinger kan nævnes:

- LCA-uddannelse af miljømedarbejdere hos tilsynsmyndigheden
- Inddragelse af lokale videntcentre på området; i Green City f.eks.: Midtjysk Teknologi Center, der er Green Citys faglige center for renere teknologi
- Udarbejdelse af en UMIP-light ('husmandsmodel')
- Tilskud så UMIP-værktøjerne bliver gratis

Eksempel 2: LCA i tekstilvirksomhed

En mindre tekstilvirksomhed i det Grønne Bælte har op gennem 90'erne markeret sig som den mest miljøinnovative og miljøkommunikerende tekstilvirksomhed på det danske marked. Dens tekstilkoncept integrerede design, kvalitet og miljø, hvor der stilles krav til hele tekstilets livscyklus. Virksomheden er certificeret efter ISO 14001 og EMAS-registreret, og udarbejder i denne anledning en årlig miljøreddegørelse, der også opfylder kravene fra Green City.

Selve produktet er miljømærket med EU's blomst, men herudover stiller man også krav til arbejdsmiljø og miljøstyring. Der er desuden strengere krav til eksempelvis pesticidtests og tungmetalfri farvning. Endelig arbejdes der på at integrere etik i konceptet.

Virksomheden har fra starten været aktiv i opbygningen af Green City-netværket som én af måderne at synliggøre en høj miljøprofil.

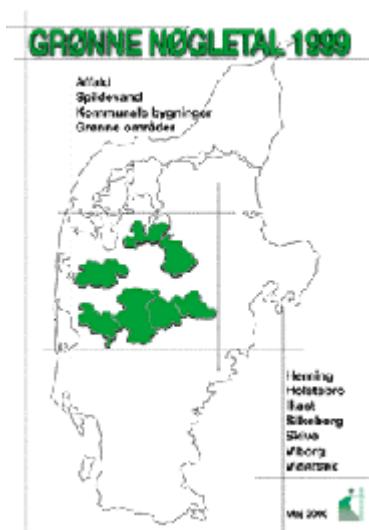
7.5.4 Miljø-nøgletal

I starten af 1997 indledte Green City kommunerne: Videbæk, Herning, Ikast og Silkeborg et samarbejde med borgmesterbyerne Holstebro, Skive og Viborg om nøgletal, der kan belyse sammenhængen mellem på den ene side ydelsen og på den anden side miljøpåvirkning og økonomi ved forskellige kommunale aktiviteter inden for hele 'det grønne' område.

Arbejdet er organiseret i 4 faggrupper:

- Affald fra private:
Nøgletal for storskrald, dagrenovation, haveaffald, papir og pap, glas og flasker samt farligt affald.
- Spildevandsbehandling:
Data for renseseffekt, ressourceforbrug og slam.
- Kommunale bygninger:
Nøgletal for el, vand, varme og papir
- Det grønne område:
Nøgletal for drift af grønne områder

Der udarbejdes en årlig rapport.

7.5.5 Grøn Indkøbspolitik

I 1995 vedtog Videbæk, Herning, Ikast og Silkeborg kommuner en fælles miljøvenlig indkøbspolitik. I den forbindelse blev det aftalt, at der skulle udarbejdes handlingsplaner for en række indsatsområder. Gruppen arbejder med:

- revision af den fælles miljøvenlige indkøbspolitik
- miljøkompetence på indkøbsområdet.

Der planlægges et forum, der skal servicere kommunernes indkøbere, så disse bedre kan efterleve den fælles miljøvenlige indkøbspolitik

7.5.6 Dogme 2000

En af Green City kommunerne, Herning, vedtog i 2001 at gå med i samarbejdet '*Dogme 2000 for kommuner og miljø*'. Følgende 5 kommuner er i øjeblikket med i samarbejdet: Albertslund, Ballerup, Fredericia, Herning og København.

Dogme 2000 aftalen mellem de fem kommuner om at nå et bedre miljø slår fast, at kommunerne selv må gå foran. Aftalen, der i nogen grad afspejler en *produktorienteret miljøstrategi*, siger blandt andet

- At mindst 75% af de kommunale fødevarerindkøb skal være økologiske
- At ukrudtsmidler ikke må anvendes
- At kommunen som bygherre skal efterleve miljømæssigt bæredygtige retningslinier inden for bygge- og anlægsområdet
- At kommunen skal have en miljømæssigt bæredygtig indkøbspolitik, og at dens institutioner gradvist skal miljøcertificeres
- At miljøarbejdet skal inddrages i virksomhedsplaner, personalepolitik m.m.

Det understreges, at der her er tale om langsigtede mål.

7.5.7 Udvikling af lokale Agenda 21 projekter i landdistrikter

Silkeborg, Ikast, Herning og Videbæk kommuner har udviklet et fælles landsbyprojekt om energiforsyning. Projektet omfatter landsbyerne Grønbjerg, Pårup og Laven. Det er tanken, at byernes forsamlingshuse/beboerhuse skal være omdrejningspunkt for projektet. Her kan lokale løsninger præsenteres, der kan søges information, rådgives osv.

Det er hensigten, at der skal formuleres lokale delprojekter, der skal samles i et bredt katalog over konkrete tiltag (miljøvenlig isolering, brug af beplantning som lægivere, solfangere mv.), der kan bidrage til et mere bæredygtigt energiforbrug i et landsbysamfund.

7.5.8 Virksomheds-miljøredegørelser

Alle aktionærerne forpligter sig til inden for en periode på to år efter, at de er blevet aktionærer, at udarbejdede en miljøredegørelse i henhold til retningslinier udformet af Green City med udgangspunkt i Miljøbeskyttelseslovens princip om renere teknologi (dvs. at forurening i forbindelse med fremstilling, forbrug og bortskaffelse af råvarer/materialer, energi, kemikalier m.v. og produkter skal løses og/eller begrænses mest muligt ved kilden). Minimumskrav svarer til den i forbindelse med miljøgodkendelser krævede redegørelse for benyttet teknologi m.v. - dvs. resumé over væsentlige emissioner og størrelser heraf, samt gennemførte og planlagte foranstaltninger med tilhørende investeringsoplysninger. Green City vurderer miljøredegørelsen i forhold til, om den indeholder de elementer, der er standard for Green City, men gennemfører ikke kontrol af rigtigheden af miljøredegørelsen. I Green Citys aktionærkreds er 34 virksomheder miljøcertificeret i henhold til ISO 14001; 19 medlemsvirksomheder er EMAS-verificerede, mens 124 virksomheder har afleveret den særlige Green City-miljøredegørelse.

Eksempel 3: Medlemsvirksomheder udnytter de Green City tilknyttede fagcentre

En mindre EMAS-registreret midtjysk procesvirksomheds miljøtalsmand udtaler, at Green Citys aktiviteter overvejende er eksportrettede og derfor uden interesse for den pågældende virksomhed. Virksomhedens renere teknologiaktiviteter gennemføres dog i samarbejde med blandt andet Midtjysk Teknologicenter, der er Green Citys fagcenter for renere teknologi.

Som EMAS-registreret virksomhed udarbejdes en årlig miljøredegørelse, der også opfylder Green Citys krav.

7.5.9 Tværkommunal miljøredegørelse

Formålet med indsatsområdet er at styrke miljøindsatsen ved at udnytte fælles erfaringer og ressourcer i de fire kommuner (Silkeborg, Ikast, Herning og Videbæk). Arbejdet udmønter sig i en årlig tværkommunal miljøredegørelse om de udførte og planlagte miljøprojekter. Desuden foreslås nye fælles projekter, ligesom der indsamles informationer om igangsatte fællesprojekter, og der følges op på disse.

7.6 Erfaringer med netværkets funktion

7.6.1 Økonomien og de videre udviklingsperspektiver

Overordnet må Green City Denmark A/S betegnes som en succes inden for erhvervsfremme og bæredygtig regional udvikling. Selskabet er en af de få erhvervsfremmekonstruktioner i 1990'erne, der har kunnet leve op til 'mantraet' om gradvist at blive økonomisk selv bærende. Årsagen hertil skal formentlig findes i en kombination af et klart fokuseret kommercielt sigte (eksport af miljøteknologi), kombineret med et slagkraftigt sekretariat, der har kunnet tilbyde virksomhederne en bistand, de var villige til at betale for.

Et grundelement i eksportstrategien har været at udnytte kommunerne i det grønne bælte som udstillingsvindue for dansk miljøindustri, hvilket forudsætter at kommunerne gennem 'grøn-kommune-aktiviteter og miljø-pilotprojekter fastholder deres oprindelige position som miljømæssige foregangskommuner. Selv om sådanne myndighedsinitiativer i Green Citys optik principielt set er midler til at opnå målet (eksport), har de dog i kraft af netværkets størrelse og ressourcer et omfang, der let matcher øvrige grønne netværk, hvis hovedsigte er en effektivisering af dialogen og samarbejdet mellem tilsynsmyndighederne og virksomhederne.

Gennem de ca. 9 år har Green City Denmark udviklet sig til en af de største kompetenceklynger for energi- og miljøteknologisk afsætning og danner nu model internationalt for andre regioner. Der er dannet et internationalt netværk af modelbyer, som forfølger den oprindelige tanke fra Danmark og ofte involverer dansk ekspertise. Således medgår disse initiativer som indirekte markedsføring af dansk energi- og miljøteknologi. Det danske, offentlige og private samspil er her meget vigtigt i konceptet.

Den lempelige 'kontingent'-politik, jf. ovenfor, har været medvirkende til det omfattende medlemskab også af mindre virksomheder; hovedparten af de private medlemsvirksomheder har således mellem 20 og 70 medarbejdere.

Landbrug optræder ikke som medlemsvirksomheder, men optræder undertiden som besøgsted, f.eks. til demonstration af gyllerensningsteknologi.

Den tætte tilknytning til dansk miljøindustri giver grundlag for oprettelsen af et søsterselskab, 'Green City Tech', der er under forberedelse. Grundideen i et kommende Green City Tech er at udnytte Green Citys omfattende netværk ikke blot i eksportøjemed, men også til i højere grad end tilfældet er i dag, at gøre *teknologi- og produktudviklingen* inden for miljøområdet *markedsdrevet*. Dette vil give anledning til at knytte stærkere bånd til forskningen og til den finansielle sektor. Dannelsen af dette udviklingsselskab forudsætter offentlig initialstøtte og overvejes for tiden i regi af den jysk-fynske erhvervspulje. Det overvejes i regionen at satse på brintlagringsteknologi som spydspidsområde, blandt andet med udgangspunkt i den derværende koncentration af vindmølleindustri.

Green City Denmark er medlem af Miljøforum Danmark, og forventer også at indgå i et kommende Grønt Partnerskab.

7.7 Netværkets betydning for godkendelses- og tilsynsarbejdet

Det har været drøftet, hvad Green City-aktionærvirksomhederne - ud over eksportudsigten - får ud af medlemskabet og specielt af at udarbejde den for medlemskabet forudsatte miljøredegørelse. Svarene fra Green City kan sammenfattes således:

- Miljø er i stigende grad en strategisk konkurrenceparameter for virksomhederne, og processen frem til en miljøredegørelse er en uddannelse i at håndtere dette nye strategielement
- De til brug for miljøredegørelsen gennemførte analyser afdækker ofte betydelige besparelsesmuligheder
- Miljøredegørelsen kvalificerer til at blive brugt som besøgssted og referencevirksomhed i forbindelse med udenlandske delegationsbesøg
- Miljøredegørelsen er en 'stepping stone' på vejen mod en ISO- eller EMAS certificering, der i eksportsammenhæng kan være nok så afgørende som en lokal blåstempling.

Derimod er det uklart i hvilket omfang udarbejdelsen af en miljøredegørelse gør livet lettere i forhold til tilsynsmyndighederne. Dette hævdes af tilsynsmyndighederne at være tilfældet, uden at tilsynsgradueringen dog er formaliseret og systematiseret, som det f.eks. er tilfældet på arbejdsmiljøområdet. Det er ligeledes lidt uklart, i hvilket omfang de af tilsynsmyndighederne efterlyste data er identiske med de i miljøredegørelsen efterspurgte, og hvorledes en tilnærmelse heraf systematisk sikres.

Den bredere dialog der gennem netværkets mangeartede aktiviteter føres mellem miljøtilsynsmyndigheder og virksomheder anses dog af alle parter for nyttig. Samarbejdet smidiggøres, og får et mere konsultativt præg ('kasketten holdes bag ryggen'). Det minimerer fejlsatsninger og konflikter.

7.8 Netværkets muligheder for at fremme grøn markedsøkonomi

Sigtet med grøn markedsøkonomi er at fremme god miljøadfærd i højere grad gennem markedsmekanismer (økonomiske incitamenter, uddannelse, lempet tilsyn over for miljøprogressive virksomheder, offentlig grøn indkøbspolitik, miljøpriser og andre PR-gevinster, m.v.) frem for gennem regulering, forbud, påbud, kontrol og sanktioner ('kasketmetoden').

Virksomhedernes massive deltagelse i Green Citys mangeartede udviklingsprægede aktiviteter, herunder den villige udarbejdelse af miljøreddegørelser viser, at netværket spiller en afgørende rolle i smidiggørelsen af samarbejdet mellem myndigheder og virksomheder.

Virksomhedernes ressourcemæssige involvering i netværket og accept af den dialogprægede samarbejdsform skyldes en (sund) egeninteresse ("vi får noget til gengæld"), som netop er grundlaget for markedsmekanismen. Mange virksomheder vil hertil føje mere ideelle samfundshensyn som motiverende faktor, hvilket dog ikke forstyrrer billedet af, at lokal og regional miljøfremme langt hen ad vejen kan ske gennem ubureaukratiske, frivillige foranstaltninger og konstruktiv dialog mellem myndigheder og virksomheder.

Regeringen kan således meget vel fundere en forstærket indsats inden for grøn markedsøkonomi på Green City-netværket.

Et muligt forstærkende incitament for virksomhederne kunne bestå i et mere systematisk lempet tilsyn over for miljøprogressive virksomheder, dvs. virksomheder, der har udarbejdet miljøreddegørelse eller tilmed har international miljøcertificering. En sådan formaliseret graduering af tilsynet vil formentlig forudsætte et regeringsinitiativ.

7.9 Netværkets muligheder for at fremme den produktorienterede miljøindsats

LCA-relaterede aktiviteter er en del af Green Citys samlede program. Et af landets tidligste og måske mest kendte eksempler på en virksomheds LCA-rettede produktstrategi, Novotex's Green Cotton, kommer fra Ikast og har været spydspids for Green Citys øvrige LCA-fremstød. Det er imidlertid tvivlsomt, hvor meget Green Citys LCA-profil kan tilskrives tilsynsmyndighederne. Det ovenfor refererede, af Miljøstyrelsen støttede LCA-pilotprojekt i regionen tyder på, at fraværet af et tilsyns-lovgrundlag i relation til LCA, kombineret med tilsynsmyndighedernes begrænsede ressourcer, resulterer i et manglende kendskab hos myndighederne til LCA-værktøjer og til miljømæssig og kommerciel tænkning i produktkæder.

Det må formentlig konkluderes, at Green Citys LCA-profil væsentligst kan tilskrives virksomhedsinitiativer støttet af Green City-sekretariatet. Myndighedernes rolle har således ikke været af faglig-konsultativ karakter, men derimod af mere generelt understøttende karakter gennem ydede basistilskud og udvist velvilje over for Green Citys LCA-fremstød.

Det har været drøftet med Green City, hvoraf de kommunale myndigheders velvilje over for LCA-aktiviteter udspringer. Spørgsmålet er begrundet i, at langt de fleste produkter, der fremstilles i kommunen, jo ender deres tilværelse andetsteds i landet eller i udlandet, og at kommunen derfor - i modsætning til virksomhedernes miljøhåndtering 'inden for gærdet' - ikke har nogen egeninteresse i at engagere sig og investere i LCA-aktiviteter. Hertil svarer Green City imidlertid, at de fleste produkter dog havner et sted i Danmark, og at en landsdækkende, solidarisk kommunal LCA-indsats derfor er i alles interesse. Hertil kommer, som tidligere nævnt, at kommunen ud fra en erhvervsfremmepolitik kan legitimere støtte til LCA-tiltag, der kan styrke lokale virksomheder konkurrencemæssigt.

Hvis man fra regeringshold ønsker yderligere at styrke Green City netværkets LCA-indsats, vil dette - også i lyset af pilotprojektets konklusioner - kræve, at man enten yder økonomisk støtte hertil direkte til Green City Denmark A/S til mobilisering af de fornødne faglige ressourcer, eller at man gennem økonomisk støtte til tilsynsmyndighederne, eventuelt ved direkte lovfæstelse af LCA-tilsyn som en kommunal opgave, får løftet fagligheden og engagementet hos tilsynsmyndighederne på dette felt.

8 Hvidovre Miljøforum

Hvidovre Kommunes Erhvervs- og Miljøforum var et af de første netværk mellem virksomheder og myndigheder i Danmark. Det startede omkring Avedøre Industrikvarter og var pioneren på området. I 2001 ændrede netværket sig fra at være et lukket forum for virksomheder beliggende på Avedøre Holme til at være et åbent, gratis forum for alle kommunens produktionsvirksomheder, der ønsker information om miljø. Årsagen var en reduktion i kredsen af medlemsvirksomheder. I forbindelse med ændringen ændrede netværket navn til Hvidovre Miljøforum. (Denne case-analyse er af mindre omfang end de øvrige, idet fokus først og fremmest har været på at få belyst baggrunden for og effekten af overgangen fra et medlemsbaseret netværk til et netværk for alle kommunens virksomheder).

8.1 Formål med netværket

Formålet med netværket er at sikre et godt samarbejde mellem kommunens Miljøafdeling og kommunens virksomheder gennem øget information til virksomhederne.

8.2 Aktører i netværket

Hvidovre Kommunes Miljøafdeling er netværkets tovholder. Alle virksomheder beliggende på Avedøre Holme og alle anmeldeligt, godkendelsespligtige og branchevirksomheder beliggende i resten af kommunen er med i netværket. Derudover kan andre interesserede virksomheder også deltage i aktiviteterne. Netværket omfatter i dag desuden et samarbejde med de fire andre kommuner i Vestegnens Miljøsamarbejde (VEMS):

8.3 Aktiviteter i netværket

Der er to typer aktiviteter i netværket:

- 4 gange om året udgives en miljøavis. Avisen tilrettelægges i samarbejde med Solrød, Brøndby, Glostrup og Herlev kommuner. Avisen indeholder artikler om aktuelle emner på miljøområdet, informerer om ny lovgivning og nye regler og om arrangementerne i Hvidovre Miljøforum. Miljøavisen udsendes til alle virksomheder på Avedøre Holme og alle anmeldeligt, godkendelsespligtige og branchevirksomheder i kommunen. Avisen udgives i 600 eksemplarer.
- 1 - 2 gange om året afholdes et temamøde for interesserede om relevante emner. Nogle arrangementer afholdes for Hvidovre

kommunes virksomheder og andre afholdes for hele VEMS: I 2002 er der afholdt et møde med temaet 'vaske- og rengøringsmidler'.

8.4 Strukturer og ressourcer i netværket

Det er Miljøafdelingen i kommunen, der er tovholder på netværket, og som udgiver avisen og arrangerer møderne. Der er udnævnt en ansvarlig medarbejder for netværket for at sikre fremdriften, men det konkrete arbejde varetages af alle medarbejderne i afdelingen. Der benyttes i nogle tilfælde konsulentbistand til at lave indlæg til Miljøavisen. I det tidligere netværk var der nedsat en styregruppe, hvor der var både virksomhedsrepræsentanter og kommunale repræsentanter. Styregruppen blev nedlagt i forbindelse med ændringen.

8.5 Effekten hos de deltagende aktører i netværket

Der er ikke gennemført egentlige analyser af Miljøforummets resultater i form af brugerundersøgelser eller lignende. Der er dog den klare opfattelse hos kommunens Miljøafdeling, at forummet har opnået nogle væsentlige resultater. Hvis der fokuseres på forummet som netværk, har det givet Miljøafdelingens medarbejdere et meget væsentligt, personligt kendskab til nøglepersonerne på miljøområdet på de større virksomheder i kommunen, ligesom forummet har skabt et netværk blandt nøglepersonerne selv, som de også selv lægger vægt på. Med Miljøavisen har Miljøafdelingen med den en informationskanal til kommunens virksomheder, der opfattes som meget væsentlig - også fordi den i modsætning til forummets øvrige aktiviteter - kommer ud til alle virksomheder i kommunen.

Begrundelsen for at omdanne netværket fra et medlemsbaseret netværk til et netværk for alle virksomheder var, at der efterhånden kun var 12 medlemmer tilbage i netværket. Miljøafdelingen syntes at det var for mange ressourcer at anvende på så relativt få virksomheder. Man besluttede samtidig med omdannelsen til et netværk for alle kommunens virksomheder at anvende tilsvarende flere ressourcer på Miljøavisen, idet man mente at man derved nåede ud til en bredere målgruppe. Endvidere gjorde man - i modsætning til tidligere - udgivelsen af Miljøavisen uafhængig af de afholdte møder.

Netværket blev i sin tid oprettet som en opfølgning på et renere teknologi projekt på Avedøre Holme. Da man ønskede at opretholde den dynamik der blev skabt gennem projektet og der ikke var en erhvervsforening på Avedøre Holme, som kunne stå for et sådant netværk, besluttede man fra kommunens side at tage initiativ til netværket. Man havde en forventning om, at en række virksomheder ville i gang med tilsvarende projekter, men der blev ikke igangsat særlig mange opfølgende aktiviteter i netværkets regi. Man vurderer, at det skyldes at de store virksomheder i kommunen (mange beliggende på Avedøre Holme) selv har et fremadrettet miljøarbejde og i forvejen deltager i andre netværk, mens en række mindre virksomheder i kommunen - f.eks. et meget stort antal autoværksteder - ikke har ressourcer til at deltage i netværksaktiviteter.

Man har endnu ikke aftalt, hvordan Miljøavisen skal anvendes i forholdet til kommunens virksomheder i forbindelse med f.eks. tilsyns- og godkendelsesaktiviteter.

8.6 Netværkets muligheder for udvikling

Miljøafdelingen har besluttet ikke at melde sig i Partnerskab for Miljø og Erhverv, idet man ikke mener at have ressourcer hertil.

Netværkets udviklingsmuligheder synes at ligge i fælles aktiviteter i regi af VEMS-samarbejdet samt i at anvende Miljøavisen målrettet i tilsynsarbejdet.

8.7 Netværkets muligheder for at fremme grøn markedsøkonomi

Netværket vil kunne bidrage til strategien for grøn markedsøkonomi ved bl.a. at gøre virksomhederne opmærksomme på nye regler for afgifter, tilskud m.m. enten ved tilsynsbesøg eller ved artikler i Miljøavisen. I netværkets første fase gjorde tilsynsmedarbejderne ofte virksomhederne opmærksom på tilskudsmuligheder via Miljøstyrelsens ordninger for renere teknologi m.m.

8.8 Netværkets muligheder for at fremme den produktorienterede miljøindsats

Det er Miljøafdelingens vurdering, at man kan fremme POMS via dialog med virksomhederne i forbindelse med tilsynsarbejdet, hvor der foretages ca. 200 besøg hvert år. Man har deltaget i en baggrundsgruppe i regi af Kommunernes Landsforening for Tænk tanken om tilsynsmyndighedernes rolle i den produktorienterede miljøindsats og synes der er nogle muligheder for de lokale tilsynsmyndigheder i at diskutere produktaspekter med de virksomheder man fører tilsyn med.